

18

ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ

της άπλης καθαρεύουσας

Α. Λοφ

ΤΑΞΙΣ Ε' - ΣΤ'

71

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΔΙΚΩΤΗ
ΣΤΑΔΙΟΥ 41 • ΑΘΗΝΑΙ • ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

2

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ Γ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΝΕΩΤΑΤΗ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΗΣ ΑΠΛΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΗ

Ἄριθ. ἐγκρ. ἀποφάσεως 52974/1950

Ἄριθ. ἀνακοιν. Ὑπουργείου Παιδείας
53016/19-6-50

17258

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΙΚΙΩΤΗ

«Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ»

ΣΤΑΔΙΟΥ 41

• ΑΘΗΝΑΙ

24

να
Υ. Μινύσου
Υ. Μινύσου

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
ΔΥΣΙΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ
Ἀριθμ. Πρωτ. 53016

Ἀθήναι τῆ 19-6-50

Πρὸς

τὸν κ. ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΝ

Ἐνταῦθα

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 52974)1950 ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργείου μετὰ σύμφωνον γνωμοδότησιν τοῦ Κεντρικοῦ Γνωμοδοτικοῦ καὶ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐκταίδευσως, ἐνεκρίθη ὅπως χρησιμοποιοῦν ὡς βοηθητικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Γραμματικῆς διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Γραμματικὴ τῆς ἀπλῆς Καθαρευούσης» βιβλίον ὑμῶν ἐπὶ μίαν τριετίαν.

Παρακαλοῦμεν ὁθεν, ὅπως μεριμνήσητε διὰ τὴν ἔγκαιρον ἐκτύπωσιν τοῦ βιβλίου τούτου συμμορφούμενος πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ τὸν Κανονισμὸν ἐκδόσεως βοηθητικῶν βιβλίων τῶν Δημοτικῶν Σχολείων.

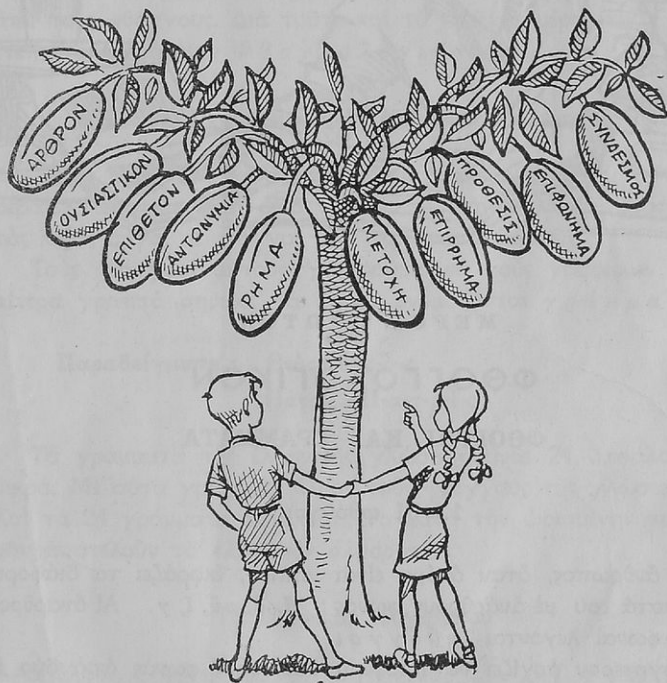
Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ

Ὁ Διευθυντῆς
Χ. ΜΟΥΣΤΡΗΣ

Αφροδίτη Γλωσσολογία

Δ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ
ΤΑΞΕΙΣ Ε' - ΣΤ'

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ
ΦΘΟΓΓΟΛΟΓΙΚΟΝ
ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Οἱ φθόγγοι

Ὁ ἄνθρωπος, ὅταν ἀκόμη εἶναι νήπιον, ἐκφράζει τὰ διάφορα αἰσθήματά του μὲ ἀνάρθρους φωνάς: *ἄ, ὄ, οὔ, ἱ, γ*. Αἱ ἀνάρθροι αὐταὶ φωναὶ λέγονται *φθόγγοι*.

Ἄργότερον ἀρχίζει νὰ προφέρῃ συνθέτους φωνάς ἀπὸ δύο ἢ τρεῖς φθόγγους: *πά, μά, μή, μπά, ντά*. Προφέρει δηλαδή *συλλαβάς*.

Καὶ ὅσον προχωρεῖ ἡ ἡλικία του, ἀρχίζει νὰ προφέρῃ ὀλοκλήρους ἀπλῶς *λέξεις*: πρῶτον ὀνόματα: *μαμά, παπά, γάτα, παπὶ*, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπίθετα μαζί: *καλὴ μαμά, κακὴ γάτα, καλὸ παπὶ*.

Τέλος ἀρχίζει νὰ χρησιμοποιῆ τὰ ρήματα: *θέλω γάλα, ἔλα, παππού, πάει ἡ γιαγιά*. Σχηματίζει δηλαδή τὰς πρώτας ὀμιλίας του, τὰς στοιχειώδεις *προτάσεις*.

Βλέπομεν δηλαδή, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη ὀμιλία ἀρχίζει ἀπὸ τοὺς φθόγγους, προχωρεῖ εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συλλαβῶν καὶ φθάνει εἰς τὰς λέξεις. Μὲ τὰς λέξεις κατόπιν σχηματίζει τὰς πρώτας προτάσεις.

Φυσικὸν λοιπὸν εἶναι, εἰς τὸ βιβλίον αὐτὸ τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ἐξετάζει τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, νὰ ἀρχίσωμεν πρῶτον ἀπὸ τοὺς φθόγγους. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ πρῶτον μέρος τῆς Γραμματικῆς τὸ ὀνομάζομεν *Φθόγγολογικόν*.

2. Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης

Ὅταν ὀμιλῶμεν, χρησιμοποιοῦμεν διαφόρους λέξεις, αἱ ὁποῖαι βεβαίως ἀποτελοῦνται ἀπὸ φθόγγους. Ἐὰν μάλιστα προφέρωμεν τὰς λέξεις ἀργά, οἱ φθόγγοι τῶν ἀκούονται εὐκρινῶς.

Τοὺς φθόγγους αὐτοὺς ἤμποροῦμεν νὰ τοὺς γράφωμεν μὲ ἰδιαιτέρα γραπτὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται *γράμματα*.

Παραδείγματα : Θεός=Θ-ε-δ-ς

Πατρίς=Π-α-τ-ρ-ι-ς

Τὰ γράμματα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι 24, κεφαλαῖα καὶ μικρά. Μὲ αὐτὰ γράφομεν ὅλους τοὺς φθόγγους τῆς γλώσσης μας. Καὶ τὰ 24 γράμματα τοποθετημένα κατὰ τὴν ὀρισμένην τῶν σειρῶν ἀποτελοῦν τὸ *ἑλληνικὸν ἀλφάβητον*.

Τὸ ἑλληνικὸν ἀλφάβητον

Α-α ἄλφα	Η-η ἦτα	Ν-ν νῦ	Τ-τ ταῦ
Β-β βῆτα	Θ-θ θῆτα	Ξ-ξ ξί	Υ-υ ὕψιλον
Γ-γ γάμα	Ι-ι ἰῶτα	Ο-ο ὄμικρον	Φ-φ φί
Δ-δ δέλτα	Κ-κ κάππα	Π-π πῖ	Χ-χ χί
Ε-ε ἔψιλον	Λ-λ λάμβδα	Ρ-ρ ρῶ	Ψ-ψ ψί
Ζ-ζ ζῆτα	Μ-μ μῖ	Σ-σ σῖγμα	Ω-ω ὠμέγα

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Φωνήεντα και σύμφωνα

Ἀπὸ τὰ 24 γράμματα τοῦ ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου τὰ μὲν 7, ἥ-
τοι: α, ε, η, ι, ο, υ, ω, λέγονται *φωνήεντα*, τὰ δὲ ἄλλα 17, ἥτοι:
β, γ, δ, ζ, θ, κ, λ, μ, ν, ξ, π, ρ, σ, τ, φ, χ, ψ, λέγονται *σύμφωνα*.

Φωνήεντα μὲν λέγονται, διότι ἔχουν εὐδιάκριτον φωνὴν καὶ
ἔμπορουν καὶ μόνα τῶν νὰ ἀποτελέσουν συλλαβὴν: *ἰ-α-τρος*.

Σύμφωνα δέ, διότι δὲν ἔχουν εὐδιάκριτον φωνὴν καὶ μόνα τῶν
δὲν ἔμπορουν νὰ σχηματίσουν συλλαβὴν.

2. Διαίσεις τῶν συμφώνων

Ἀπὸ τὰ 17 σύμφωνα, τὰ ἑννέα ἔχουν ἀσθενῆ φωνὴν καὶ διὰ
τοῦτο τὰ ὀνομάζομεν *ἄφωνα*: π, β, φ — κ, γ, χ — τ, δ, θ.

Τὰ ἄλλα ὀκτὼ ἔχουν ἰσχυροτέραν φωνὴν καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὀνο-
μάζομεν *ἡμίφωνα*: λ, μ, ν, ρ, σ, ζ, ξ, ψ.

Καὶ πάλιν, ἀναλόγως μὲ τὸ φωνητικὸν ὄργανον, ποὺ κυρίως
χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ τὰ προφέρωμεν, διαίρουνται:

Τὰ ἄφωνα

- α') Εἰς τὰ *οὐρανικά*: κ, γ, χ
- β') Εἰς τὰ *χειρικά*: π, β, φ
- γ') Εἰς τὰ *ὀδοντικά*: τ, δ, θ

Τὰ ἡμίφωνα

- α') Εἰς τὰ *ὄγρᾶ*: λ, ρ
- β') Εἰς τὰ *ἐνρινα*: μ, ν
- γ') Εἰς τὸ *συριστικόν*: σ (ς)
- δ') Εἰς τὰ *διπλᾶ*: ζ, ξ, ψ

Σημ. Τὰ τρία τελευταῖα λέγονται διπλᾶ, διότι ἀποτελοῦνται συνήθως ἀπὸ
δύο φθόγγους: ξ=κς, ψ=πς, ζ=σδ.

Ἀπὸ τὴν ποιότητα τῆς πνοῆς, ποὺ τὰ προφέρομεν, διαίρουν-
ται τὰ ἄφωνα εἰς *ψιλὰ* κ, π, τ, εἰς *μέσα* γ, β, δ καὶ εἰς *δασέα* χ, φ, θ.

3. Διαίρεσις τῶν φωνηέντων

Τὰ ἑπτὰ φωνήεντα διαιροῦνται :

α') Εἰς μακρά : η, ω.

β') Εἰς βραχέα : ε, ο.

γ') Εἰς δίχρονα : α, ι, υ.

Σημ. Τὰ η καὶ ω λέγονται μακρά, διότι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰ ἐπρόφεραν μὲ παρατεταμένην προφοράν.

Τὰ ε καὶ ο λέγονται βραχέα, διότι οἱ Ἀρχαῖοι Ἕλληνες τὰ ἐπρόφεραν μὲ σύντομον προφοράν.

Τὰ α, ι, υ, λέγονται δίχρονα, διότι ἄλλοτε εἶναι μακρὰ καὶ ἄλλοτε βραχέα.

4. Αἱ δίφθογγοι

Παραδείγματα : Οἱ νέοι πρέπει νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλύτερους.

Αἱ εὐχαὶ τῶν γονέων ἄς μᾶς συνοδεύουν εἰς τὴν ζωὴν μας.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι δύο φωνήεντα γειτονικὰ προφέρονται μὲ μίαν φωνήν.

Όταν λοιπὸν δύο φωνήεντα γειτονικὰ προφέρονται μὲ μίαν φωνήν, λέγομεν, ὅτι ἀποτελοῦν *δίφθογγον*.

Αἱ δίφθογγοι τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι ἔνδεκα. Ἐξ αὐτῶν αἱ ἑξῆς ὀκτώ λέγονται *κύριαι* :

αι — ε   οι — ι   αυ = αβ (αφ)   ηυ = ηβ (ηφ)

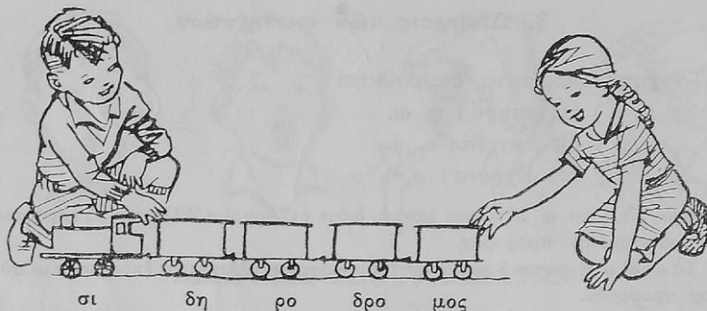
ει = ι   υι = ι   ευ = εβ (εφ)   ου = ου

Αἱ ἀκόλουθοι τρεῖς λέγονται *καταχρηστικαί* : α, η, ω.

Αἱ δίφθογγοι *αυ, ευ, ηυ* πρὸ τῶν φωνηέντων καὶ τῶν συμφώνων γ, δ, ζ, λ, μ, ν, ρ προφέρονται ὡς *αβ, εβ, ηβ*. παράδειγμα : εὐ-εσμος, γεῦμα, αὐριον κλπ. Πρὸ τῶν λοιπῶν συμφώνων προφέρονται ὡς : *αφ, εφ, ηφ*. παράδειγμα : εὐχή, αὐτός, εὐτυχία κλπ.

Σημ. Πολλάκις τὰ δύο φωνήεντα τῆς δίφθογγου προφέρονται καὶ χωριστά. Διὰ νὰ τὸ διακρίνωμεν αὐτὸ, θέτομεν ἐπάνω εἰς τὸ δευτερον φωνῆεν τῆς δίφθογγου τὰ διαλυτικὰ σημεῖα (·), παράδ. Ἀγλαῖα, ἄπινος, προῦπήρχεν, Μάιος, καταπραθ-νω, πυρκαϊά, ναῦσκος.

Όλαί αἱ δίφθογγοι εἶναι μακρὰι πλὴν τῆς αι καὶ οι, αἱ ὁποῖαι ὅταν εὐρίσκωνται ἔντελῶς εἰς τὸ τέλος τῆς λέξεως, εἶναι βραχεῖαι. Παράδειγμα : Ἀθῆναι, εἶναι, κῆποι, τοῖχοι, ὥραῖοι, ὥραῖαι.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

1. Διαίρεσις τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν των

Παραδείγματα :

φῶς	μῆ - λον	θά - λασ - σα	σι - δη - ρό - δρο - μος
καί	φω - νή	τρά - πε - ζα	ἄ - τμό - πλοι - ον
νοῦς	πέν - τε	αὔ - ρι - ον	τα - ξι - δεύ - ω

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι :

α') Αἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης ἔχουν μίαν μόνον συλλαβὴν καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *μ ο ν ο σ ύ λ λ α β ο ι* : φῶς, καί, νοῦς.

β') Αἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης ἔχουν δύο συλλαβὰς καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *δ ι σ ύ λ λ α β ο ι* : μῆ-λον, φω-νή, πέν-τε.

γ') Αἱ λέξεις τῆς τρίτης στήλης ἔχουν τρεῖς συλλαβὰς καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *τ ρ ι σ ύ λ λ α β ο ι* : θά-λασ-σα, τρά-πε-ζα.

δ') Αἱ λέξεις τῆς τετάρτης στήλης ἔχουν περισσοτέρας τῶν τριῶν συλλαβῶν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *π ο λ υ σ ύ λ λ α β ο ι* : σι-δη-ρό-δρο-μος, ἄ-τμό-πλοι-ον, τα-ξι-δεύ-ω.

2. Ὀνομασία τῶν συλλαβῶν

Αἱ συλλαβαί, ἀπὸ τὴν θέσιν, ποῦ ἔχουν εἰς τὴν λέξιν, λαμβάνουν καὶ τὸ ὄνομά των.

Παράδειγμα: πα - ρά - θυ - ρον.

Ἡ τελευταία συλλαβὴ τῆς λέξεως λέγεται *λήγουσα*, ἢ προηγουμένη *παραλήγουσα* καὶ ἡ πρὸ αὐτῆς *προπαραλήγουσα*. Ἡ δὲ πρώτη λέγεται *ἀρχική*.

3. Ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν

α) **Παραδείγματα:** νόμος, λέγε, σοφοί, καί, τέλος, ποτέ.

Ὅταν ἡ συλλαβὴ ἔχη βραχὺ φωνῆεν (ἢ δίφθογγον βραχεῖαν) λέγεται βραχεῖα.

β) **Παραδείγματα:** πηδῶ, ἥρωε, παίζω, κήπου, αὐτοῦ τοῦ καιροῦ.

Ὅταν ἡ συλλαβὴ ἔχη μακρὸν φωνῆεν (ἢ δίφθογγον μακράν) λέγεται μακρά.

γ) **Παραδείγματα:** γράψε, δάσος, ὀλίγον, λίθος, φύσις, λύκος, γεμᾶτος, πρᾶγμα, σῖτος, ρῖγος, μῦθος, ψῦχος.

Ὅταν ἡ συλλαβὴ ἔχη δίχρονον φωνῆεν, ἄλλοτε εἶναι μακρά καὶ ἄλλοτε εἶναι βραχεῖα.

4. Ὁ συλλαβισμὸς

Παραδείγματα: ἀ-να-γνω-στι-κόν, κε-φά-λαι-ον.

Ὅταν προφέρω τὰς λέξεις αὐτὰς ἀργά, κάμνω τὸν συλλαβισμόν των.

Συλλαβισμὸς λέγεται ὁ τρόπος τοῦ χωρισμοῦ τῶν λέξεων εἰς τὰς συλλαβὰς των καὶ γίνεται ὡς ἑξῆς :

1. Ἐν σύμφωνον, ὅταν εὐρίσκεται μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζεται μὲ τὸ δεύτερον· παράδγ. *μα-θη-τής, παί-ζω, ἀ-γα-θός.*

2. Δύο ὅμοια σύμφωνα, ὅταν εὐρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων, χωρίζονται εἰς τὸν συλλαβισμόν· παράδγ. *Ἐλ-λη-νες, γράμ-μα, ἄγ-γε-λος, ἔν-νοι-α, κόκ-κος, ἴπ-πος, θάρ-ρος, γλώσ-σα.*

3. Ὅταν δύο ἀνόμοια σύμφωνα εὐρίσκονται μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται μὲ τὸ δεύτερον φωνῆεν, ἔαν ὑπάρχη ἐλληνητικὴ λέξις, πού νὰ ἀρχίζη μὲ τὰ σύμφωνα αὐτά· παράδειγμα *κα-πνός, πέ-τρα.* Ἐάν ὁμοίως δὲν ὑπάρχη, τότε χωρίζονται· παράδγ. *λαμ-βά-νω, ἄρ-τος, ἄρ-μα, πέμ-πω.*

Σημ. 1. Τὰ σύμφωνα γμ, χμ, θμ, τν, φν, εἰς τὸν συλλαβισμόν δὲν χωρίζονται παράδ. *πρᾶ-γμα, αἰ-χμή, βα-θμός, φά-την, δά-φνη.* Καὶ τοῦτο γίνεται, διότι τὰ σύμφωνα αὐτά, ὅπως παρουσιάζονται μαζί, ἀντιστοιχοῦν πρὸς τὰ : τμ, θν, πν, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀρχίζουν λέξεις τῆς καθαρευούσης· παράδγ. *τμήμα, θνητός, πνέω.*

4. Τρία σύμφωνα, όταν εύρισκονται μεταξύ δύο φωνηέντων, συλλαβίζονται με τὸ δεύτερον, ἐὰν ὑπάρχη ἑλληνικὴ λέξις νὰ ἀρχίζη ἀπὸ τὰ τρία ἢ ἔστω καὶ ἀπὸ τὰ δύο πρῶτα σύμφωνα παράδγ. σκῆ-πυρον, ἄ-στρον. Ἐὰν ὅμως δὲν ὑπάρχη λέξις ἑλληνικὴ, τότε τὸ πρῶτον χωρίζεται παράδγ. ἄν-θρωπος, δέν-δρον, πορ-θμός, ἄρ-κτος, Ἄμ-βροσίος.

Σημ. 2. Ὄταν δύο λέξεις εἶναι ἐνωμένοι καὶ ἀποτελοῦν μίαν λέξιν, χωρίζονται συνήθως εἰς τὰ μέρη των παράδγ. δυσ-τυχής, παν-άγαθος, ἐξ-έρχομαι, πρόσ-τιμον, ἐκ-τελῶ, ἐκ-ριζώνω, εἰσ-πλέω, ἐν-τονος. Ἄλλὰ κα-τέχω, με-τέβαλον.

Ἄσκησις. Νὰ χωρίσετε συμφώνως με τοὺς κανόνας τοῦ συλλαβισμοῦ τὰς λέξεις εἰς τὰ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον :

Λεωνίδας καὶ Θεμιστέας. Ὅτε ὁ Λεωνίδας εἰς τὰς Θερμοπύλας εἶδεν, ὅτι περικυκλοῦται ὑπὸ τῶν Περσῶν, ἐκράτησε μόνον τοὺς Σπαρτιάτας καὶ τοὺς Θεσπίεις, ὅλους δὲ τοὺς ἄλλους Ἕλληνας συμμάχους τοὺς ἔστειλεν ὀπίσω. Τότε ἠθέλησε νὰ ἀποστείλῃ μαζὶ με αὐτοὺς καὶ τὸν μάντιν Θεμιστέαν. Ἄλλὰ ἐκεῖνος τοῦ ἀπεκρίθη : «Ἐγὼ θὰ μείνω ἐδῶ ὡς ἀπλοῦς στρατιώτης καὶ ὄχι ὡς μάντις· θὰ ἀκολουθήσω σὲ καὶ τοὺς ἄλλους συντρόφους καὶ ἡ τύχη ἢ ἰδική σας θὰ εἶναι καὶ ἰδική μου !»

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

1. Οἱ τόνοι τῶν λέξεων

Παράδειγμα: Νὰ σέβεσθε πρὸ πάντων τὸν Θεόν.

Εἰς κάθε λέξιν τοῦ ἀνωτέρω παραδείγματος προφέρομεν μίαν συλλαβὴν δυνατώτερον ἀπὸ τὰς ἄλλας. Ἐπὶ τῆς συλλαβῆς αὐτῆς θέτομεν ἓν σημεῖον, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν *τ ό ν ο ν*.

Ὁ τόνος τίθεται εἰς τὸ φωνῆεν τῆς συλλαβῆς, ἢ ὅποια προφέρεται δυνατώτερον.

	ὀξεῖα	(') :	λέγω
Οἱ τόνοι εἶναι τρεῖς :	βαρεῖα	(`) :	πολύ
	περισπωμένη	(~) :	γελῶ

Αἱ λέξεις τονίζονται ἢ εἰς τὴν λήγουσαν ἢ εἰς τὴν παραλήγουσαν ἢ εἰς τὴν προπαραλήγουσαν.

Σημ. Εἰς τὰς διφθόγγους ὁ τόνος τίθεται πάντοτε εἰς τὸ δεύτερον φωνῆεν των. παράδγ. παιδεύω, ὠραῖος, θαῦμα, τοίχος, υγεία.

2. Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων

α) Παραδείγματα: θάλασσα, κύματα, ναυτόπουλον.

Ἡ προπαραλήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν.

Ὄταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά, ἡ προπαραλήγουσα δὲν τονίζεται· παράδγ. ἀνθρώπων, κυμάτων, παραθύρων, προθέσεις.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία τονίζεται εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, λέγεται *προπαροξύτονος*.

β) Παραδείγματα: δρόμος κῆπος
παίζω ὠραῖος

Ἡ παραλήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται ἢ ὀξεῖαν ἢ περισπωμένην.

Ὄταν ἡ παραλήγουσα εἶναι βραχεῖα καὶ τονίζεται, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν· παράδγ. δρόμος, λέξις, νόμος, θέσις, λόγος, λέγω.

Ὄταν ἡ λήγουσα εἶναι μακρά καὶ τονίζεται ἡ παραλήγουσα, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν· παράδγ. παίζω, θήκη, παιδεύω, ζώνη.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται *παροξύτονος*· παράδγ. θρανίον, πέννα, γράφω.

Ἡ τονιζομένη μακρά παραλήγουσα δέχεται περισπωμένην, ὅταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα· παράδγ. κῆπος, ὠραῖος, τοίχος.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει περισπωμένην εἰς τὴν παραλήγουσαν, λέγεται *προπερισπωμένη*· παράδγ. εἶναι, νῆσος, ὠραῖον.

γ) Παραδείγματα: οὐρανὸς τραγουδῶ
μαθητῆς περιπατῶ

Ἡ λήγουσα ὅταν τονίζεται, δέχεται ἢ ὀξεῖαν ἢ περισπωμένην.

Ὄταν ἡ λήγουσα εἶναι βραχεῖα, δέχεται πάντοτε ὀξεῖαν.

Σημ. 1. Τὴν βαρεῖαν τὴν λαμβάνει μόνον ἡ λήγουσα, ὅταν δὲν ἀκολουθῆ ἡ τελεία ἢ ἄλλο σημεῖον στίξεως· παράδγ. ἐπιμελῆς μαθητῆς, καθαρὸς οὐρανός, λαμπρὰ συμπεριφορὰ, καλαὶ καὶ ζωνεαὶ φωναί.

Σημ. 2. Ὅσαι λέξεις τελειώνουν εἰς *ευ* καὶ *ου* καὶ τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγοῦσης δέχονται περισπωμένην· παράδγ. βασιλεῦ, πανταχοῦ. Ἐξαιρεῖται ἡ λέξις *ἰδοῦ*.

Ἡ λέξις, ἡ ὁποία ἔχει ὀξεῖαν εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται *ὀξύ-
τονος*, ὅταν δὲ ἔχη περισπωμένην, λέγεται *περισπωμένη*.

Ὅταν ἡ λέξις δὲν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, ἡ ἔχη βαρεῖαν
εἰς τὴν λήγουσαν, λέγεται *βαρύτονος*: παράδγ. *ἄνθρωπος*,
μῆλον, *Γεώργιος*, *ἔρχομαι*, *δύσκολον*, *πρόβλημα*, —*χειμῶν βαρύτατος*.

Ἀσκήσις. Νὰ τονίσετε ὀρθῶς τὰς λέξεις τῆς ἀκολουθοῦσας ἀσκήσεως :

Σήμερον ἔχομεν ὠραῖον καιρὸν. Αὐριον θα ὑπογῶμεν ἐκδρομὴν. Εἰς τὸ βουνὸν
θα ἀναπνευσωμεν καθαρὸν ἄερα. Ἡ ἀνοιξις εἶναι ἡ ὠραιότερα των ἐποχῶν τοῦ ἐτους.
Τὰ δένδρα ἔχουν πρασινὸν ἔνδυμα. Ἡ χλοὴ ὁμοιάζει με ταπητὰ, τὸν ὅποιον δια-
κοσμῶν τὰ πολυχρῶμα ἄνθη. Τὰ πτηνὰ με τὸ κελαδημα των εἶναι οἱ μουσικοὶ
τῆς ἀνοιξεως καὶ ὕμνον τὸν Πλαστῆν. Καὶ ἡ νεότης ὁμοιάζει με τὴν ἀνοιξιν. Εἶ-
ναι ἡ ὠραιότερα περιόδος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου.

Ἀσκήσις. Εὔρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας καὶ γράψατε 5 λέξεις προπαρο-
ξυτόνους, 5 παροξυτόνους, 5 ὀξυτόνους, 5 προπερισπωμένας καὶ 5 περισπωμένας.

3. Αἱ ἄτονοι λέξεις

Ἐπάρχουν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ὀκτὼ λέξεις μονοσύλ-
λαβοι, αἱ ὁποῖαι δὲν δέχονται τόνον καὶ λέγονται *ἄτονοι*. Αἱ
ὀκτὼ ἄτονοι λέξεις εἶναι αἱ ἑξῆς : *ὀ*, *ἠ*, *οἶ*, *αἶ*, *ἐν*, *εἰς*, *ἐκ* (ἐξ), *ὡς*.

4. Τὰ πνεύματα

Παραδείγματα: ἐργάζομαι, ἀκούω, ἰατρός, εὐχή, εὐχαριστῶ,
ὑπουργεῖον, ἡμέρα, ἴδρυμα, ὠραῖος, ὅμοιος.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις, ποὺ
ἀρχίζουν ἀπὸ φωνῆν, δέχονται ἐπ' αὐτοῦ ἓν σημεῖον. Τὸ σημεῖον
αὐτὸ τὸ ὀνομάζομεν *πνεῦμα*.

Τὰ πνεύματα εἶναι δύο : ἡ *ψιλὴ* (΄) καὶ ἡ *δασεῖα* (΄).

Ἡ *ψιλὴ* (΄) εἶναι σημεῖον λεπτῆς πνοῆς, ἡ δὲ *δασεῖα* (΄) σημεῖον
παχείας πνοῆς : *ἀδελφός*, *ἐχθρός*, — *ᾠρα*, *ἀγρός*.

Αἱ περισσότεραι λέξεις δέχονται *ψιλὴν*.

Σημ. 1. Αἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ δίφθογγον δέχονται τὸ πνεῦμα εἰς τὸ δεύ-
τερον φωνῆν τῆς δίφθογγου παράδγ. *αἶρα*, *εἶναι*, *εὐχή*, *οὐρανός*.

Ὅλαι αἱ λέξεις ποὺ ἀρχίζουν ἀπὸ *ν* δέχονται *δασεῖαν* παράδγ.
ἄπνος, *ὑποφέρω*, *ὑπολοχαγός*, *ὑστερον*, *ὑγεία*, *ὑδωρ*, *ὑαλος*, *ὑπάρχει*

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΕΩΣ

Εἰς τί χρησιμεύουν τὰ σημεῖα τῆς στίξεως καὶ ποῖα εἶναι

Ὅταν ὁμιλῶμεν, ὁ τόνος τῆς φωνῆς μας δὲν εἶναι συνεχῶς ὁ ἴδιος, διότι ἄλλοτε διακόπτομεν, διὰ νὰ ἀναπνεύσωμεν, ἄλλοτε σταματῶμεν τελείως, διὰ νὰ ἀλλάξωμεν θέμα συζητήσεως· ἄλλοτε πάλιν ἐρωτῶμεν ἢ ἐκφράζομεν τὸν θαυμασμόν μας κλπ.

Τὰς μεταβολὰς αὐτὰς τῆς φωνῆς μας τὰς σημειῶνομεν καὶ ὅταν γράφωμεν, μὲ ἰδιαιτέρα σημεῖα, τὰ ὁποῖα ὀνομάζομεν *σημεῖα τῆς στίξεως*. Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως εἶναι τὰ ἑξῆς :

1. Ἡ *τελεία* (.) ἢ ὁποία τίθεται εἰς τὸ τέλος ἐκάστης προτάσεως, ἢ ὀλοκλήρου ὁμιλίας· παράδγ. Ὁ οἶτος ὠρμάζει κατὰ τὸ θέρος. Αἱ χελιδόνες ἔρχονται τὴν ἄνοιξιν καὶ φεύγουν τὸ φθινόπωρον.
2. Ἡ *ἄνω τελεία* (') ἢ ὁποία χωρίζει μίαν μεγαλυτέραν ὁμιλίαν εἰς δύο τμήματα· παράδγ. Τὰ κόμματα ἔτρεχον ἀδιακόπως καὶ πηδῶντα ἤρχοντο νὰ ραντίσουν τοὺς πόδας μου καὶ νὰ ἀγιάσουν τὸ πρόσωπόν μου· τὸ ἐν δροσερώτερον τοῦ ἄλλου, τὸ δεύτερον πλεόν ἀφρόλουστον ἀπὸ τὸ πρῶτον.
3. Τὸ *κόμμα* (,) τὸ ὁποῖον τίθεται διὰ νὰ χωρίσῃ τὰς διαφόρους προτάσεις· παράδγ. Τὰ στρουθία, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἔχουν τὴν χάριν ὄλων τῶν μικρῶν πτηνῶν, ἐνθυμίζουσιν τὴν πραότητα καὶ ἀγαθότητα Ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος συχνὰ τὰ ἀνέφερεν εἰς τὰς παραβολὰς Του.
4. Τὸ *ἐρωτηματικὸν* (;) εἶναι τὸ σημεῖον τῆς ἐρωτήσεως· παράδγ. Ποῦ τρέχει ὁ λογισμὸς σου;
5. Τὸ *θαυμαστικὸν* (!) εἶναι τὸ σημεῖον τοῦ θαυμασμοῦ, τοῦ ἐnthουσιασμοῦ κ.τ.λ· παράδγ. Τί ὠραῖος καιρὸς ! Ζήτω τὸ Ἔθνος!
6. Τὰ *ἀποσιωπητικὰ* (...) τίθενται ὅταν θέλωμεν νὰ ἀποσιωπήσωμεν μίαν λέξιν ἢ φράσιν, τὴν ὁποῖαν ἀφήνομεν νὰ ἐνηνογηθῇ· παράδγ. Νὰ μελετᾷς, Ἀνδρέα, γιατί ἂν δὲν προβιβασθῆς...
7. Τὰ *εἰσαγωγικὰ* (« ») μὲ τὰ ὁποῖα περικλείομεν τὴν ὁμιλίαν ἐνὸς ἀνθρώπου αὐτολεξεῖ· παράδγ. « Μολὼν λαβέ ».
8. Ἡ *παρένθεσις* ( ) μὲ τὴν ὁποῖαν περικλείομεν λέξιν ἢ φράσιν, ἢ ὁποῖα ἐξηγεῖ ἢ συμπληρώνει τὰ προλεγόμενα· παράδγ. ποιῶ (κάμνω).

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

1. Ἐκθλιψις

Παραδείγματα: κατὰ ἔτος = κατ' ἔτος
μετὰ ὀλίγον = μετ' ὀλίγον
διὰ ἐπιστολῆς = δι' ἐπιστολῆς.

Όταν μία λέξις τελειώνη εἰς βραχὺ φωνῆην, ἀποβάλλει αὐτό, ἐὰν καὶ ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆην ἢ ἀπὸ δίφθογγον. Ἡ ἀποβολὴ αὕτη λέγεται *ἐκθλιψις*.

Ἐπερᾶνω τοῦ ἀποβληθέντος φωνήεντος τίθεται τὸ σημεῖον τῆς ἐκθλίψεως, ἢ ἀπόστροφος (°) παράδγ. δι' ἐμοῦ, μετ' ἄλλων.

Σημ. 1. Ἐὰν πρὸ τοῦ ἀποβαλλομένου φωνήεντος ὑπάρχη π ἢ τ (ψιλὰ), ἡ δὲ ἐπομένη λέξις ἔχῃ δασεῖαν, τότε τὸ μὲν π τρέπεται εἰς φ (δασύ), τὸ δὲ τ εἰς θ (δασύ): παράδγ. μετὰ ἡμῶν = (μετ' ἡμῶν) = μεθ' ἡμῶν, ὑπὸ ἡμῶν = (ὑπ' ἡμῶν) = ὑφ' ἡμῶν, ἀπὸ ἐνός = (ἀπ' ἐνός) = ἀφ' ἐνός, ἀπὸ ἐτέρου = (ἀπ' ἐτέρου) = ἀφ' ἐτέρου.

Σημ. 2. Αἱ λέξεις περὶ καὶ πρὸ δὲν ἀποβάλλουν τὸ τελικόν των φωνῆην παράδγ. περὶ αὐτοῦ, περὶ ἄλλου, πρὸ ἐτῶν, πρὸ ἡμερῶν.

Ἀσκησις. Νὰ κάμετε τὴν ἐκθλιψιν εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις :

Παρὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ ὅμως, ἀλλὰ ἀνεχώρησεν, κατὰ ἐκάστην, κατὰ ὄραν, ἀντὶ αὐτοῦ, παρὰ ἐκείνου, ἀλλὰ ἐγώ, κατὰ ὕπνον, διὰ ἐπιταγῆς, κατὰ ὁδόν, κατὰ ἀρχάς, μετὰ ὀλίγον, ἐπὶ ἀνδρογαθίᾳ, διὰ αὐτοῦ, κατὰ αὐτοῦ, παρὰ ἐλπίδα, διὰ ἀεροπλάνου, κατὰ ἀνάγκην, μετὰ αὐτοῦ, ἀλλὰ ἐκεῖνος, μετὰ ἐπιμελείας, κατὰ ἔννοιαν.

Ἀσκησις. Νὰ ἀντικαταστήσετε τὴν ἀπόστροφον μὲ τὸν ἐκθλιβέν φωνῆην εἰς τὸ ἀκόλουθον θέμα :

Ἐθλον κατ' ἐπανάληψιν εἰς τὴν οἰκίαν σου, ἀλλ' ὅμως δὲν σὲ συνήνησα. Μετ' εὐχαριστήσεως θὰ συνωμίλου μαζί σου. Θὰ ἀναχωρήσω μετ' ὀλίγας ἡμέρας δι' Ἀμερικὴν. Ἄπ' ἐκεῖ θὰ ἐπικοινωνῶ μετὰ σοῦ δι' ἀλληλογραφίας. Κατ' ἀρχάς θὰ σοῦ ἐκθέσω μετ' ἀκριβείας τὰς ἐντυπώσεις μου δι' ὅλα τὰ περιέργα του Νέου Κόσμου. Ἄλλ' οὐδόλως θὰ παραλείπω νὰ σοῦ γράφω καὶ διὰ τὰς σπουδὰς μου καθὼς καὶ διὰ τὰς προόδους μου. Πιστεύω δ' ὅτι καὶ σὺ θὰ μ' ἐνθυμήσαι τακτικὰ καὶ θὰ μοῦ ἀπαντᾷς, διότι ἀφ' ἐνός μὲν θὰ ἐπιθυμῆς νὰ διατηρήσωμεν τὴν φιλίαν μας, ἀφ' ἐτέρου δὲ θὰ σ' εὐχαριστῆ νὰ μαθάνῃς τὰ νέα μου.

2. Συναίρεσις

Παραδείγματα: τιμάω = τιμῶ
συκέα = συκῆ
νικάει = νικᾷ

Εἰς μερικὰς λέξεις συγχωνεύονται πολλάκις δύο φωνήεντα ἢ ἓν φωνῆεν καὶ μία δίφθογγος εἰς ἓν καὶ μόνον μακρὸν φωνῆεν ἢ εἰς μίαν δίφθογγον. Ἡ συγχώνευσις αὐτῆ λέγεται *συναίρεσις*, ἡ δὲ συλλαβὴ ἢ ὁποῖα προκύπτει ἀπὸ τὴν συναίρεσιν, λέγεται *συνηρημένη συλλαβή* παράδγ. τιμάω = τιμῶ.

Σημ. 1. Ἡ συνηρημένη συλλαβὴ ἔαν εἶναι λήγουσα καὶ τονίζεται, περισπάται. παράδγ. ἀμυγδαλέα—ἀμυγδαλή, ποιέω—ποιῶ.

† *Άσκησις.* Νὰ κάμετε τὴν συναίρεσιν εἰς τὰς ἀκολουθοῦντας λέξεις :

Ἐκτιμάω, ἐκτιμάει, ἀγαπάω, ἐρωτάω, πολεμάει, κυβερνάω, κυβερνάετε, κεντάω, κεντάει, κεντάετε, συκέα, ἀγαπάει, τιμάετε, κινέω, χαλάω.

3. Εὐφωνικά σύμφωνα

Παραδείγματα: Ὁ Ἰωάννης ἔγραψεν ἐπιστολήν.
Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὸ μάθημά του.
Ἐξήκοσι θρανία — εἴκοσιν ἄνδρες.

Μερικαὶ λέξεις, αἱ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -ε, -ι, -σι, δέχονται εἰς τὸ τέλος τὸ σύμφωνα ν, ὅταν ἡ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆεν. Τὸ ν αὐτὸ λέγεται *εὐφωνικό ν*, διότι προστίθεται χάριν εὐφωνίας, δηλ. πρὸς ἀποφυγὴν χασμωδίας.

Σημ. 1. Ἡ λέξις *ἐκ* ὅταν εὐρίσκεται πρὸ φωνήεντος, γίνεται *ἐξ*: παράδγ. ἐκ Πειραιῶς, ἐξ Ἀθηνῶν, ἐκ Θεσσαλονίκης, ἐξ Ἰωαννίνων.

Σημ. 2. Εὐφωνικὸν ζ δέχονται αἱ λέξεις *οὕτω* καὶ *μέχρι*: παράδ. Οὕτω λέγει—οὕτως ἔλεγεν. Μέχρι Δαρδύλης—μέχρις Ἀθηνῶν.

* *Άσκησις.* Τοποθετήσατε τὰ εὐφωνικά σύμφωνα εἰς τὴν ἐξῆς ἄσκησιν:

Εἶπ— ὁ κύριος τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἀπὸ Ἰουδαίας μέχρι— τῆς Γαλιλαίας. Οὗτ— πράττετε καὶ θὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Δώρησε, Κύριε, νίκας τοῖς Βασιλεῦ- ἡμῶν. Μετέβησαν σὺν γυναίξ- καὶ τέκνοις. Ἐπίβλεπον, Κύριε, ἐ— οὐρανοῦ. Οἱ Ἰσραηλίται ἐ— τῆς Αἰγύπτου ἐπέστρεψαν εἰς τὴν Γῆν Χανανά. Ὁ Κύριος ὑπέστη τὰ μαρτύρια μέχρι— ἑσχάτων. Οἱ τρεῖς μάγοι ἦλθον ἐ— ἀνατολῶν. Μέχρι— ὅτου λαλήσῃ ὁ πετεινὸς τὸν ἡρνήθη τρεῖς φορές. Τί καλὸν ἡμπορεῖ νὰ προέλθῃ ἐ— τῆς Ναζαρέτ; ; Εἶδ— ἀγγελον Κυρίου, ὁ ὁποῖος εἶπ—πρὸς αὐτόν.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΧΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

Όταν ὀμιλοῦμεν ἢ ὅταν γράφωμεν, χρησιμοποιοῦμεν λέξεις. Αἱ λέξεις ὅμως αὐταὶ διαφέρουν μεταξύ των. Δὲν εἶναι ὅλαι τοῦ αὐτοῦ εἶδους, διότι ἄλλη εἶναι οὐσιαστικόν, ἄλλη εἶναι ἐπίθετον, ἄλλη ρῆμα, ἄλλη ἐπιφώνημα κλπ.

Τὰ εἶδη αὐτὰ τῶν λέξεων ὀνομάζονται *μέρη τοῦ λόγου*.

Τὰ μέρη τοῦ λόγου εἶναι δέκα, τὰ ἑξῆς :

- α) ἄρθρον, οὐσιαστικόν, ἐπίθετον, ἄντωνυμία, ρῆμα, μετοχή,
- β) πρόθεσις, ἐπίρρημα, σύνδεσμος, ἐπιφώνημα.

Ἀπὸ αὐτά, τὰ μὲν ἕξ πρῶτα κλίνονται καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὀνομάζομεν *κλιτὰ* μέρη τοῦ λόγου. Τὰ δὲ ἄλλα τέσσαρα δὲν κλίνονται καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὀνομάζομεν *ἄκλιτα*.

Κατὰ τὴν κλίσειν των τὰ διάφορα μέρη τοῦ λόγου ἀλλάζουν μορφάς, δηλαδὴ τύπους, π.χ. γράφω, γράφεις, γράφει, γράφομεν, γράφετε κ.τ.λ. Τοὺς τύπους αὐτοὺς τοὺς ἐξετάζει τὸ δεῦτερον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται *Τυπικόν*.

ΤΙ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θέμα — Χαρακτήρ — Κατάληξις

Παραδείγματα:	ή καλ-ή	ἄμπελ-ος	λέγ-ω
	τῆς καλ-ῆς	ἄμπέλ-ου	λέγ-εις
	τὴν καλ-ήν	ἄμπελ-ον	λέγ-ει

Εἰς κάθε κλιτὴν λέξιν διακρίνομεν :

α) Τὸ **θέμα**, δηλαδή τὸ ἀμετάβλητον μέρος τῆς λέξεως : καλ- , ἄμπελ- , λεγ- .

β) τὸν **χαρακτήρα**, δηλ. τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος : καλ- , ἄμπελ- , λεγ- .

γ) Τὴν **κατάληξιν**, δηλ. τὸ μεταβαλλόμενον τελικὸν μέρος τῆς λέξεως : καλ-ή , ἄμπελ-ος , λέγ-ω .

Τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου τὰ διακρίνομεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας : εἰς τὰ **πτωτικά** καὶ εἰς τὰ **ρήματα**.

(Πτωτικά εἶναι : τὸ ἄρθρον, τὸ οὐσιαστικόν, τὸ ἐπίθετον, ἡ ἀντωνυμία καὶ ἡ μετοχή. Λέγονται δὲ πτωτικά, διότι ἔχουν **πτώσεις**.)

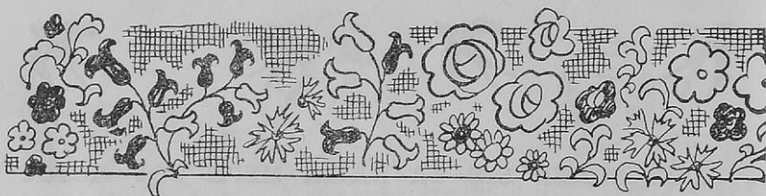
Τὰ πτωτικά ἔχουν μεταξύ των τὰ ἐξῆς γνωρίσματα, τὰ ὁποῖα λέγονται **παρεπόμενα** τῶν πτωτικῶν :

α) Τὸ **γένος**, δηλ. κάθε πτωτικὸν θὰ εἶναι ἢ **ἀρσενικοῦ** ἢ **θηλυκοῦ** ἢ **οὐδετέρου** γένους· π.χ. ὁ **ἀετός**, ἡ **περιστερά**, τὸ **στρούθιον**.

β) Τὸν **ἀριθμὸν**, δηλ. κάθε πτωτικὸν θὰ εἶναι ἢ **ἐνικοῦ** ἀριθμοῦ ἢ **πληθυντικοῦ**· π.χ. ὁ **δικαστὴς**—οἱ **δικασταί**.

γ) Τὴν **πτῶσιν**, δηλ. κάθε πτωτικὸν ἔχει συνήθως πέντε πτώσεις, τὴν **ὀνομαστικὴν**, τὴν **γενικήν**, τὴν **δοτικὴν**, τὴν **αἰτιατικὴν** καὶ τὴν **κλητικὴν**.

δ) Τὴν **κλίσιν**. Εἶναι δὲ αἱ κλίσεις τρεῖς : ἡ **πρώτη**, ἡ **δευτέρα** καὶ ἡ **τρίτη** κλίσις.

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

1. Ποίας λέξεις ονομάζομεν ἄρθρα

Παραδείγματα:	ὁ λαγῶς	ἡ ἀγελάς	τὸ σχολεῖον
	ὁ ποντικὸς	ἡ περιστερὰ	τὸ βιβλίον
	ὁ λύκος	ἡ ἀηδῶν	τὸ μάρμαρον

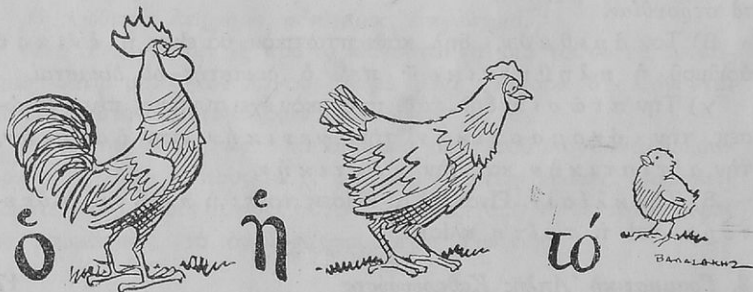
Αἱ μονοσύλλαβοι λέξεις *ὁ, ἡ, τό*, τὰς ὁποίας θέτομεν πρὸ ἄλλων λέξεων διὰ νὰ φανερώσουν τὸ γένος αὐτῶν καὶ νὰ μᾶς τὰς παραστήσουν ὡς ὠρισμένας, λέγονται *ἄρθρα*.

Τὰ ἄρθρα εἶναι τρία :

α) Τὸ ἄρθρον *ὁ*, τὸ ὁποῖον θέτομεν ἔμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ ἀρσενικοῦ γένους· παράδγ. *ὁ λαγῶς, ὁ ποντικὸς, ὁ λύκος, ὁ κόραξ*.

β) Τὸ ἄρθρον *ἡ*, τὸ ὁποῖον θέτομεν ἔμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ θηλυκοῦ γένους· παράδγ. *ἡ ἀγελάς, ἡ περιστερὰ, ἡ ἀηδῶν, ἡ χελιδῶν*.

γ) Τὸ ἄρθρον *τό*, τὸ ὁποῖον θέτομεν ἔμπροσθεν τῶν λέξεων τοῦ οὐδετέρου γένους· παράδγ. *τὸ βιβλίον, τὸ σχολεῖον, τὸ μάρμαρον*.

2. Ἡ κλίσις τῶν ἄρθρων

Τὰ τρία ἄρθρα κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Πτώσεις	ἀρσενικὸν ἐνικὸς πληθυντ.	θηλυκὸν ἐνικὸς πληθυντ.	οὐδέτερον ἐνικὸς πληθυντ.			
Ὄνομαστικῇ	οἱ	αἱ	τά			
Γενικῇ	τοῦ	τῶν	τοῦ			
Δοτικῇ	τοῖς	ταῖς	τοῖς			
Αἰτιατικῇ	τούς	τήν	τάς			
Κλητικῇ	ὦ	ὦ	ὦ			

Ἄσκησις. Χωρίσατε εἰς τὸ τετραδίδιον σας τρεῖς στήλας· μίαν διὰ τὸ ἀρσενικὸν γένος, μίαν διὰ τὸ θηλυκὸν καὶ τὴν τρίτην διὰ τὸ οὐδέτερον. Κατόπιν κατατάξατε τὰς ἀκολουθοῦσας λέξεις εἰς τὴν κατάλληλον στήλην κατὰ τὸ γένος των :

Ὁ μαθητὴς, τὸ παράθυρον, ἡ κόρη, ὁ γεωργός, ἡ ἀηδῶν, τὸ πρόβατον, ἡ τράπεζα, ἡ αἴθουσα, τὸ κιβώτιον, ἡ ἡμέρα, τὸ ὄρος, ἡ κορυφή, τὸ δένδρον, ὁ λόφος, ὁ ἀνεμος, τὸ σύννεφον, τὸ πρόσωπον, ἡ κάμηλος, ὁ ἀδελφός, ὁ κληρὸς, ὁ δούλος, τὸ θέατρον, ὁ καρπός, ἡ νίκη, τὸ θρανίον, ἡ μηλέα, ὁ πτερινός, ἡ ὄρνις.

Ἄσκησις. Προσθέσατε τὸ κατάλληλον ἄρθρον εἰς τὰς ἑξῆς λέξεις :

Πατήρ, μήτηρ, παιδίον, Ἰωάννης, καλός, ζωηρός, ὠραία, θεῖος, θεία, ποτήριον, ὕδωρ, κῆπος, ἄνθος, κόκκινον, κίτρινον, χῶμα, χόρτον, ἥλιος, θερμότης, ἀήρ, ἐργασία, γαλήνη, παρθένος, τύραννος, ἀρχηγός, κηπουρός, πόλις, ναός, ἀλήθεια, ψεύδος, σφάλμα, ρόδον, ὁδός, πνεῦμα, λαός, λίθος, πλατεία.

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται οὐσιαστικά καὶ εἰς τί τὰ διαιροῦμεν

Παραδείγματα:	πατήρ	λύκος	τοῦχος
	παιδίον	ἄρνιον	κιμωλία
	Γεώργιος	χελιδὼν	κιβώτιον

Αἱ λέξεις τῆς πρώτης στήλης εἶναι ὀνόματα ἀνθρώπων, αἱ λέξεις τῆς δευτέρας στήλης εἶναι ὀνόματα ζώων καὶ τῆς τρίτης εἶναι ὀνόματα πραγμάτων.

Αἱ λέξεις αὗται, πού φανερώνουν ὀνόματα ἀνθρώπων, ζώων ἢ πραγμάτων, λέγονται *οὐσιαστικά*.

Τὰ οὐσιαστικά ὀνόματα τὰ σημαίνοντα πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα, τὰ ὁποῖα ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας, τὰ ὀνομάζομεν *συγκεκριμένα* οὐσιαστικά.

Ὑπάρχουν ὅμως καὶ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα δὲν ἀντιλαμβάνομεθα μὲ τὰς αἰσθήσεις μας· παράδγ. *ἐργασία, κίνησις, πρᾶξις, ἡρεμία, εὐτυχία, ἀρετή, εὐσέβεια*. Τὰ οὐσιαστικά αὐτὰ φανερώνουν: ἐνέργειαν, κατάστασιν ἢ ιδιότητα καὶ λέγονται *ἀφηρημένα* οὐσιαστικά.

Τὰ οὐσιαστικά ὀνόματα γενικῶς τὰ διαιροῦμεν εἰς δύο μεγάλας κατηγορίας: εἰς *κοινὰ* (προσηγορικά) καὶ εἰς *κύρια*.

α) *Κοινὰ* ὀνόματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν πολλὰ ὁμοειδῆ πρόσωπα, ζῶα ἢ πράγματα· παράδγ. *μαθητής, πρόβατον, ρίζα*.

β) *Κύρια* ὀνόματα λέγονται, ὅσα φανερώνουν ἓν ὠρισμένον πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα· παράδγ. *Σόλων, Λερναία Ὑδρα, Ἀγία Σοφία, Παρθενών*.

Σημ. 2. Εἰς τὰ κύρια ὀνόματα τὸ ἀρχικόν γράμμα γράφεται κεφαλαῖον. παράδγ. *Ἰωάννης, Θεσσαλονίκη, Αἴθιοπος, Ρόδος, Κρήτη*.

2. Αἱ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων

Ἀπὸ τὰ οὐσιαστικά ὀνόματα, ἄλλα εἶναι ἀρσενικά, ἄλλα θηλυκὰ καὶ ἄλλα οὐδέτερα· παράδγ. ὁ *ἄνθρωπος*, ἡ *ἀλώπηξ*, τὸ *δῶρον*.

Δὲν κλίνονται ὅμως ὅλα κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. Διὰ τοῦτο τὰ ἐχώρισαν εἰς τρεῖς μεγάλας ομάδας, τὰς ὁποίας ὠνόμασαν *κλίσεις*.

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ονόματα περιλαμβάνει ή πρώτη κλίσις

Παραδείγματα:

ὁ ταμί-ας	ὁ δικαστ-ής	ἡ χαρ-ά	ἡ στιγμ-ή
ὁ λοχί-ας	ὁ κριτ-ής	ἡ ρίζ-α	ἡ πηγ-ή

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι τῆς πρώτης κλίσεως.

Ἐποτε ἡ πρώτη κλίσις περιλαμβάνει ἄρσενικά ὀνόματα, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -ας καὶ εἰς -ης καὶ θηλυκά, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς -α καὶ εἰς -η. Οὐδέτερα δὲν ἔχει.

2. Ἄρσενικά πρωτόκλιτα ὀνόματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	ταμί-ας	κριτ-ής	στρατιώτ-ης	εὐπατρίδ-ης
Γενική	τοῦ	ταμί-ου	κριτ-οῦ	στρατιώτ-ου	εὐπατρίδ-ου
Δοτική	τῷ	ταμί-α	κριτ-ῆ	στρατιώτ-η	εὐπατρίδ-η
Αἰτιατ.	τὸν	ταμί-αν	κριτ-ήν	στρατιώτ-ην	εὐπατρίδ-ην
Κλητική	ὦ	ταμί-α	κριτ-ά	στρατιώτ-α	εὐπατρίδ-η

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	οἱ	ταμί-αι	κριτ-αὶ	στρατιώτ-αι	εὐπατρίδ-αι
Γενική	τῶν	ταμι-ῶν	κριτ-ῶν	στρατιωτ-ῶν	εὐπατρίδ-ῶν
Δοτική	τοῖς	ταμί-αις	κριτ-αῖς	στρατιώτ-αις	εὐπατρίδ-αις
Αἰτιατ.	τούς	ταμί-ας	κριτ-άς	στρατιώτ-ας	εὐπατρίδ-ας
Κλητική	ὦ	ταμί-αι	κριτ-αὶ	στρατιώτ-αι	εὐπατρίδ-αι

Παρατηρήσεις :

1. Ἡ κλητική τῶν ὀνομάτων εἰς -ης λήγει εἰς -α βραχύν παράδγ. ὦ στρατιῶτα, ὦ πολῖτα, ὦ γυμνασιάρχῃ, ὦ τελῶνα, ὦ μαθητά.

Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν κλητικὴν εἰς -η ὅσα τελειώνουν εἰς -δης. παράδγ. ὦ Ἀριστείδῃ, ὦ Μιλτιάδῃ, ὦ εὐπατρίδῃ.

2. Ἡ κατάληξις -ας τῆς πρώτης κλίσεως εἶναι πάντοτε μακρά. παράδγ. τούς τελῶνας, τούς στρατιώτας.

3. Θηλυκά πρωτόκλιτα όνόματα

Θηλυκά με κατάληξιν -η, γεν. -ης

	Ένικός αριθμός			Πληθυντικός αριθμός		
Όνομ.	ή	φων-ή	νίχ-η	αί	φων-αί	νίχ-αι
Γενική	τῆς	φων-ῆς	νίχ-ης	τῶν	φων-ῶν	νίχ-ῶν
Δοτική	τῇ	φων-ῇ	νίχ-ῃ	ταῖς	φων-αῖς	νίχ-αις
Αιτιατ.	τήν	φων-ήν	νίχ-ην	τάς	φων-άς	νίχ-ας
Κλητική	ὦ	φων-ή	νίχ-η	ὦ	φων-αί	νίχ-αι

Θηλυκά πρωτόκλιτα εἰς -α, γεν. -ας

	Ένικός			Πληθυντικός		
Όνομ.	ή	φρουρ-ά	χώρ-α	αί	φρουρ-αί	χώρ-αι
Γενική	τῆς	φρουρ-ᾶς	χώρ-ας	τῶν	φρουρ-ῶν	χώρ-ῶν
Δοτική	τῇ	φρουρ-ᾷ	χώρ-α	ταῖς	φρουρ-αῖς	χώρ-αις
Αιτιατ.	τήν	φρουρ-ᾶν	χώρ-αν	τάς	φρουρ-ᾶς	χώρ-ας
Κλητική	ὦ	φρουρ-ά	χώρ-α	ὦ	φρουρ-αί	χώρ-αι

Θηλυκά πρωτόκλιτα εἰς -α, γεν. =ης

	Ένικός			Πληθυντικός		
Όνομ.	ή	ρίζ-α	θάλασσ-α	αί	ρίζ-αι	θάλασσ-αι
Γενική	τῆς	ρίζ-ης	θαλάσσ-ης	τῶν	ρίζ-ῶν	θαλάσσ-ῶν
Δοτική	τῇ	ρίζ-ῃ	θαλάσσ-ῃ	ταῖς	ρίζ-αις	θαλάσσ-αις
Αιτιατ.	τήν	ρίζ-αν	θάλασσ-αν	τάς	ρίζ-ας	θαλάσσ-ας
Κλητική	ὦ	ρίζ-α	θάλασσ-α	ὦ	ρίζ-αι	θάλασσ-αι

Παρατηρήσεις :

1. Όταν τὸ -α τῆς ονομαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς -ης, τότε εἶναι βραχὺ καὶ λέγεται *μὴ καθ' ὀνόμ'* παράδγ. ἡ γλῶσσα—τῆς γλώσσης, ἡ ρίζα—τῆς ρίζης.

2. Όταν τὸ -α τῆς ονομαστικῆς τῶν πρωτοκλίτων θηλυκῶν δὲν τρέπεται εἰς τὴν γενικὴν εἰς -ης, τότε εἶναι μακρὸν καὶ λέγεται *καθ' ὀνόμ'* παράδγ. ἡ χώρα—τῆς χώρας, ἡ φρουρά—τῆς φρουρᾶς.

Σημ. Ἐξαιροῦνται καὶ ἔχουν τὸ α βραχὺ τὰ ἑξῆς :

α') Ὅλα τὰ προπαροξύτονα : ἀλήθεια, ἐσθήβεια, γέφυρα, β') Τὰ όνόματα : γράα, μαία, μυία. γ') Τὰ δισύλλαβα : μοῖρα, πείρα, πῶρα, σπείρα, σφαίρα, σφύρα

3. Ἡ γενική καὶ δοτική τῶν πρωτοκλίτων καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμούς, ὅταν τονίζεται εἰς τὴν λήγουσαν, περισπᾶται· παράδγ. τοῦ κριτοῦ, τῶ κριτῆ, τῶν κριτῶν, τοῖς κριταῖς, τῆς βοροχῆς, τῆ βοροχῆ.

Σημ. Τὰ κύρια ὀνόματα κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἀριθμὸν, ὅπου τὰ εὐρίσκομεν· παράδγ. ὁ Ἰωάννης, τοῦ Ἰωάννου—αἱ Ἀθῆναι, τῶν Ἀθηνῶν.

4. Συνηρημένα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως

Μερικὰ ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως, τὰ ὁποῖα πρὸ τῶν καταλήξεων ἔχουν φωνῆεν (α ἢ ε), συναίρουῦν αὐτὸ μὲ τὰς καταλήξεις καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *συνηρημένα*· παράδγ. (βορέας=) βοροῤῥας, (συκέα=) συκῆ, (Ἀθηνάα=) Ἀθηνᾶ.

Κλίσεις τῶν συνηρημένων

Ἐνικὸς ἀριθμὸς						
Ὄνομ.	ὁ	(βορέας)	βοροῤῥας	ἡ	(Ἀθηνάα)	Ἀθηνᾶ
Γενική	τοῦ	(βορέου)	βοροῤῥᾶ	τῆς	(Ἀθηνάας)	Ἀθηνᾶς
Δοτική	τῶ	(βορέα)	βοροῤῥᾶ	τῆ	(Ἀθηνάα)	Ἀθηνᾶ
Αἰτιατ.	τὸν	(βορέαν)	βοροῤῥᾶν	τὴν	(Ἀθηνάαν)	Ἀθηνᾶν
Κλητική	ὦ	(βορέα)	βοροῤῥᾶ	ὦ	(Ἀθηνάα)	Ἀθηνᾶ
Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομ.	ἡ	(συκέα)	συκῆ	αἱ	(συκέαι)	συκαῖ
Γενική	τῆς	(συκέας)	συκῆς	τῶν	(συκεῶν)	συκῶν
Δοτική	τῆ	(συκέα)	συκῆ	ταῖς	(συκέαις)	συκαῖς
Αἰτιατ.	τὴν	(συκέαν)	συκῆν	τάς	(συκέας)	συκάς
Κλητική	ὦ	(συκέα)	συκῆ	ὦ	(συκέαι)	συκαῖ

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ συνηρημένα οὐσιαστικά εἶναι ἐλάχιστα καὶ συναίρουῦνται εἰς ὅλας τὰς πτώσεις.

2. Τὸ συνηρημένον φωνῆεν ἢ δίφθογγος περισπᾶται.

Σημ. 1. Συνηρημένον εἶναι καὶ τὸ ὄνομα (Ἑρμέας=) Ἑρμῆς, ποῦ κλίνεται ὡς ἐξῆς : ὁ Ἑρμῆς, τοῦ Ἑρμοῦ, τῶ Ἑρμῆ, τὸν Ἑρμῆν, ὦ Ἑρμῆ.

Σημ. 2. Τὸ συνηρημένον (γέα=) γῆ κλίνεται ὡς ἐξῆς : Ἐνικὸς : ἡ γῆ, τῆς γῆς, τῆ γῆ, τὴν γῆν, ὦ γῆ. Πληθυντικὸς : (μένει ἀσυναίρετος καὶ σημαίνει : τὰ κτήματα) : αἱ γεαί, τῶν γεῶν, ταῖς γεαῖς, τὰς γεάς, ὦ γεαί.

Σημ. 3. Κατὰ τὸ συνηρημένον βοροῤῥας κλίνονται καὶ μερικὰ ἀσυναίρετα κύρια ὀνόματα : ὁ Θωμάς, ὁ Μηνᾶς, ὁ Δουκάς, ὁ Ρήγας.

* *Ασκησις.* Νὰ εἴβετε καὶ νὰ σημειώσετε εἰς τὸ τετραδίδόν σας τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως.

* *Ασκησις.* Νὰ εἴβετε καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετραδίδόν σας τὰς καταλήξεις τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως.

* *Ασκησις.* Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α') Κατὰ τὸ παρίας : ὁ λοχίας, ὁ τραυματίας, ὁ νεανίας, ὁ καρχαρίας, ὁ ξιφίας, ὁ κροταλλίας, ὁ κτηματίας, ὁ εἰσοδηματίας, ὁ Ἀνδρέας, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ μανδύας, ὁ Παυσανίας, ὁ ἐγκληματίας.

β') Κατὰ τὸ κριτής : ὁ δικαστής, ὁ ποιητής, ὁ θεατής, ὁ μαθητής, ὁ μαχητής, ὁ διοικητής, ὁ λογιστής, ὁ νικητής, ὁ ἐνοικιστής, ὁ φοιτητής, ὁ βουλευτής, ὁ ἀθλητής, ὁ γυμναστής, ὁ ἐλεγκτής, ὁ ἐπιθεωρητής.

γ') Κατὰ τὸ στρατιώτης : ὁ δεσμώτης, ὁ νομάρχης, ὁ νομοθέτης, ὁ τελώνης, ὁ ναύτης, ὁ πολίτης, ὁ κυβερνήτης, ὁ Σουλιώτης, ὁ δασάρχης, ὁ χαρτοπώλης, ὁ ἐπιστάτης, ὁ ἐργάτης, ὁ σταθμάρχης, ὁ ψάλτης.

δ') Κατὰ τὸ εὐπατριδής : ὁ Ἀριστείδης, ὁ Μιλτιάδης, ὁ Εὐριπίδης.

* *Ασκησις.* Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α') Κατὰ τὰ φωνή καὶ νίκη : ἡ τιμή, ἡ ἐσοτή, ἡ γνώμη, ἡ κόρη, ἡ φυλακή, ἡ τροφή, ἡ κλίνη, ἡ βελόνη, ἡ φήμη, ἡ κόμη, ἡ μάχη, ἡ βροχή, ἡ διαταγή, ἡ τέχνη, ἡ ἀστραπή, ἡ σκηνή, ἡ στιγμή, ἡ στέγη, ἡ ἀρετή, ἡ ἀρχή, ἡ ὄρμη, ἡ πληγή, ἡ γραμμή, ἡ εὐχή.

β') Κατὰ τὰ φρουρά καὶ χώρα : ἡ σκιά, ἡ φωλεά, ἡ τροχιά, ἡ θύρα, ἡ ἐγορά, ἡ μοῖρα, ἡ ώρα, ἡ περιστέρα, ἡ θυσία, ἡ τιμωρία, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγγελία, ἡ γενεά, ἡ στρατιά, ἡ φιλία, ἡ καρδία, ἡ πορεία, ἡ ἐργασία, ἡ ἐκκλησία, ἡ παιδεία, ἡ κοινωνία, ἡ αἰτία.

γ') Κατὰ τὰ ῥίζα καὶ θάλασσα : ἡ ἄμαξα, ἡ αἴθουσα, ἡ μέλισσα, ἡ πράπεζα, ἡ δόξα, ἡ μοῦσα, ἡ γλῶσσα, ἡ θύελλα, ἡ ἄκανθα, ἡ βασιλίσσα, ἡ μεριμνα, ἡ μαγείρισσα, ἡ φάλαινα, ἡ μάζα, ἡ τρίαινα.

* *Ασκησις.* Νὰ κλινθῶν τὰ κατωτέρω συνηρημένα ὀνόματα :

Κατὰ τὸ Ἀθηνᾶ : ἡ Ναυσικᾶ.

Κατὰ τὸ συνή : ἡ λεοντή, ἡ ἀμυγδαλή, ἡ γαλή, ἡ ροδή.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ δευτέρα κλίσις

Παραδείγματα :

ὁ στρατ-ός	ἡ ἀμπελ-ος	τὸ δῶρ-ον
ὁ ἄνθρωπ-ος	ἡ κιβωτ-ός	τὸ πτερ-όν

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι τῆς δευτέρας κλίσεως.

Ὡστε ἡ δευτέρα κλίσις περιλαμβάνει ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ ὀνόματα, τοῦ τελειῶνουν εἰς -ος καὶ οὐδέτερα εἰς -ον.

2. Ἄρσενικά δευτερόκλιτα ὀνόματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ὁ	στρατ-ός	νόμ-ος	ἄνεμ-ος	κῆπ-ος
Γενική	τοῦ	στρατ-οῦ	νόμ-ου	ἀνέμ-ου	κῆπ-ου
Δοτική	τῷ	στρατ-ῶ	νόμ-ω	ἀνέμ-ω	κῆπ-ω
Αἰτιατική	τὸν	στρατ-ὸν	νόμ-ον	ἄνεμ-ον	κῆπ-ον
Κλητική	ὦ	στρατ-ὲ	νόμ-ε	ἄνεμ-ε	κῆπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	οἱ	στρατ-οὶ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι
Γενική	τῶν	στρατ-ῶν	νόμ-ων	ἀνέμ-ων	κῆπ-ων
Δοτική	τοῖς	στρατ-οῖς	νόμ-οις	ἀνέμ-οις	κῆπ-οις
Αἰτιατική	τούς	στρατ-οὺς	νόμ-ους	ἀνέμ-ους	κῆπ-ους
Κλητική	ὦ	στρατ-οὶ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι

* Ασκησις. Νὰ εὑρετε καὶ νὰ σημειώσετε εἰς τὸ τετραδίον σας τὰς καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως.

* Ασκησις. Νὰ εὑρετε καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας τὰς καταλήξεις τῶν θηλυκῶν ὀνομάτων τῆς πρώτης κλίσεως.

* Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α') Κατὰ τὸ παρίας : ὁ λοχίας, ὁ τραυματίας, ὁ νεανίας, ὁ καρχαρίας, ὁ ξιφίας, ὁ κροταλίας, ὁ κτηματίας, ὁ εἰσοδηματίας, ὁ Ἀνδρέας, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ μενδύας, ὁ Πausανίας, ὁ ἐγκληματίας.

β') Κατὰ τὸ κριτής : ὁ δικαστής, ὁ ποιητής, ὁ θεατής, ὁ μαθητής, ὁ μαχητής, ὁ διοικητής, ὁ λογιστής, ὁ νικητής, ὁ ἐνοικιαστής, ὁ φοιτητής, ὁ βουλευτής, ὁ ἀθλητής, ὁ γυμναστής, ὁ ἐλεγκτής, ὁ ἐπιθεωρητής.

γ') Κατὰ τὸ στρατιώτης : ὁ δεσμώτης, ὁ νομάρχης, ὁ νομοθέτης, ὁ τελώνης, ὁ ναύτης, ὁ πολίτης, ὁ κυβερνητής, ὁ Σουλιώτης, ὁ δασάρχης, ὁ χαρτοπώλης, ὁ ἐπιστάτης, ὁ ἐργάτης, ὁ σταθμάρχης, ὁ ψάλτης.

δ') Κατὰ τὸ εὐπατριδής : ὁ Ἀριστείδης, ὁ Μιλτιάδης, ὁ Εὐριπίδης.

* Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α') Κατὰ τὰ φωνή καὶ νίκη : ἡ τιμή, ἡ ἐφορτή, ἡ γνώμη, ἡ κόρη, ἡ φυλακή, ἡ τροφή, ἡ κλίνη, ἡ βελόνη, ἡ φήμη, ἡ κόμη, ἡ μάχη, ἡ βροχή, ἡ διαταγή, ἡ τέχνη, ἡ ἀστραπή, ἡ σκηνή, ἡ στιγμή, ἡ στέγη, ἡ ἀρετή, ἡ ἀρχή, ἡ ὄρμη, ἡ πληγή, ἡ γραμμή, ἡ εὐχή.

β') Κατὰ τὰ φρουρά καὶ χώρα : ἡ σκιά, ἡ φωλεά, ἡ τροχιά, ἡ θύρα, ἡ ἀγορά, ἡ μοῖρα, ἡ ὥρα, ἡ περιστερά, ἡ θυσία, ἡ τιμωρία, ἡ ἀλήθεια, ἡ ἀγγελία, ἡ γενεά, ἡ στρατιά, ἡ φίλια, ἡ καρδία, ἡ πορεία, ἡ ἐργασία, ἡ ἐκκλησία, ἡ παιδεία, ἡ κοινωνία, ἡ αἰτία.

γ') Κατὰ τὰ ῥίζα καὶ θάλασσα : ἡ ἄμυρα, ἡ αἰθούσα, ἡ μέλισσα, ἡ πρᾶπιζα, ἡ ῥόδα, ἡ μουσα, ἡ γλώσσα, ἡ θύελλα, ἡ ἄκανθα, ἡ βασιλίσσα, ἡ μεριμνα, ἡ μαγείρισσα, ἡ φάλαινα, ἡ μᾶζα, ἡ τρίαινα.

* Ασκησις. Νὰ κλινθῶν τὰ κατωτέρω συνηρημένα ὀνόματα :

Κατὰ τὸ Ἀθηνᾶ : ἡ Ναυσικᾶ.

Κατὰ τὸ σικῆ - ἡ λεοντῆ, ἡ ἀμυγδαλῆ, ἡ γαλῆ, ἡ ροδῆ.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ δευτέρα κλίσις

Παραδείγματα :

ὁ στρατ-ὸς	ἡ ἄμπελ-ος	τὸ δῶρ-ον
ὁ ἄνθρωπ-ος	ἡ κιβωτ-ὸς	τὸ πτερ-ὸν

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι τῆς δευτέρας κλίσεως.

Ὡστε ἡ δευτέρα κλίσις περιλαμβάνει ἄρσενικὰ καὶ θηλυκὰ ὀνόματα, ποὺ τελειῶνουν εἰς -ος καὶ οὐδέτερα εἰς -ον.

2. Ἄρσενικὰ δευτερόκλιτα ὀνόματα

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ἄρσενικὰ	ὁ	στρατ-ὸς	νόμ-ος	ἄνεμ-ος	κῆπ-ος
Γενική	τοῦ	στρατ-οῦ	νόμ-ου	ἀνέμ-ου	κῆπ-ου
Δοτική	τῷ	στρατ-ῶ	νόμ-ω	ἀνέμ-ω	κῆπ-ω
Αἰτιατική	τὸν	στρατ-ὸν	νόμ-ον	ἄνεμ-ον	κῆπ-ον
Κλητική	ὦ	στρατ-ὲ	νόμ-ε	ἄνεμ-ε	κῆπ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ἄρσενικὰ	οἱ	στρατ-οἱ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι
Γενική	τῶν	στρατ-ῶν	νόμ-ων	ἀνέμ-ων	κῆπ-ων
Δοτική	τοῖς	στρατ-οῖς	νόμ-οις	ἀνέμ-οις	κῆπ-οις
Αἰτιατική	τούς	στρατ-οὺς	νόμ-ους	ἀνέμ-ους	κῆπ-ους
Κλητική	ὦ	στρατ-οἱ	νόμ-οι	ἄνεμ-οι	κῆπ-οι

3. Θηλυκά δευτερόκλιτα ὀνόματα

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομαστ.	ῆ	ὀδ-ὸς	νόσ-ος	ῆ	ἄμπελ-ος	νῆσ-ος
Γενική	τῆς	ὀδ-οῦ	νόσ-ου	τῆς	ἄμπελ-ου	νῆσ-ου
Δοτική	τῇ	ὀδ-ῶ	νόσ-ω	τῇ	ἄμπελ-ω	νῆσ-ω
Αἰτιατική	τήν	ὀδ-ὸν	νόσ-ον	τήν	ἄμπελ-ον	νῆσ-ον
Κλητική	ῶ	ὀδ-έ	νόσ-ε	ῶ	ἄμπελ-ε	νῆσ-ε

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	αἱ	ὀδ-οὶ	νόσ-οι	αἱ	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι
Γενική	τῶν	ὀδ-ῶν	νόσ-ων	τῶν	ἄμπελ-ων	νῆσ-ων
Δοτική	ταῖς	ὀδ-οῖς	νόσ-οις	ταῖς	ἄμπελ-οις	νῆσ-οις
Αἰτιατική	τάς	ὀδ-οὺς	νόσ-ους	τάς	ἄμπελ-ους	νῆσ-ους
Κλητική	ῶ	ὀδ-οὶ	νόσ-οι	ῶ	ἄμπελ-οι	νῆσ-οι

4. Οὐδέτερα δευτερόκλιτα ὀνόματα

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομαστ.	τὸ	πτην-ὸν	βιβλί-ον	θέατρ-ον	δῶρ-ον	
Γενική	τοῦ	πτην-οῦ	βιβλί-ου	θέατρ-ου	δώρ-ου	
Δοτική	τῷ	πτην-ῶ	βιβλί-ω	θέατρ-ω	δώρ-ω	
Αἰτιατική	τὸ	πτην-ὸν	βιβλί-ον	θέατρ-ον	δῶρ-ον	
Κλητική	ῶ	πτην-ὸν	βιβλί-ον	θέατρ-ον	δῶρ-ον	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	τὰ	πτην-ἄ	βιβλί-α	θέατρ-α	δῶρ-α
Γενική	τῶν	πτην-ῶν	βιβλί-ων	θέατρ-ων	δώρ-ων
Δοτική	τοῖς	πτην-οῖς	βιβλί-οις	θέατρ-οις	δώρ-οις
Αἰτιατική	τὰ	πτην-ἄ	βιβλί-α	θέατρ-α	δῶρ-α
Κλητική	ῶ	πτην-ἄ	βιβλί-α	θέατρ-α	δῶρ-α

Γενικαὶ παρατηρήσεις :

1. Ὅσα ὀνόματα τούζονται εἰς τὴν γενικὴν καὶ δοτικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν ἐπὶ τῆς ληγούσης περισπῶνται· παράδγ. τοῦ ναοῦ, τοῦ στρατοῦ, τῷ ναῶ, τῶν ναῶν, τοῖς ναοῖς, τῆς ὁδοῦ, τῶν ὁδῶν.

2. Τὰ οὐδέτερα ἔχουν καὶ εἰς τοὺς δύο ἀριθμοὺς τρεῖς πτώσεις ὁμοίας: τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν αἰτιατικὴν καὶ τὴν κλητικὴν.

3. Ἡ κατάληξις —α τῶν οὐδετέρων εἶναι πάντοτε βραχεῖα· παράδγ. τὰ δῶρα, τὰ πλοῖα, τὰ μῆλα, τὰ σημεῖα, τὰ νεῦρα.

5. Συνηρημένα ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως

Μερικά ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως τὰ ὅποια πρὸ τῶν καταλήξεων ἔχουν φωνῆεν (ο ἢ ε), συναιροῦν αὐτὸ μὲ τὰς καταλήξεις καὶ διὰ τοῦτο λέγονται συνηρημένα· παράδγ. (ὁ πλόος=) πλοῦς, (τὸ ὄστειον =) ὄστουν.

Κλίσεις τῶν συνηρημένων

	ἄρσενικὸν		οὐδέτερον	
	Ἐνικός	Πληθυντικός	Ἐνικός	Πληθυντικός
Ὄνομαστ.	ὁ πλοῦς	οἱ πλοῖ	τὸ ὄστουν	τὰ ὄστᾶ
Γενική	τοῦ πλοῦ	τῶν πλῶν	τοῦ ὄστοῦ	τῶν ὄστῶν
Δοτική	τῷ πλῶ	τοῖς πλοῖς	τῷ ὄστῳ	τοῖς ὄστοις
Αἰτιατική	τὸν πλοῦν	τοὺς πλοῦς	τὸ ὄστουν	τὰ ὄστᾶ

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ συνηρημένα ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται.

2. Δὲν ἔχουν κλητικήν οὔτε εἰς τὸν ἐνικὸν οὔτε εἰς τὸν πληθυντικόν.

Τὰ συνηρημένα ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) Ἄρσενικά : ὁ πλοῦς, ὁ ροῦς, ὁ θραῦς, ὁ ἐκπλοῦς.

β) Οὐδέτερα : τὸ ὄστουν.

* Ἀσκήσις. Νὰ εὑρετε καὶ νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας κατὰ στήλας ἰδιαίτερος τὰς καταλήξεις τῶν ἄρσενικῶν, τῶν θηλυκῶν καὶ τῶν οὐδέτερον ὀνομάτων τῆς δευτέρας κλίσεως.

* Ἀσκήσις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα :

α') Κατὰ τὰ στρατός, νόμος, ἄνεμος, κῆπος : ὁ γεωργός, ὁ ἀδελφός, ὁ ἀγρός, ὁ καρπὸς—ὁ λόγος, ὁ λιθος, ὁ ἵππος, ὁ βράχος, —ὁ ἔμπορος, ὁ πόλεμος, ὁ κίνδυνος, ὁ ἄγγελος, ὁ κατοικὸς, ὁ δῆμος, ὁ οὐλός, ὁ κλώνος, ὁ θρίνος.

β) Κατὰ τὰ ὁδός, νόσος, ἄμπελος, νῆσος : ἡ κηβωτός, ἡ τροφός, ἡ ράβδος, ἡ ἄρκτος, ἡ νοσοκόμος—ἡ ἔλαφος, ἡ διαμετρος, ἡ εἰσοδος, —ἡ ψήφος, ἡ Λήμνος.

γ) Κατὰ τὰ πτηνόν, βιβλίον, θέατρον, δῶρον : τὸ φυτόν, τὸ ἔρπετόν, τὸ ὄσιν, τὸ πτερόν—τὸ θραυόν, τὸ φύλλον, τὸ θηρίον, τὸ ρόδον, τὸ τετράδιον, τὸ πρόσωπον, τὸ μάρμαρον, τὸ λάβαρον—τὸ πλοῖον, τὸ σχολεῖον, τὸ μήλον, τὸ γραφεῖον.

* Ἀσκήσις. Νὰ ὑπογραμμίσετε ὅσα ὀνόματα δευτερόκλιτα θὰ εὑρετε εἰς τὸ τελευταῖον μάθημα τῆς καθαρευούσης καὶ νὰ καθορίσετε τίνας γένους εἶναι, τίνας ἀριθμοῦ καὶ ποίας πτώσεως.

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ τρίτη κλίσις

Ἔσα ὀνόματα δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν πρώτην καὶ δευτέραν κλίσιον, τὰ περιλαμβάνει ἡ τρίτη.

Παραδείγματα:

ὁ ρήτωρ, ὁ ποιμὴν, ὁ ἥρωσ, ὁ θώραξ, ὁ ἄραψ, τὸ δέμα
ὁ κλητῆρ, ὁ ἀγών, ἡ ἡχώ, ἡ πτέρυξ, ἡ λαΐλαψ, τὸ ἄστν.

Τὰ ὀνόματα αὐτὰ εἶναι τῆς τρίτης κλίσεως.

Ἔσπε ἡ τρίτη κλίσις περιλαμβάνει ὀνόματα καὶ τῶν τριῶν γενῶν, τὰ ὁποῖα τελειώνουν εἰς τὴν ὀνομαστικὴν εἰς ἓν ἀπὸ τὰ σύμφωνα: ρ, ν, ζ, ξ, ψ, εἴτε εἰς ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα: α, υ, ω.

2. Διαίσεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων

Παραδείγματα :

Ἄνομ. ὁ ρήτωρ, γεν. τοῦ ρήτορ-ος Ἄνομ. ἡ πόλις, γεν. τῆς πόλε-ως

Ἄνομ. ἡ ἀκτίς, γεν. τῆς ἀκτῖν-ος Ἄνομ. ὁ ἥρωσ, γεν. τοῦ ἥρω-ος.

1. Τὰ τριτόκλιτα ὀνόματα εἰς τὴν γενικὴν ἔχουν μίαν συλλαβὴν περισσοτέραν καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *περιττοσύλλαβα*.

2. Ἐταν ἀπὸ τὴν γενικὴν τῶν τριτοκλίτων ἀφαιρέσωμεν τὴν κατάληξιν -ος (ἢ -ως), ἀπομένει τὸ θέμα· παράδγ. φύλαξ-φύλακ-ος, κλητῆρ-κλητῆρ-ος, ἥρωσ-ἥρω-ος, βασιλεὺς-βασιλέ-ως.

3. Ἄ χαρακτηρ τοῦ θέματος εἰς ἄλλα μὲν εἶναι φωνῆεν (ι, υ, ε, ο, ω) καὶ αὐτὰ λέγονται *φωνηεντόληκτα*· παράδγ. ἥρωσ-ἥρωος. Εἰς ἄλλα δὲ εἶναι σύμφωνον (κ, γ, χ, -π, β, -τ, δ, θ, -ρ, ν, σ) καὶ αὐτὰ λέγονται *συσμφωνόληκτα*· παράδγ. ρήτορ-ος, κόρακ-ος.

ΤΑ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Αί καταλήξεις των

Τὰ φωνηεντόληκτα τριτόκλιτα ὀνόματα εἶναι ἄρσενικοῦ ἢ θηλυκοῦ γένους, καὶ ἔχουν τὰς ἐξῆς καταλήξεις :

- α) -εως, γεν. -εως : ὁ βασιλεὺς τοῦ βασιλέως
- β) -ις, γεν. -εως : ἡ πόλις τῆς πόλεως
- γ) -υς, γεν. -έως : ὁ πῆχυσ τοῦ πήχεως
- δ) -υς, γεν. -υος : ὁ ἰχθὺς τοῦ ἰχθύος.

2. Κλίσις τῶν φωνηεντολήκτων

Εἰς : -εως, γεν. -εως,		-ις, γεν. -εως,		-υς, γεν. -εως	
Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομαστ.	ὁ βασιλεὺς	ἡ πρᾶξις	ἡ ἀσκήσις	ὁ πῆχυσ	
Γενική	τοῦ βασιλέως	τῆς πράξεως	ἀσκήσεως	τοῦ πήχεως	
Δοτική	τῷ βασιλεῖ	τῇ πράξει	ἀσκήσει	τῷ πήχει	
Αἰτιατική	τὸν βασιλέα	τὴν πρᾶξιν	ἀσκησιν	τὸν πῆχυν	
Κλητική	ὦ βασιλεῦ	ὦ πρᾶξι	ἀσκησι	ὦ πῆχυ	
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὄνομαστ.	οἱ βασιεῖς	αἱ πράξεις	ἀσκήσεις	οἱ πῆχεις	
Γενική	τῶν βασιλέων	τῶν πράξεων	ἀσκήσεων	τῶν πήχεων	
Δοτική	τοῖς βασιλεῦσι	ταῖς πράξεσι	ἀσκήσεσι	τοῖς πήχεσι	
Αἰτιατική	τούς βασιεῖς	τάς πράξεις	ἀσκήσεις	τούς πῆχεις	
Κλητική	ὦ βασιεῖς	ὦ πράξεις	ἀσκήσεις	ὦ πῆχεις	
Εἰς : -υς, γεν. -υος					
Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Ὄνομαστ.	ὁ ἰχθὺς	ἡ δρυς	οἱ ἰχθύες	αἱ δρυές	
Γενική	τοῦ ἰχθύος	τῆς δρυός	τῶν ἰχθύων	τῶν δρυῶν	
Δοτική	τῷ ἰχθύι	τῇ δρυϊ	τοῖς ἰχθύσι	ταῖς δρυσι	
Αἰτιατική	τὸν ἰχθύν	τὴν δρυῖν	τούς ἰχθύς	τάς δρυς	
Κλητική	ὦ ἰχθύ	ὦ δρυῖ	ὦ ἰχθύες	ὦ δρυές	

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ φωνηεντόληκτα τονίζουν κατ' ἐξαιρέσειν τὴν γενικὴν καὶ τῶν δύο ἀριθμῶν εἰς τὴν προπαραλήγουσαν, ἂν καὶ ἡ λήγουσα εἶναι μακρά· παράδγ. ἀσκήσεως—ἀσκήσεων, πῆχως—πῆχων.

2. Ἐχουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὸ θέμα τῶν· παράδγ. ὦ πρᾶξι, ὦ πόλι, ὦ πῆχῃ, ὦ δρῦ, ὦ ἰχθύ.

3. Ὅλαι αἱ μονοσύλλαβοι πτώσεις τῶν φωνηεντολήκτων καθῶς καὶ ἡ αἰτιατικὴ τοῦ πληθυντικοῦ τῶν εἰς -υς -υος περισπῶνται· παράδγ. ἡ δρῦς, τὴν δρῦν, ὁ μῦς, τοὺς ἰχθύς, τὰς κλιτύς, τὰς δρυῖς.

Σημ. 1. Οὐδέτερον φωνηεντόληκτον, εἶναι μόνον τὸ ἄστν, τὸ ὅποιον κλίνεται ὡς ἑξῆς: Ἐνικός: τὸ ἄστν, τοῦ ἄστεως, τῷ ἄστει, τὸ ἄστν, ὦ ἄστν.

Πληθυντ. τὰ ἄστη, τῶν ἄστεων, τοῖς ἄστεσι, τὰ ἄστη, ὦ ἄστη.

Σημ. 2. Φωνηεντόληκτα εἶναι καὶ τὰ ἑξῆς θηλυκά, τὰ ὅποια κλίνονται μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν: ἡ ἠχώ, ἡ πειθῶ, ἡ λεχώ, ἡ φειδῶ, ἡ Λητώ, ἡ Σαπφῶ, (Ἐνικός: ἡ ἠχώ, τῆς ἠχοῦς, τῇ ἠχοῖ, τὴν ἠχώ, ὦ ἠχώ).

Σημ. 3. Τὸ φωνηεντόληκτον ὄνομα ἦρωσ κλίνεται ὡς ἑξῆς:

Ἐνικός: ὁ ἦρωσ, τοῦ ἦρωος, τῷ ἦρωι, τὸν ἦρωα, ὦ ἦρωσ.

Πληθυντ.: οἱ ἦρωες, τῶν ἠρώων, τοῖς ἦρωσι, τοὺς ἦρωας, ὦ ἦρωες.

**Ἀσκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :*

α) Κατὰ τὸ: βασιλεὺς—ὁ γραφεὺς, ὁ γραμματεὺς, ὁ ἱππεὺς, ὁ κουρεὺς, ὁ ἄλιεύς, ὁ ἱερεὺς, ὁ γαυνεὺς, ὁ βαφεὺς, ὁ κεραμεὺς, ὁ διερμηνεὺς, ὁ εὐαγγελεὺς, ὁ δεκανεὺς, ὁ ἀνυρακεὺς, ὁ φαρεὺς, ὁ ἀγωγεὺς, ὁ σκαπανεὺς, ὁ σπορεὺς, ὁ συγγραφεὺς.

β) Κατὰ τὰ: πρᾶξις καὶ ἀσκησις—ἡ τάξις, ἡ λέξις, ἡ σκέψις, ὁ μάντις, ὁ ὄφις, ἡ λύσις, ἡ φύσις, ἡ ποίσις, ἡ γυνῶσις, ἡ φράσις, ἡ δρᾶσις, ἡ κρίσις, ἡ στάσις, ἡ παῦσις, ἡ ψῦξις, ἡ πτώσις, ἡ τύψις, ἡ χρεῖσις, ἡ γεῦσις, ἡ λῆξις, ἡ θλίψις—ἡ ἀπόφρασις, ἡ δέσις, ἡ ποιησις, ἡ ἐξέτασις, ἡ δύναμις, ἡ κατάστασις, ἡ συνειδησις, ἡ ἀνάγνωσις.

γ) Κατὰ τὸ: πῆχῃς—ὁ πέλεκυς, ὁ πρέσβυς.

δ) Κατὰ τὰ: ἰχθύς καὶ δρῦ—ἡ κλιτύς, ἡ ἰσχὺς, ἡ ἰλύς, ἡ ἀχλύς, ὁ βότρυς, ἡ Ἐρινύς, ἡ ὄφρυς, ἡ ὄσφυς, τὸ μῦς.

**Ἀσκησις. Νὰ θέσετε τὰς ἐντὸς παρενθέσεως λέξεις τῶν κατωτέρω φράσεων εἰς τὴν κατάλληλον πτώσιν τῶν :*

ἘΨΗΦΙΣΤΟΣ ἔσχιε τὴν κεφαλὴν τοῦ Διὸς διὰ τοῦ (πέλεκυς) καὶ ἐγενήθη ἡ Ἄθηνᾶ. Οὐδὲν σοβαρὸν ἔργον ἔπραττον οἱ Ἄρχαιοι ἀνευ τῆς συμβουλῆς τῶν (μάντις). Αἱ ἄρεται αὐξάνουν διὰ τῆς (μάθησις) καὶ διὰ τῆς (ἀσκησις). Τὴν (πίστις) πρέπει νὰ τὴν συνοδεύουν τὰ ἔργα. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι προικισμένος διὰ πέντε (αἰσθησις), δηλ. τῆς (ὄρασις), τῆς ἀκοῆς, τῆς (γεῦσις), τῆς (ἀφή) καὶ τῆς (ὄσφησις). Μὲ τὴν (ἀσκησις) τελειοποιοῦνται αἱ (αἰσθησις) τῶν ἀνθρώπων. Μεγίστην (εὐχαρίστησις) προσφέρομεν εἰς τὸν Θεὸν δταν ἀποφεύγωμεν τὰς κακὰς (πρᾶξις). Αἱ δευτέραι (σκέψις) εἶναι φρονιμώτεραι τῶν πρώτων.

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Ἡ διαίρεσις τῶν συμφωνολήκτων

Τὰ συμφωνόληκτα διαιροῦνται εἰς δύο ομάδας :

	οὐρανικόληκτα (με χαρακτήρα κ,γ,χ)
A'. Ἀφωνόληκτα	χειλικόληκτα (με χαρακτήρα π,β) ὄδοντικόληκτα (με χαρακτήρα τ,δ,θ)
B'. Ἡμιφωνόληκτα	ἐνρινόληκτα (με χαρακτήρα ν) ὕγρόληκτα (με χαρακτήρα ρ) σιγμόληκτα (με χαρακτήρα σ)

2. Κλίσις τῶν συμφωνολήκτων

Α'. ΤΑ ΑΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Οὐρανικόληκτα (με χαρακτήρα κ,γ,χ)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς								
ἽΟνομαστ.	ὁ	φύλαξ	ἡ	φλόξ	ἡ	πτέρυξ	ὁ	ἄνυξ
Γενική	τοῦ	φύλακ-ος	τῆς	φλογ-ός	τῆς	πτέρυγ-ος	τοῦ	ἄνυχ-ος
Δοτική	τῷ	φύλακ-ι	τῇ	φλογ-ι	τῇ	πτέρυγ-ι	τῷ	ἄνυχ-ι
Αἰτιατ.	τὸν	φύλακ-α	τὴν	φλόγ-α	τὴν	πτέρυγ-α	τὸν	ἄνυχ-α
Κλητική	ὦ	φύλαξ	ὦ	φλόξ	ὦ	πτέρυξ	ὦ	ἄνυξ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

ἽΟνομαστ.	οἱ	φύλακ-ες	αἱ	φλόγ-ες	αἱ	πτέρυγ-ες	οἱ	ἄνυχ-ες
Γενική	τῶν	φύλακ-ων	τῶν	φλογ-ῶν	τῶν	πτερύγ-ων	τῶν	ἄνυχ-ων
Δοτική	τοῖς	φύλαξ-ι	ταῖς	φλοξ-ι	ταῖς	πτέρυξ-ι	τοῖς	ἄνυξ-ι
Αἰτιατ.	τούς	φύλακ-ας	τάς	φλόγ-ας	τάς	πτέρυγ-ας	τούς	ἄνυχ-ας
Κλητική	ὦ	φύλακ-ες	ὦ	φλόγ-ες	ὦ	πτέρυγ-ες	ὦ	ἄνυχ-ες

2. Χειλικόληκτα (με χαρακτήρα π,β)

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			
ἽΟνομαστ.	ὁ	κῶνωψ	ὁ	ἄραψ	οἱ	κῶνωπ-ες	οἱ	ἄραβ-ες
Γενική	τοῦ	κῶνωπ-ος	τοῦ	ἄραβ-ος	τῶν	κῶνωπ-ων	τῶν	ἄραβ-ων
Δοτική	τῷ	κῶνωπ-ι	τῷ	ἄραβ-ι	τοῖς	κῶνωπ-ι	τοῖς	ἄραβ-ι
Αἰτιατ.	τὸν	κῶνωπ-α	τὸν	ἄραβ-α	τούς	κῶνωπ-ας	τούς	ἄραβ-ας
Κλητ.	ὦ	κῶνωψ	ὦ	ἄραψ	ὦ	κῶνωπ-ες	ὦ	ἄραβ-ες

Παρατηρήσεις :

1. 'Ο χαρακτήρ κ,γ,χ τῶν οὐρανικολήκτων ἐνώνεται με τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς -ς καὶ γίνεται -ξ· παράδγ. φύλακ+ς=φύλαξ, πτέρυγ+ς=πτέρυξ, ὄνυχ+ς=ὄνυξ.

2. 'Ο χαρακτήρ π,β τῶν χειλικολήκτων ἐνώνεται με τὴν κατάληξιν τῆς ὀνομαστικῆς καὶ γίνεται -ψ· παράδγ. κώνωπ+ς=κώνωψ, ἄραβ+ς=ἄραψ.

3. Τὰ οὐρανικολήκτα καὶ τὰ χειλικολήκτα ἔχουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν με τὴν ὀνομαστικὴν· παράδγ. ἡ φλόξ, ὦ φλόξ-ὁ φύλαξ, ὦ φύλαξ, -ὁ ὄνυξ, ὦ ὄνυξ-ὁ κώνωψ, ὦ κώνωψ-ὁ ἄραψ, ὦ ἄραψ-ἡ πτέρυξ, ὦ πτέρυξ.

**Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :*

α) Κατὰ τό : φύλαξ-ὁ κρέας, ὁ ἴερας, ἡ λάρναξ, ὁ κῆρυξ, ἡ ἔλιξ, ὁ σκόλληξ, ὁ θώραξ, ὁ πίνας, ὁ ἄνθραξ, ὁ βάμβαξ, ἡ σάρξ, ἡ ἀλώπηξ, ἡ προίξ, ὁ αὐλαξ.

β) Κατὰ τὰ : φλόξ καὶ πτέρυξ- ἡ ράξ, ἡ φάλαγξ, ὁ πρόσφυξ, ἡ διῶρυξ, ὁ λάρυγξ, ὁ φάρυγξ, ἡ μάστιξ, ἡ αἶξ, ἡ πλάστιγξ, ἡ φάραγξ, ὁ στρόφιγξ.

γ) Κατὰ τό : ὄνυξ-ὁ βῆξ (μόνον εἰς τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν).

**Ασκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :*

α) Κατὰ τό : κώνωψ-ὁ (μῦσ, ὁ πρεσβύωψ), ὁ Αἰθίωψ, ὁ ἔποψ, ὁ κύκλωψ.

β) Κατὰ τό : ἄραψ-ὁ (χαλίψ, ἡ φλέψ).

3. 'Οδοντικολήκτα (με χαρακτήρα τ,δ,θ)

Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
'Ονομ.	λέβηξ	ἡ χάρις	τῶ σῶμα	τῆ κρέας	
Γενικὴ	τοῦ λέβητος	τῆς χάριτος	τοῦ σώματος	τοῦ κρέατος	
Δοτικὴ	τῶ λέβητι	τῇ χάριτι	τῶ σώματι	τῶ κρέατι	
Αἰτιατ.	τὸν λέβητα	τὴν χάριν	τὸ σῶμα	τὸ κρέας	
Κλητ.	ὦ λέβηξ	ὦ χάρι	ὦ σῶμα	ὦ κρέας	

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
'Ονομ.	οἱ λέβητες	αἱ χάριτες	τὰ σώματα	τὰ κρέατα	
Γενικὴ	τῶν λέβητων	τῶν χαρίτων	τῶν σωμάτων	τῶν κρεάτων	
Δοτικὴ	τοῖς λέβησι	ταῖς χάρισι	τοῖς σώμασι	τοῖς κρέασι	
Αἰτιατ.	τούς λέβητας	τάς χάριτας	τὰ σώματα	τὰ κρέατα	
Κλητ.	ὦ λέβητες	ὦ χάριτες	ὦ σώματα	ὦ κρέατα	

Μαρτυριών

Ένικος αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

Όνομ.	ἐλπίς	ἡ	πεδιάς	αἱ	ἐλπίδες	αἱ	πεδιάδες	
Γενική	τῆς	ἐλπίδος	τῆς	πεδιάδος	τῶν	ἐλπίδων	τῶν	πεδιάδων
Δοτική	τῇ	ἐλπίδι	τῇ	πεδιάδι	ταῖς	ἐλπίσι	ταῖς	πεδιάσι
Αἰτιατ.	τὴν	ἐλπίδα	τὴν	πεδιάδα	τάς	ἐλπίδας	τάς	πεδιάδας
Κλητ.	ὦ	ἐλπίς	ὦ	πεδιάς	ὦ	ἐλπίδες	ὦ	πεδιάδες

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ ὀδοντικόληκτα ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ ὀνόματα κανονικῶς σχηματίζουν τὴν αἰτιατικήν τοῦ ἐνικοῦ εἰς -α· παράδγ. τὸν *λέβητα*, τὴν *ἐλπίδα*· καὶ τὴν κλητικήν ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικήν· παράδγ. *ὦ λέβης*, *ὦ ἐλπίς*, *ὦ ὠραιότης*, *ὦ πατρίς*, *ὦ σεμνότης*, *ὦ ἐβδομάς*.

2. Ἐξαιροῦνται καὶ σχηματίζουν τὴν αἰτιατικήν των εἰς -ν καὶ εἰς -α τὰ βαρύτενα εἰς -ις· παράδγ. ἡ *χάρις*, τὴν *χάριν* (*χάριτα*), ἡ *ἔρις*, τὴν *ἔριν* (*ἔριδα*). Τὰ βαρύτενα αὐτὰ ὀδοντικόληκτα σχηματίζουν καὶ τὴν κλητικήν των χωρὶς -ς· παράδγ. ἡ *χάρις*, *ὦ χάρι*.

Σημ. 1. Ὀδοντικόληκτον μὲ χαρακτηριστῆρα -θ εἶναι μόνον τὸ ὄνομα *ἔρως*, τὸ ὁποῖον κλίνεται ὡς ἐξῆς :

Ένικος : ἡ ἔρως, τῆς ἔρως, τῇ ἔρῳ, τὴν ἔρῳ, ὦ ἔρως.
Πληθυντ. : αἱ ἔρῳες, τῶν ἔρῳων, ταῖς ἔρῳαι, τάς ἔρῳας, ὦ ἔρῳες.

Σημ. 2. Ἀπὸ τὰ λήγοντα εἰς -ις, γεν. -ιδος δέχονται θηλυκὰ ὀδοντικόληκτα ἔχον τὸ *ι* μακρὸν τὰ ἐξῆς : *ἀρίς*, *βαλβίς*, *κνημίς*, *κρημίς*, *νησίς*, *σφαγίς*, *χειρίς*, *ψηφίς*, (*ἀπίδος*, *κηλίδος*, *κνημίδος*, *κρημίδος*).

Σημ. 3. Τὸ -α εἰς τὸ τέλος τῶν οὐδέτερον εἶναι πάντοτε βραχύ· παράδγ. τὸ *σῶμα*, τὸ *κῦμα*, τὸ *χρῆμα*, τὸ *πνεῦμα*, τὸ *νῆμα*, τὸ *πράγμα*.

Σημ. 4. Τὰ λήγοντα εἰς -μα οὐδέτερα ὀδοντικόληκτα ἔχον τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν· παράδγ. *δράμα*, *κῦμα*, *κλίμα*.

Ἀσκήσις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα :

- α) Κατὰ τὸ *λέβης* : τὸ *πένης*, ὁ *τάτης*, ὁ εἰλωσ (εἰλωτος), ὁ ἰδρῶς (ἰδρωτός), ἡ ὠραιότης, ὁ γέλως (γελωτός), ἡ ἐσθής.
- β) Κατὰ τὸ *χάρις* : ἡ *ἔρις* (ἐρίδος), ἡ νεάνις (νεανίδος), ἡ Ἄρτεμις.
- γ) Κατὰ τὸ *σῶμα* : τὸ *βῆμα*, τὸ *μῆμα*, τὸ *ποίημα*, τὸ *πνεῦμα*, τὸ *κρίμα*, τὸ *πράγμα*, τὸ *δράμα*, τὸ *γεῦμα*, τὸ *κῦμα*, τὸ *στόμα*, τὸ *αἶμα*, τὸ *χρῆμα*, τὸ *κόμμα*, τὸ *γράμμα*, τὸ *δείγμα*, τὸ *ἐνδυμα*.
- δ) Κατὰ τὸ *κέρας* : τὸ *τέρας*, τὸ *πέρας*, τὸ *γέρας*, τὸ *γῆρας*, τὸ *κέρας*.
- ε) Κατὰ τὰ *ἐλπίς* καὶ *πεδιάς* : ἡ *νησίς*, ἡ *σφαγίς*, ἡ *ψαλίς*, ἡ *φροντίς*, ἡ *ἀσπίς*, ἡ *ἐφημερίς*, ἡ *θυρίς*, ἡ *καταιγίς*· ἡ Ἑλλάς, ἡ *ἐβδομάς* ἡ *μονάς*, ἡ *κοιλίς*, ἡ *λαμπίς*.

3. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

οἱ
ὄρνις

4. Ὀδοντικόληκτα (με χαρακτήρα ντ)

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς				
Ὄνομ.	ὁ	λέων	γίγας	ἀνδριάς	τὸ καθῆκον
Γενική	τοῦ	λέοντος	γίγαντος	ἀνδριάντος	τοῦ καθήκοντος
Δοτική	τῷ	λέοντι	γίγαντι	ἀνδριάντι	τῷ καθήκοντι
Αἰτιατ.	τὸν	λέοντα	γίγαντα	ἀνδριάντα	τὸ καθῆκον
Κλητική	ὦ	λέον	γίγαν	ἀνδριάς	ὦ καθῆκον
	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς				
Ὄνομ.	οἱ	λέοντες	γίγαντες	ἀνδριάντες	τὰ καθήκοντα
Γενική	τῶν	λεόντων	γιγάντων	ἀνδριάντων	τῶν καθήκοντων
Δοτική	τοῖς	λέουσι	γίγασι	ἀνδριᾶσι	τοῖς καθήκουσι
Αἰτιατ.	τούς	λέοντας	γίγαντας	ἀνδριάντας	τὰ καθήκοντα
Κλητική	ὦ	λέοντες	γίγαντες	ἀνδριάντες	ὦ καθήκοντα

Παρατηρήσεις :

Τὰ ὀδοντικόληκτα με χαρακτήρα ντ σχηματίζουν τὴν κλητικὴν :

α) τὰ μὲν ὀξύτονα ὁμοίαν με τὴν ὀνομαστικὴν παράδγ. ὁ ἀνδριάς, ὦ ἀνδριάς, — ὁ ἱμάς, ὦ ἱμάς.

β) τὰ δὲ βαρύτονα ὁμοίαν με τὸ θέμα, χωρὶς ὅμως τὸ τελευταῖον τ' παράδγ. ὁ λέων (θέμα: λεοντ-), ὦ λέων.

Σημ. Εἰς τὴν δοτ. τοῦ πληθυντικοῦ τὸ ντ πρὸ τῆς καταλήξεως -σι ἀποβάλλεται καὶ τὸ προηγούμενον φωνῆεν ἐκτείνεται εἰς μακρόν· παράδγ. ὁ ἀνδριάς, (θέμα: ἀνδριαντ+σι=) ἀνδριᾶσι, τὸ καθῆκον (θέμα: καθήκοντ-σι=) καθήκουσι.

* Ασκήσεις. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα :

α) Κατὰ τὸ λέων : ὁ δράκων, ὁ γέρον, ὁ θεράπων, ὁ ἄρχων.

β) Κατὰ τὸ γίγας : ὁ ἑλέφας, ὁ ἀδάμας, ὁ ἄτλας.

γ) Κατὰ τὸ καθῆκον : τὸ προϊόν, τὸ προσόν, τὸ συμφέρον, τὸ ἐνδιαφέρον

5. Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως

Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως καὶ διὰ τὰ τρία γένη εἶναι :

Ὄνομ.	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		Πληθυντικὸς ἀριθμὸς	
	ἄρσεν. καὶ θηλ.	οὐδέτερον	ἄρσεν. καὶ θηλ.	οὐδέτερον
Ὄνομ.	-ς	—	-ες	-α
Γενική	-ος ἢ -ως	-ος ἢ -ως	-ων	-ων
Δοτική	-ι	-ι	-σι	-σι
Αἰτιατ.	-α ἢ -ν	—	-ας ἢ -ς	-α
Κλητική	-ς	—	-ες	-α

Β'. ΤΑ ΗΜΙΦΩΝΟΛΗΚΤΑ

1. Ένρινόληκτα (με χαρακτήρα ν)

α') Όμας με καταλήξεις : -ων-ονος

	Ένικος αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Όνομ.	ὁ ἡγεμών	ὁ γείτων	οἱ ἡγεμόνες	οἱ γείτονες
Γενική	τοῦ ἡγεμόνος	τοῦ γείτονος	τῶν ἡγεμόνων	τῶν γειτόνων
Δοτική	τῷ ἡγεμόνι	τῷ γείτονι	τοῖς ἡγεμόσι	τοῖς γείτοσι
Αἰτιατ.	τὸν ἡγεμόνα	τὸν γείτονα	τούς ἡγεμόνας	τούς γείτονας
Κλητ.	ὦ ἡγεμών	ὦ γείτων	ὦ ἡγεμόνες	ὦ γείτονες

β') Όμας με καταλήξεις : -ων-ωνος, -αν-ανος

	Ένικος αριθμός		Πληθυντικός αριθμός		Ένικος
Όνομ.	ὁ κώδων	ὁ γῶν	τιτάν	τιτάνες	ἡ χιών
Γενική	τοῦ κώδωνος	ἀγῶνος	τιτάνος	τιτάνων	τῆς χιόνος
Δοτική	τῷ κώδωνι	ἀγῶνι	τιτάνι	τιτάνων	τῇ χιόνι
Αἰτιατ.	τὸν κώδωνα	ἀγῶνα	τιτάνα	τιτάνων	τὴν χιόνα
Κλητ.	ὦ κώδων	ἀγῶν	τιτάν	τιτάνες	ὦ χιών
	Πληθυντικός αριθμός		Πληθυντικός		Πληθυντικός
Όνομ.	οἱ κώδωνες	ἀγῶνες	τιτάνες	τιτάνων	αἱ χιόνες
Γενική	τῶν κωδώνων	ἀγῶνων	τιτάνων	τιτάνων	τῶν χιόνων
Δοτική	τοῖς κώδωσι	ἀγῶσι	τιτᾶσι	τιτάνων	ταῖς χιόσι
Αἰτιατ.	τούς κώδωνας	ἀγῶνας	τιτᾶνας	τιτάνων	τάς χιόνας
Κλητ.	ὦ κώδωνες	ἀγῶνες	τιτάνες	τιτάνες	ὦ χιόνες

γ') Όμας με καταλήξεις : -ην-ηνος

	Ένικος αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
Όνομ.	ὁ κηφῆν	μῆν	οἱ κηφῆνες	μῆνες
Γενική	τοῦ κηφῆνος	μηγός	τῶν κηφῆνων	μηγῶν
Δοτική	τῷ κηφῆνι	μηγι	τοῖς κηφῆσι	μησι
Αἰτιατ.	τὸν κηφῆνα	μῆνα	τούς κηφῆνας	μῆνας
Κλητ.	ὦ κηφῆν	μῆν	ὦ κηφῆνες	μῆνες

Μαρουσιώτ. Καραματσάνη.

δ') Όμας με καταλήξεις : -ην-ενος, -ις-ινος

	Ένικος αριθμός		Πληθυντικός αριθμός					
Όνομα	δ	λίμην	ή	άκτις	οί	λιμένες	αί	άκτινες
Γενική του		λιμένος	τῆς	άκτινος	τῶν	λιμένων	τῶν	άκτινων
Δοτική τῷ		λιμένι	τῇ	άκτινι	τοῖς	λιμέσι	ταῖς	άκτισι
Αίτιατ. τὸν		λιμένα	τὴν	άκτινα	τούς	λιμένας	τάς	άκτινας
Κλητ. ὦ		λίμην	ὦ	άκτις	ὦ	λιμένες	ὦ	άκτινες

Παρατηρήσεις :

1. Ἡ κλητική τῶν ἐνρινολήκτων εἶναι ὁμοία με τὴν ὀνομαστικήν· παράδγ. ὁ κηφήν, ὦ κηφήν—ὁ ἡγεμῶν, ὦ ἡγεμῶν.

Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς -ων -ονος βαρύτονα, τῶν ὁποίων ἡ κλητική τοῦ ἐνικοῦ λήγει εἰς -ον· παράδγ. ὁ γείτων, ὦ γείτων—ὁ βραχίον, ὦ βραχίον.

2. Ὅλα τὰ λήγοντα εἰς -ις -ινος ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνῆεν ἰ μακρόν· παράδγ. άκτινες, Ἰνες, δελφίνες.

3. Τὰ λήγοντα εἰς -αν -ανος ἔχουν τὸ πρὸ τοῦ χαρακτήρος φωνῆεν -α μακρόν· παράδγ. τιτάνος, παιᾶνος.

Σημ. Κατὰ τὰ ἐνρινόληκτα κλίνονται καὶ τὰ ἐξῆς ἀνώμαλα :

1. Ὁ Ἀπόλλων, τοῦ Ἀπόλλωνος, τῷ Ἀπόλλωνι, τὸν Ἀπόλλωνα, ὦ Ἀπολλων.
2. Ὁ Ποσειδῶν, τοῦ Ποσειδῶνος, τῷ Ποσειδῶνι, τὸν Ποσειδῶνα, ὦ Ποσειδων.
3. Ὁ Ἀγαμέμνων, τοῦ Ἀγαμέμνονος, τῷ Ἀγαμέμνονι, τὸν Ἀγαμέμνονα, ὦ Ἀγαμέμνον.

Ἐσκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ὀνόματα·

α) Κατὰ τὰ ἡγεμῶν καὶ χιών : ὁ κανῶν, ὁ κηδεῶν, ἡ ἀηδῶν, ἡ χελιδῶν, ἡ εἰκῶν, ἡ σιαγῶν, ὁ Στρυμόν.

β) Κατὰ τὸ γείτων : ὁ ἄκμων, ὁ τέκτων, ὁ πνεῦμων, ὁ ἄξων, ὁ βραχίων, ὁ πέπων, ὁ τένων, ὁ δαίμων.

γ) Κατὰ τὰ κῶδων καὶ ἀγών : ὁ καύσων, ὁ ρῶθων, ὁ σάπων, ὁ πάγων, ὁ ἄμβων, ὁ Πλάτων, ὁ αἰών, ὁ χειμῶν, ὁ ἀμπελών, ὁ ελαιῶν, ὁ χιτών, ὁ ἀνθῶν, ὁ κοίτων, ὁ λειμῶν, ὁ πυλών, ὁ ἀγκῶν.

δ) Κατὰ τὸ τιτάν : ὁ πελεκάν, ὁ παιάν, ὁ Εὐρυτάν, ὁ Ἀκαρνάν.

ε) Κατὰ τὰ κηφήν καὶ μῆν : ὁ πυρήν, ὁ λειχήν, ὁ σωλήν—ὁ χήν, ὁ σφήν.

στ) Κατὰ τὸ λίμην : ὁ πυθμῆν, ὁ αὐχμῆν, ὁ παιμῆν, ὁ ἀδήν.

ζ) Κατὰ τὸ άκτις : ὁ δελφίς, ἡ βίς, (τῆς βινός), ἡ ἰς (τῆς ἰνός).

2. Υγράληκτα (μέ χαρακτήρα ρ)

Ένικος ἀριθμός

Όνομα	χαρακτήρ	αἰθήρ	ρήτωρ	ἡ	χειρ	τῶ	ἔαρ
Γενική	τοῦ χαρακτήρος	αἰθέρος	ρήτορος	τῆς	χειρός	τοῦ	ἔαρος
Δοτική	τῷ χαρακτήρι	αἰθέρι	ρήτορι	τῇ	χειρὶ	τῷ	ἔαρι
Αἰτιατ.	τόν χαρακτήρα	αἰθέρα	ρήτορα	τὴν	χειρά	τὸ	ἔαρ
Κλητ.	ὦ χαρακτήρ	αἰθήρ	ρήτορ	ὦ	χειρ	ὦ	ἔαρ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Όνομα	οἱ χαρακτῆρες	αἰθέρες	ρήτορες	αἱ	χεῖρες
Γενική	τῶν χαρακτῆρων	αἰθέρων	ρητόρων	τῶν	χειρῶν
Δοτική	τοῖς χαρακτῆρσι	αἰθέρσι	ρήτορσι	ταῖς	χερσὶ
Αἰτιατ.	τοὺς χαρακτῆρας	αἰθέρας	ρήτορας	τὰς	χεῖρας
Κλητ.	ὦ χαρακτῆρες	αἰθέρες	ρήτορες	ὦ	χεῖρες

Παρατηρήσεις :

1. Τὰ ὑγράληκτα σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ ὁμοίαν μὲ τὴν ὀνομαστικὴν· παράδγ. ὁ *χαρακτήρ*, ὦ *χαρακτήρ*—ὁ *αἰθήρ*, ὦ *αἰθήρ*—ἡ *χειρ*, ὦ *χειρ*—τὸ *ἔαρ*, ὦ *ἔαρ*.

Ἐξαιροῦνται τὰ εἰς -ωρ-ορος, τὰ ὅποια σχηματίζουν τὴν κλητικὴν τῶν εἰς -ορ· παράδγ. ὁ *ρήτωρ*, ὦ *ρήτορ*—ὁ *αὐτοκράτωρ*, ὦ *αὐτοκράτορ*, ὁ *εἰσπράκτωρ*, ὦ *εἰσπράκτορ*.

Σημ. 1. Τὸ ὄνομα *σωτήρ* κλίνεται κατὰ τὸ *χαρακτήρ*, ἔχει ὅμως κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ : ὦ *σώτερ*.

Σημ. 2. Τὸ ὄνομα *ἀστήρ* κλίνεται κατὰ τὸ *αἰθήρ*, ἔχει ὅμως δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ : τοῖς ἀστέρσι.

Ἄσκησης. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα :

α) Κατὰ τὸ *χαρακτήρ*: ὁ κρατήρ, ὁ λαμπτήρ, ὁ σωτήρ, ὁ κλητήρ, ὁ σπινθήρ, ὁ ζωστήρ, ὁ λουτήρ, ὁ στατήρ, ὁ νιπτήρ, ὁ χρωστήρ, ὁ φωστήρ, ὁ στρατήρ.

β) Κατὰ τὸ *αἰθήρ*: ὁ ἀήρ, ὁ ἀστήρ.

γ) Κατὰ τὸ *ρήτωρ*: ὁ ἀποκράτωρ, ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ πρᾶκτωρ, ὁ δικτάτωρ, ὁ ἀλέκτωρ, ὁ κοσμητήρ, ὁ γεννήτωρ, ὁ κοσμοκράτωρ, ὁ θαλασσοκράτωρ, ὁ κτήτωρ, ὁ εἰσπράκτωρ, ὁ διδάκτωρ.

δ) Κατὰ τὸ *χειρ*: ἡ φθεῖρ, καὶ κατὰ τὸ *ἔαρ*: τὸ νέκτωρ.

Ἄσκησης. Νὰ γράψετε κατὰ σήλας εἰς τὸ τετραβιβλίον σας τὰς καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως καὶ διὰ τὰ τρία γένη.

3. Συγκοπτόμενα ύγρόληκτα (με χαρακτήρα ρ)

Ἀπὸ τὰ ύγρόληκτα ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, τὰ ἐξῆς : πατήρ, μήτηρ, θυγάτηρ, γαστήρ, ἀνήρ, Δημήτηρ, σχηματίζονται ἄνωμάλως καὶ λέγονται συγκοπτόμενα.

Σημ. 1. Τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἔχουν δύο θέματα: ἰσχυρόν εἰς -ηρ, ἀπὸ τὸ ὁποῖον σχηματίζεται μόνον ἡ ὀνομαστική καὶ ἄσθενές εἰς -ερ, διὰ τὰς ἄλλας πτώσεις των.

Σημ. 2. Εἰς τὴν γενικήν ὁμως καὶ τὴν δοτικήν τοῦ ἐνικοῦ καθὼς καὶ εἰς τὴν δοτικήν τοῦ πληθυντικοῦ συγκόπτουν, δηλ. ἀποβάλλουν τὸ ε τοῦ θέματος καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάσθησαν συγκοπτόμενα: παράδγ. ὁ πατήρ: θέμα ἄσθενές πατερ—γεν. πατέρ—ος = πατρός, δοτ. πατέρ + ι = πατρί.

Τὰ ἐξ αὐτὰ συγκοπτόμενα ὀνόματα κλίνονται ὡς ἐξῆς :

	Ἐνικός ἀριθμὸς		Πληθυντικός ἀριθμὸς	
Ὄνομ.	ὁ πατήρ	ἄνθρωπος	οἱ πατέρες	ἄνδρες
Γενική	τοῦ πατρός	ἀνδρός	τῶν πατέρων	ἀνδρῶν
Δοτική	τῷ πατρί	ἀνδρὶ	τοῖς πατράσι	ἀνδράσι
Αἰτιατ.	τὸν πατέρα	ἄνδρα	τούς πατέρας	ἄνδρας
Κλητ.	ὦ πάτερ	ἄνερ	ὦ πατέρες	ἄνδρες

Ἐνικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡ μήτηρ	θυγάτηρ	γαστήρ	Δημήτηρ
Γενική	τῆς μητρός	θυγατρὸς	γαστρὸς	Δήμητρος
Δοτική	τῇ μητρὶ	θυγατρὶ	γαστρὶ	Δήμητρι
Αἰτιατ.	τὴν μητέρα	θυγατέρα	γαστέρα	Δήμητρα
Κλητ.	ὦ μήτερ	θύγατερ	γαστήρ	Δήμητερ

Πληθυντικός ἀριθμὸς

Ὄνομ.	αἱ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες
Γενική	τῶν μητέρων	θυγατέρων	γαστέρων
Δοτική	ταῖς μητέρας	θυγατράσι	γαστράσι
Αἰτιατ.	τάς μητέρας	θυγατέρας	γαστέρας
Κλητ.	ὦ μητέρες	θυγατέρες	γαστέρες

* Ἀσκησις. Νὰ θέσετε εἰς τὴν κατάλληλον πῶσιν τὰς ἐντὸς παρενθέσεως λέξεις τῶν κατωτέρω φράσεων : Ἡ Περσεφόνη ἦτο θυγάτηρ τῆς (Δημήτηρ). Οἱ Ἀρχαῖοι ὀνόμαζον τὸν Δία (πατήρ) τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων. Αἱ ἀγαθοὶ (ἀνήρ) ἀναδεικνύονται ἀπὸ τὰ ἔργα των. Οἱ (πατήρ) καὶ αἱ (μήτηρ) φροντίζουν διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των. Αἱ καλαὶ (θυγάτηρ) βοηθοῦν τὰς (μήτηρ) των.

4. Σιγμόληκτα (με χαρακτήρα σ)

	Ένικος	Πληθυντικός	Ένικος
Όνομαστ.	τὸ γένος	τὰ γένη	ὁ Σωκράτης
Γενική	τοῦ γένους	τῶν γενῶν	τοῦ Σωκράτους
Δοτική	τῷ γένει	τοῖς γένεσι	τῷ Σωκράτει
Αἰτιατική	τὸ γένος	τὰ γένη	τὸν Σωκράτη
Κλητική	ὦ γένος	ὦ γένη	ὦ Σώκρατες

Παρατηρήσεις :

1. Τα οὐδέτερα ὀνόματα τὰ λήγοντα εἰς -ος γεν. -ους καθὼς καὶ τὰ ἄρσενικα εἰς -ης γεν. -ους (ἡ -ης, γεν. -εους) ἔχουν θεματικὸν χαρακτήρα σ καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *σιγμόληκτα* παράδγ. γένος : θέματα = *γενου-* καὶ *γενεσ-*, *Σωκράτης* : θέματα = *Σωκρατησ-* καὶ *Σωκρατεσ-*, *Ἡρακλῆς* : θέματα = *Ἡρακλησ* καὶ *Ἡρακλεεσ*.

2. Τὰ ἄρσενικὰ σιγμόληκτα εἰς τὴν κλητικὴν ἀναβιβάζουν τὸν τόνον των παράδγ. ὦ *Σώκρατες*, ὦ *Ἡράκλεις*, ὦ *Δημόσθενης*.

Σημ. 1. Κατὰ τὴν κλίσιν τῶν ὀνομάτων αὐτῶν ὁ χαρακτήρ σ, ὅταν εὐρεθῆ μεταξύ δύο φωνηέντων ἀποβάλλεται· τότε καὶ τὰ δύο γειτονικὰ φωνήεντα συναιροῦνται : τὸ ε + ο = ου (γενεσ + ος = γενεουσ = γένους), τὸ ε + ι = ει (γενεσ + ι = γένει), τὸ ε + α = (γενεσ + α γενεα = γένη), τὸ ε + ω = ω (γενεσ + ων = γενεων = γενῶν).

Σημ. 2. Εἰς τὴν δοτικὴν τοῦ πληθυντικοῦ τὰ δύο σ ἀπλοποιοῦνται εἰς ἓν παράδγ. γένεσ-σι = γένεσι = γένησι, ἄνεσ-σι = ἄνεσι = ἄνεισι.

Σημ. 3. Ἡ γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ εἰς μερικὰ ὀνόματα μένει ἀσυναίρετος· παράδγ. τὸ ὄρος, τῶν ὀρέων—τὸ ἄνθος, τῶν ἀνθέων—τὸ χεῖλος, τῶν χειλέων·

Σημ. 4. Ἐκ τῶν οὐδετέρων εἰς -ος ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγοῦσας μακρὸν τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα : τὸ κύρος, τὸ μῖσος, τὸ ρίγος, τὸ στίφος, τὸ φύκος τὸ ψῦχος.

* *Ἀσκησις*. Νὰ κλιθοῦν μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ὀνόματα :

α) Κατὰ τὸ γένος : τὸ βέλος, τὸ τέλος, τὸ πλῆθος, τὸ ψῦχος, τὸ ἄνθος, τὸ ὄρος, τὸ μήκος, τὸ πλάτος, τὸ δάσος, τὸ χεῖλος, τὸ βάθος, τὸ ὕψος, τὸ πάθος, τὸ χρῆος, τὸ σπῆθος, τὸ ἔτος, τὸ θέρος, τὸ νέφος, τὸ βρέφος, τὸ εἶδος, τὸ κέρδος, τὸ βάρος.

β) Κατὰ τὸ *Σωκράτης* : ὁ Πολυκράτης, ὁ Δημοσθένης, ὁ Διογένης, ὁ Κλεομένης, ὁ Ἀριστομένης, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ Ἀρχιμήδης.

γ) Κατὰ τὸ *Ἡρακλῆς* : ὁ Περικλῆς, ὁ Σοφοκλῆς, ὁ Ἀνδροκλῆς, ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Ἀγαθοκλῆς, ὁ Ἐμπεδοκλῆς, ὁ Ἀριστοκλῆς.

2. Γενικαί παρατηρήσεις

εἰς τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως

1. Αἱ καταλήξεις τῶν ἀρσενικῶν καὶ τῶν θηλυκῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων εἶναι ὅμοιαι. Τῶν οὐδετέρων διαφέρουν μόνον εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, αἰτιατικὴν καὶ κλητικὴν τοῦ ἐνικοῦ.

2. Αἱ καταλήξεις -ι, -σι, -α, -ας τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι βραχεῖαι· τῇ ἀκτῖνι, ταῖς ἀκτῖσι—τὸν σωτήρα, τοὺς σωτήρας.

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα μονοσύλλαβα ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως περισπῶνται: ὁ βοῦς, ἡ γλαῦς, ἡ δρυς, ὁ μῦς, τὸ οὖς, ὁ παῖς, τὸ πῦρ, τὸ φῶς, ὁ Θραξ.

Σημ. 2. Περιspῶνται καὶ τὰ ἐξῆς δισύλλαβα θηλυκά: ἡ πρᾶξις, ἡ θλιψίς, ἡ ῥιψίς, ἡ ἱρις, ἡ μῖσις, ἡ ψῦξις.

3. Ἀνώμαλα ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως

Τὰ συνηθέστερα ἀνώμαλα ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως εἶναι τὰ ἐξῆς:

1. Ὁ ἀναξ (= βασιλεὺς), τοῦ ἀνακτος, τῷ ἀνακτι, τὸν ἀνακτα, ὦ ἀναξ. Πληθ. ἀνακτες, τῶν ἀνάκτων, τοῖς ἀναξι, τοὺς ἀνακτας, ὦ ἀνακτες.)
2. Ὁ Ἄρης, τοῦ Ἄρεως, τῷ Ἄρει, τὸν Ἄρη, ὦ Ἄρες.)
3. Ὁ βοῦς, τοῦ βοός, τῷ βοί, τὸν βοῦν, ὦ βοῦ. Πληθ. οἱ βόδες, τῶν βοῶν, τοῖς βοοσί, τοὺς βοῦς, ὦ βόδες.)
4. Ὁ γάλα, τοῦ γάλακτος, τῷ γάλακτι, τὸ γάλα, ὦ γάλα. Πληθ. τὰ γάλακτα, τῶν γαλάκτων, τοῖς γάλασι, τὰ γάλακτα, ὦ γάλακτα.)
5. Ὁ γεγονός, τοῦ γεγονότος, τῷ γεγονότι, τὸ γεγονός, ὦ γεγονός, Πληθ. τὰ γεγονότα, τῶν γεγονότων, τοῖς γενοῦσι, τὰ γεγονότα, ὦ γενοῦσά.)
6. Ὁ γόνυ, τοῦ γόνατος, τῷ γόνατι, τὸ γόνυ, ὦ γόνυ. Πληθ. τὰ γόνατα, τῶν γονάτων, τοῖς γόνασι, τὰ γόνατα, ὦ γόνατα.)
7. Ἡ γυνή, τῆς γυναικός, τῇ γυναικί, τὴν γυναικα, ὦ γυναί. Πληθ. αἱ γυναίκες, τῶν γυναικῶν, ταῖς γυναίξι, τὰς γυναίκας, ὦ γυναῖκες.)
8. Ὁ δόρυ, τοῦ δόρατος, τῷ δόρατι, τὸ δόρυ, ὦ δόρυ. Πληθ. τὰ δόρατα, τῶν δοράτων, τοῖς δόρασι, τὰ δόρατα, ὦ δόρατα.)
9. Ὁ Ζεὺς, τοῦ Διός, τῷ Διί, τὸν Δία, ὦ Ζεῦ.)
10. Ὁ Ἰησοῦς, τοῦ Ἰησοῦ, τῷ Ἰησοῦ, τὸν Ἰησοῦν, ὦ Ἰησοῦ.)
11. Ἡ κλεῖς, τῆς κλειδός, τῇ κλειδί, τὴν κλεῖδα, ὦ κλεῖς. Πληθ. αἱ κλεῖδες, τῶν κλειδῶν, ταῖς κλεισί, τὰς κλειδας, ὦ κλειδες.)
12. Ὁ κύων, τοῦ κυνός, τῷ κυνί, τὸν κύνα, ὦ κύων. Πληθ. οἱ κύνες, τῶν κυνῶν τοῖς κυσὶ, τοὺς κύνας, ὦ κύνες.)
13. Ὁ μάρτυς, τοῦ μάρτυρος, τῷ μάρτυρι, τὸν μάρτυρα, ὦ μάρτυς. Πληθ. οἱ μάρτυρες, τῶν μαρτύρων, τοῖς μάρτυσι, τοὺς μάρτυρας, ὦ μάρτυρες.)
14. Ὁ μέλι, τοῦ μέλιτος, τῷ μέλιτι, τὸ μέλι, ὦ μέλι.)

15. Ἡ νύξ, τῆς νυκτός, τῇ νυκτί, τὴν νύκτα, ὡς νύξ. Πληθ. αἱ νύκτες, τῶν νυκτῶν, ταῖς νυξί, τὰς νυκτας, ὡς νυκτες.

16. Ὁ Ξενοφῶν, τοῦ Ξενοφώντος, τῷ Ξενοφῶντι, τὸν Ξενοφῶντα, ὡς Ξενοφῶν.

17. Ὁ ὀδόντος, τοῦ ὀδόντος, τῷ ὀδόντι, τὸν ὀδόντα, ὡς ὀδόντος. Πληθ. οἱ ὀδόντες, τῶν ὀδόντων, τοῖς ὀδοῦσι, τοὺς ὀδόντας, ὡς ὀδόντες.

18. Τὸ οὖς (= αὐτί), τοῦ ὠτός, τῷ ὠτί, τὸ οὖς, ὡς οὖς. Πληθ. τὰ ὠτα, τῶν ὠτων, τοῖς ὠσί, τὰ ὠτα, ὡς ὠτα.

19. Ὁ παῖς, τοῦ παιδός, τῷ παιδί, τὸν παῖδα, ὡς παῖ. Πληθ. οἱ παῖδες, τῶν παιδων, τοῖς παισί, τοὺς παιδας, ὡς παῖδες.

20. Ὁ πούς, τοῦ ποδός, τῷ ποδί, τὸν πόδα, ὡς πούς. Πληθ. οἱ πόδες, τῶν ποδῶν, τοῖς ποσί, τοὺς πόδας, ὡς πόδες.

21. Τὸ πῦρ, τοῦ πυρός, τῷ πυρί, τὸ πῦρ, ὡς πῦρ. Πληθ. τὰ πυρά, τῶν πυρῶν, τοῖς πυροῖς, τὰ πυρά, ὡς πυρά.

22. Ἡ τίγρις, τῆς τίγριος, τῇ τίγρι, τὴν τίγριν, ὡς τίγρι. Πληθ. αἱ τίγρεις, τῶν τίγρεων, ταῖς τίγρεσι, τὰς τίγρεις, ὡς τίγρεις.

23. Ἡ τριήρης, τῆς τριήρους, τῇ τριήρει, τὴν τριήρη, ὡς τριήρες. Πληθ. αἱ τριήρεις, τῶν τριήρεων, ταῖς τριήρεσι, τὰς τριήρεις, ὡς τριήρεις.

24. Τὸ ὕδωρ, τοῦ ὕδατος, τῷ ὕδατι, τὸ ὕδωρ, ὡς ὕδωρ. Πληθ. τὰ ὕδατα, τῶν ὕδατων, τοῖς ὕδασι, τὰ ὕδατα, ὡς ὕδατα.

25. Τὸ φρέαρ, τοῦ φρέατος, τῷ φρέατι, τὸ φρέαρ, ὡς φρέαρ. Πληθ. τὰ φρέατα, τῶν φρεάτων, τοῖς φρέασι, τὰ φρέατα, ὡς φρέατα.

26. Τὸ φωνήεν, τοῦ φωνήεντος, τῷ φωνήεντι, τὸ φωνήεν, ὡς φωνήεν. Πληθ. τὰ φωνήεντα, τῶν φωνήεντων, τοῖς φωνήεσι, τὰ φωνήεντα, ὡς φωνήεντα.

27. Τὸ φῶς, τοῦ φωτός, τῷ φωτί, τὸ φῶς, ὡς φῶς. Πληθ. τὰ φῶτα, τῶν φώτων, τοῖς φωσί, τὰ φῶτα, ὡς φῶτα.

Ἄσκησις. Νὰ υπογραμμίσετε τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, τὰ ὁποῖα θὰ συναντιῆσετε εἰς τὴν κατωτέρω ἄσκησιν καὶ νὰ καθορίσετε εἰς ποῖαν κατηγορίαν ἀνήκουν (φωνηεντόληκτα—συμφωνόληκτα καὶ ἀπὸ ποῖα).

Τὸ θάρρος εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς νίκης. Λάκαινα γυνὴ παραδίδουσα τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱὸν τῆς, ὁ ὁποῖος ἀνεχώρει διὰ τὸν πόλεμον εἶπεν : « Ὁ πατὴρ σου πάντοτε τὴν ἔσωζε· καὶ σὺ νὰ τὴν σώζης· ἄλλως νὰ μὴ ἐπανεέλθης εἰς τὴν πόλιν ». Τιμιώτερον τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς εἶναι ἡ Πατρίς. Λέγεται ὅτι ὁ Δράκων ἔγραψε τοὺς νόμους τοῦ μέ αιμα. Ὁ Σόλων ἦτο εἰς ἕκ τῶν ἑπτὰ σοφῶν τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος. Λέγεται ὅτι ὁ Μίνως πρῶτος ἱδρυσεν τὴν Κρητικὴν πολιτείαν καὶ ἀποκτήσας δύναμιν ἐθαλασσοκράτησεν εἰς τὸ Αἴγαῖον. Οἱ Ἀρχαῖοι ἐθεώρουν τὴν γῆν καὶ τὸ ὕδωρ ὡς σημεῖα ὑποταγῆς. Ὁ Ἀγαμέμνων ἐτίμα ἐξ ὄλων τῶν Ἑλλήνων ἰδιαιτέρως τὸν Νέστορα διὰ τὴν φρόνησίν του καὶ διὰ τὸ γῆρας του. Ὁ Ἀχιλλεύς ἦτο υἱὸς τῆς θεᾶς Θέτιδος καὶ τοῦ σῶφρονος ἀνδρός, τοῦ Πηλέως.

ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟΝ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἐπίθετα

Παραδείγματα :

ὁ καλὸς πατήρ	ὁ μαρμάρινος ναὸς
ἡ καλὴ μήτηρ	ἡ μαρμαρίνη στήλη
τὸ καλὸν παιδίον	τὸ μαρμάριναν ἄγαλμα

Εἰς τὰ ἀνωτέρω παραδείγματα παρατηροῦμεν, ὅτι αἱ λέξεις *καλός, καλή, καλόν* συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικά (*πατήρ, μήτηρ, παιδίον*) καὶ φανερώουν τὴν *ιδιότητά* των. Ἐπίσης αἱ λέξεις *μαρμάρινος, μαρμαρίνη, μαρμάρινον* συνοδεύουν τὰ οὐσιαστικά (*ναός, στήλη, ἄγαλμα*) καὶ φανερώουν τὴν *ποιότητά* των.

Αὗται λοιπὸν αἱ λέξεις, αἱ ὁποῖαι φανερώουν τὴν *ιδιότητα* ἢ τὴν *ποιότητα* τῶν οὐσιαστικῶν, λέγονται *ἐπίθετα*.

Τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρία γένη: *ἀρσενικόν, θηλυκόν* καὶ *οὐδέτερον* παράδγ. ὁ *τίμιος*, ἡ *τιμία*, τὸ *τίμιον*—ὁ *ὑψηλός*, ἡ *ὑψηλή*, τὸ *ὑψηλόν*—ὁ *εὐθύς*, ἡ *εὐθεία*, τὸ *εὐθύ*.

Σημ. Τὸ ἐπιθέτου εύκόλου τὸ διακρίνομεν ἀπὸ τὸ οὐσιαστικόν, διότι τὸ ἐπιθέτου ἔχει τρία γένη : ὁ λαμπρός, ἡ λαμπρά, τὸ λαμπρόν. Ἐνῶς τὸ οὐσιαστικόν εὐρίσκειται εἰς ἓν μόνον γένος· παράδειγ. ὁ άνεμος (μόνον εἰς τὸ ἀρσενικόν γένος), ἡ βροχή (μόνον εἰς τὸ θηλυκόν γένος), τὸ βιβλίον (μόνον εἰς τὸ οὐδέτερον γένος).

**Άσκησις.* Νά ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας τὰς κατωτέρω φράσεις καὶ νά ὑπογραμμίσετε τὰ ἐπιθέτα ποὺ ἔχουν:

Ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἡ πρώτη ἀρετή. Ἡ παιδεία κάμνει τὸν ἄνθρωπον καλύτερον. Οἱ πρεσβύτεροι εἶναι φρονιμώτεροι ἀπὸ τοὺς νεωτέρους. Οἱ μεγαλύτεροι ἐκπαιδεύουν τοὺς μικροτέρους. Ὁ ἄνθρωπος δὲν γεννᾶται τέλειος. Διὰ τῶν κακῶν κερδῶν δὲν γίνεται κανεὶς εὐτυχισμένος. Πρέπει νά ἔχωμεν τὴν καρδίαν καθαρὰν καὶ τὸ πνεῦμα ταπεινόν. Ἡ φρόνησις εἶναι ἡ δυνατὴ ἄγκυρα τῆς ζωῆς. Ἐχομεν φαρτὸν σῶμα καὶ ἀθάνατον ψυχὴν. Εἰς τὴν δυστυχίαν γνωρίζομεν τοὺς καλοὺς φίλους. Οἱ φρόνιμοι ἄνθρωποι ἔχουν εὐτυχῆς γῆρας. Οἱ ἀγαθοὶ πολῖται τιμοῦν τὸν βασιλέα των.

2. Διαίρεσις τῶν ἐπιθέτων

Παραδείγματα:

~~ὁ~~ ἀγαθός	~~ὁ~~ γλυκός	~~ὁ~~ ἔνδοξος	ὁ ἐπιμελής
ἡ ἀγαθὴ	ἡ γλυκεῖα	ἡ ἔνδοξος	ἡ ἐπιμελής
τὸ ἀγαθόν	τὸ γλυκὺ	τὸ ἔνδοξον	τὸ ἐπιμελές

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι :

α) Ἄλλα ἐπιθέτα ἔχουν διὰ κάθε γένος ἰδιαιτέραν κατάληξιν, καὶ διὰ τοῦτο λέγονται *τρικατάληκτα*: ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν—ὁ ἅγιος, ἡ ἅγια, τὸ ἅγιον—ὁ γλυκός, ἡ γλυκεῖα, τὸ γλυκὺ.

β) Ἄλλα ἐπιθέτα ἔχουν τὴν ἰδίαν κατάληξιν διὰ τὸ ἀρσενικόν καὶ τὸ θηλυκόν γένος καὶ ἄλλην διὰ τὸ οὐδέτερον· διὰ τοῦτο λέγονται *δικατάληκτα*: ὁ εὐγενής, ἡ εὐγενής, τὸ εὐγενές—ὁ ἔνδοξος, ἡ ἔνδοξος, τὸ ἔνδοξον.

γ) Ὑπάρχουν καὶ μερικὰ *μονοκατάληκτα* ἐπιθέτα μὲ ἀρσενικόν καὶ θηλυκόν γένος μόνον· παράδειγ. ὁ φηγός, ἡ φηγός—ὁ ἄρπαξ, ἡ ἄρπαξ.

**Άσκησις.* Νά εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν τῆς καθαρευούσης καὶ νά γράψετε εἰς τὸ τετραδίον σας 10 τρικατάληκτα ἐπιθέτα καὶ 5 δικατάληκτα καὶ εἰς τὰ τρία γένη των.

3. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων

α'. Τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα

1. Τρικατάληπτα ἀσυναίρετα

Με καταλήξεις -ος -η -ον

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομαστική	ὁ καλὸς	ἡ καλή	τὸ καλόν
Γενική	τοῦ καλοῦ	τῆς καλῆς	τοῦ καλοῦ
Δοτική	τῷ καλῷ	τῇ καλῇ	τῷ καλῷ
Αἰτιατική	τὸν καλόν	τὴν καλήν	τὸ καλόν
Κλητική	ὦ καλὲ	ὦ καλή	ὦ καλό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστική	οἱ καλοὶ	αἱ καλαί	τὰ καλά
Γενική	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν	τῶν καλῶν
Δοτική	τοῖς καλοῖς	ταῖς καλαῖς	τοῖς καλοῖς
Αἰτιατική	τούς καλοὺς	τάς καλάς	τὰ καλά
Κλητική	ὦ καλοὶ	ὦ καλαί	ὦ καλά

Με καταλήξεις -ος -α -ον

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
Ὀνομαστική	ὁ ἅγιος	ἡ ἅγια	τὸ ἅγιον
Γενική	τοῦ ἁγίου	τῆς ἁγίας	τοῦ ἁγίου
Δοτική	τῷ ἁγίῳ	τῇ ἁγίᾳ	τῷ ἁγίῳ
Αἰτιατική	τὸν ἅγιον	τὴν ἁγίαν	τὸ ἅγιον
Κλητική	ὦ ἅγιε	ὦ ἅγια	ὦ ἅγιον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστική	οἱ ἅγιοι	αἱ ἅγιοι	τὰ ἅγια
Γενική	τῶν ἁγίων	τῶν ἁγίων	τῶν ἁγίων
Δοτική	τοῖς ἁγίοις	ταῖς ἁγίαις	τοῖς ἁγίοις
Αἰτιατική	τούς ἁγίους	τάς ἁγίας	τὰ ἅγια
Κλητική	ὦ ἅγιοι	ὦ ἅγιοι	ὦ ἅγια

* Ἀσκῆσις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα: ὁ ἀγαθός, ὁ ὑψηλός, ὁ ταπεινός, ὁ δειλός, ὁ κακός, ὁ ἀγνός, ὁ σοφός, ὁ τίμιος, ὁ ὠραῖος.

* Ἀσκῆσις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἐξῆς ζεύγη:

Ὁ νέος χρόνος, ἡ νέα οἰκία, τὸ νέον σχολεῖον—ὁ ἀφθονος καρπός, ἡ ἀφθονος συγκομιδή, τὸ ἀφθονον ὕδωρ—ὁ καθαρὸς οὐρανός, ἡ καθαρὰ τροφή, τὸ καθαρὸν μάρμαρον—ὁ ὑψηλὸς πύργος, ἡ ὑψηλὴ στήλη, τὸ ὑψηλὸν κωδωνοστάσιον

2. Τρικατάληκτα συνηρημένα

Με καταλήξεις: -οῦς -ῆ -οῦν

Με καταλήξεις: -οῦς -ᾶ -οῦν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
χρυσοῦς	χρυσῆ	χρυσοῦν	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶ	ἀργυροῦν
χρυσοῦ	χρυσῆς	χρυσοῦ	ἀργυροῦ	ἀργυρᾶς	ἀργυροῦ
χρυσῶ	χρυσῆ	χρυσῶ	ἀργυρῶ	ἀργυρᾶ	ἀργυρῶ
χρυσοῦν	χρυσῆν	χρυσοῦν	ἀργυροῦν	ἀργυρᾶν	ἀργυροῦν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
χρυσοῖ	χρυσαῖ	χρυσᾶ	ἀργυροῖ	ἀργυραῖ	ἀργυρᾶ
χρυσῶν	χρυσῶν	χρυσῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν	ἀργυρῶν
χρυσοῖς	χρυσαῖς	χρυσοῖς	ἀργυροῖς	ἀργυραῖς	ἀργυροῖς
χρυσοῦς	χρυσᾶς	χρυσᾶ	ἀργυροῦς	ἀργυρᾶς	ἀργυρᾶ

3. Δικατάληκτα

Με καταλήξεις: -ος, -ον

Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὀνομαστικὴ	ὁ	ἐνδοξος	ἡ	ἐνδοξος	τὸ ἐνδοξον
Γενικὴ	τοῦ	ἐνδόξου	τῆς	ἐνδόξου	τοῦ ἐνδόξου
Δοτικὴ	τῷ	ἐνδόξῳ	τῇ	ἐνδόξῳ	τῷ ἐνδόξῳ
Αἰτιατικὴ	τὸν	ἐνδοξον	τὴν	ἐνδοξον	τὸ ἐνδοξον
Κλητικὴ	ὦ	ἐνδοξε	ὦ	ἐνδοξε	ὦ ἐνδοξον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς					
Ὀνομαστικὴ	οἱ	ἐνδοξοι	αἱ	ἐνδοξοι	τὰ ἐνδοξᾶ
Γενικὴ	τῶν	ἐνδόξων	τῶν	ἐνδόξων	τῶν ἐνδόξων
Δοτικὴ	τοῖς	ἐνδόξοις	ταῖς	ἐνδόξοις	τοῖς ἐνδόξοις
Αἰτιατικὴ	τούς	ἐνδόξους	τάς	ἐνδόξους	τὰ ἐνδοξᾶ
Κλητικὴ	ὦ	ἐνδοξοι	ὦ	ἐνδοξοι	ὦ ἐνδοξᾶ

Παρατηρήσεις :

1. Τα δευτερόκλιτα ἐπίθετα, τρικατάληκτα καὶ δικατάληκτα (μὲ θηλυκὸν τῆς πρώτης), κλίνονται ὅπως καὶ τὰ οὐσιαστικά.

2. Τὰ τρικατάληκτα συνηρημένα δὲν ἔχουν κλητικὴν πτώσιν.

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα εἶναι δικατάληκτα καὶ τρικατάληκτα: ὁ ἐρημος, ἡ ἐρημος (ἐρήμη), τὸ ἐρημον—ὁ ἔτοιμος, ἡ ἔτοιμος (ἡ ἐτόιμη), τὸ ἔτοιμον—ὁ ἀνάξιος, ἡ ἀνάξιος (ἀναξία), τὸ ἀνάξιον—ὁ χρήσιμος, ἡ χρήσιμος (ἡ χρησίμη).

Ἄσκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα :

- α) ὁ χαλκοῦς, ὁ κισαοῦς, ὁ ἀπλοῦς, ὁ διπλοῦς, ὁ πορφυροῦς,
β) ὁ εὐθιμος, ὁ ἄσχημος, ὁ ἡσυχος, ὁ φιλότιμος, ὁ ἀνάισθητος, ὁ χρήσιμος.

β'. Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα

1. Τρικατάληκτα

Με καταλήξεις : -ὺς -εῖα -ὺ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς			Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
γλυκὺς	γλυκεῖα	γλυκὺ	γλυκεῖς	γλυκεῖαι	γλυκέα
γλυκέος	γλυκείας	γλυκέος	γλυκέων	γλυκειῶν	γλυκέων
γλυκεῖ	γλυκεῖα	γλυκεῖ	γλυκέσι	γλυκεῖαις	γλυκέσι
γλυκύν	γλυκεῖαν	γλυκὺ	γλυκεῖς	γλυκεῖας	γλυκέα
γλυκὺ	γλυκεῖα	γλυκὺ	γλυκεῖς	γλυκεῖαι	γλυκέα

Σημ. 1.— Τρικατάληκτα ἐπίθετα προπαροξύτονα εἰς -ους -εῖα -ὺ εἶναι δύο μόνον: ὁ ἡμισυς, ἡ ἡμίσεια, τὸ ἡμισυ — ὁ θῆλυς, ἡ θήλεια, τὸ θῆλυ.

ἀρσενικόν	Ἐνικ. ὁ ἡμισυς, τοῦ ἡμίσεος, τῶ ἡμίσει, τὸν ἡμισυν, ὦ ἡμισυ. Πληθ. οἱ ἡμίσεις, τῶν ἡμισέων, τοῖς ἡμίσεσι, τοὺς ἡμίσεις, ὦ ἡμίσεις.
θηλυκόν	Ἐνικ. ἡ ἡμίσεια, τῆς ἡμίσεως, τῇ ἡμίσεια, τὴν ἡμίσειαν, ὦ ἡμίσεια. Πληθ. αἱ ἡμίσεις, τῶν ἡμίσειων, ταῖς ἡμίσεις, τὰς ἡμίσεις, ὦ ἡμίσεις.
οὐδέτερον	Ἐνικ. τὸ ἡμισυ, τοῦ ἡμίσεος, τῶ ἡμίσει, τὸ ἡμισυ, ὦ ἡμισυ. Πληθ. τὰ ἡμίσεια (ἡμίση), τῶν ἡμισέων, τοῖς ἡμίσεσι, τὰ ἡμίσεια (ἡμίση), ὦ ἡμίσεια (ἡμίση).

Σημ. 1. Τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα εἰς -εις -εσσα -εν εἶναι δύο μόνον: ὁ χαρῖεις ἢ χαρῖεσσα, τὸ χαρίεν— ὁ ἀστερόεις, ἡ ἀστερόεσσα, τὸ ἀστερόεν.

ἀρσενικόν	Ἐνικ. ὁ χαρῖεις, τοῦ χαρίεντος, τῶ χαρίεντι, τὸν χαρίεντα, ὦ χαρίεν. Πληθ. οἱ χαρίεντες, τῶν χαρίεντων, τοῖς χαρίεσι, τοὺς χαρίεντας, ὦ χαρίεντες.
θηλυκόν	Ἐνικ. ἡ χαρῖεσσα, τῆς χαρίεσσης, τῇ χαρίεσση, τὴν χαρίεσσαν, ὦ χαρῖεσσα. Πληθ. αἱ χαρίεσσαι, τῶν χαρῖεσσῶν, ταῖς χαρίεσσαις, τὰς χαρίεσσας, ὦ χαρῖεσσαι.
οὐδέτερον	Ἐνικ. τὸ χαρίεν, τοῦ χαρίεντος, τῶ χαρίεντι, τὸ χαρίεν, ὦ χαρίεν. Πληθ. τὰ χαρίεντα, τῶν χαρίεντων, τοῖς χαρίεσι, τὰ χαρίεντα, ὦ χαρίεντα.

Παρατηρήσεις :

1. Ἡ κατάληξις τῆς γενικῆς τοῦ ἐνικοῦ -ος εἰς τὸ ἀρσενικόν καὶ τὸ οὐδέτερον τῶν ἐπιθέτων εἰς -ὺς -εῖα -ὺ γράφεται μὲ ὄμικρον. Παράδγ. ὁ γλυκὺς, τοῦ γλυκέος—τὸ γλυκὺ, τοῦ γλυκέος.

2. Ἡ κατάληξις τοῦ θηλυκοῦ τῶν ἐπιθέτων:

α) Εἶναι μακρά, ἐὰν τὸ ἄρσενικὸν τῶν εἶναι τῆς δευτέρας κλίσεως :

ὁ δίκαιος ἢ δικαία ὁ γενναῖος ἢ γενναία

β) Εἶναι βραχεῖα, ἐὰν τὸ ἄρσενικὸν τῶν εἶναι τῆς τρίτης κλίσεως:

ὁ ταχὺς ἢ ταχεῖα ὁ χαρῖεις ἢ χαρίεσσα

* Ἄσκησις. Νὰ κλίνετε μερικὰ ἀπὸ τὰ κατωτέρω ζεύγη :

Ὁ βραχὺς χιτῶν, ἡ βραχεῖα χλαῖνη, τὸ βραχὺ φωνῆεν, ὁ βαθεὺς ποταμὸς,
ἡ βαθεῖα σκέψις, τὸ βαθὺ νόημα, ὁ ταχὺς ἵππος, ἡ ταχεῖα ἄμαξα, τὸ ταχὺ πλοῖον.

2. Δικατάληκτα

Μὲ καταλήξεις: -ης -ες καὶ -ων -ον

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς			
Ὄνομαστ.	ὁ	ἡ	ἐπιμελῆς	τὸ ἐπιμελές
Γενική	τοῦ	τῆς	ἐπιμελοῦς	τοῦ ἐπιμελοῦς
Δοτική	τῷ	τῇ	ἐπιμελεῖ	τῷ ἐπιμελεῖ
Αἰτιατική	τόν	τήν	ἐπιμελῆ	τὸ ἐπιμελές

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	οἱ	αἱ	ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελῆ
Γενική	τῶν	τῶν	ἐπιμελῶν	τῶν ἐπιμελῶν
Δοτική	τοῖς	ταῖς	ἐπιμελέσι	τοῖς ἐπιμελέσι
Αἰτιατική	τούς	τάς	ἐπιμελεῖς	τὰ ἐπιμελῆ
Κλητική	ὦ	ὦ	ἐπιμελεῖς	ὦ ἐπιμελῆ

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	ὁ	ἡ	σῶφρων	τὸ σῶφρον
Γενική	τοῦ	τῆς	σῶφρονος	τοῦ σῶφρονος
Δοτική	τῷ	τῇ	σῶφροني	τῷ σῶφροني
Αἰτιατική	τόν	τήν	σῶφρονα	τὸ σῶφρον
Κλητική	ὦ	ὦ	σῶφρον	ὦ σῶφρον

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομαστ.	οἱ	αἱ	σῶφρονες	τὰ σῶφρονα
Γενική	τῶν	τῶν	σῶφρόνων	τῶν σῶφρόνων
Δοτική	τοῖς	ταῖς	σῶφροσι	τοῖς σῶφροσι
Αἰτιατική	τούς	τάς	σῶφρονας	τὰ σῶφρονα
Κλητική	ὦ	ὦ	σῶφρονες	ὦ σῶφρονα

Παρατηρήσεις :

1. Τα εις -ης -ες δικατάληκτα τριτόκλιτα επίθετα, εάν είναι βαρύτονα αναβιβάζουν τον τόνον των εις την κλητικήν του ένικοῦ του άρσενικοῦ και θηλυκοῦ γένους και εις την όνομαστικήν του οὔδετέρου· παράδγ. ὁ *συνήθης*, ὦ *σύνθητες*, τὸ *σύνθητες*.

2. Μερικά εις -ων -ον τριτόκλιτα εις την όνομαστικήν του οὔδετέρου και την κλητικήν του ένικοῦ του άρσενικοῦ και θηλυκοῦ αναβιβάζουν τον τόνον των· παράδγ. ὁ *εὔδαιμων*, τὸ *εὔδαιμον*, ὦ *εὔδαιμον*.

**Ασκησις. Νά κλίνετε μερικά ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἐπίθετα:*

α) Κατὰ τό : ὁ, ἡ *ἐπιμελής*, τὸ *ἐπιμελές*, ὁ *εὐγενής*, ὁ *εὐσεβής*, ὁ *συνήθης*, ὁ *ἀληθής*, ὁ *εὐφυής*, ὁ *ελικρινής*, ὁ *διαφανής*, ὁ *ὕγις*, ὁ *ἀσθενής*, ὁ *εὐτυχής*.
β) Κατὰ τό : ὁ, ἡ *σῶφρων*, τὸ *σῶφρον*, ὁ *εὔδαιμων*, ὁ *νοήμων*, ὁ *ἀγνώμων*, ὁ *εὐγνώμων*, ὁ *μεγαλόφρων*, ὁ *ἄφρων*, ὁ *πολυπράγμων*, ὁ *πέισμων*.

γ'. Τὰ ἀνώμαλα ἐπίθετα

*Όλα σχεδόν τὰ ἐπίθετα κλίνονται κατὰ τὰ μέχρι τοῦδε παραδείγματα. Ὑπάρχουν ὅμως και μερικά ἐπίθετα με μικράς διαφοράς κυρίως εις τὰς καταλήξεις τῆς όνομαστικῆς του ένικοῦ (άρσενικοῦ και θηλυκοῦ). Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα, λέγονται *ἀνώμαλα* και κλίνονται ὡς ἐξῆς :

α') ὁ *πᾶς*, ἡ *πᾶσα*, τὸ *πᾶν*

Ἐνικὸς ἀριθμὸς						
Ὀνομαστικὴ	ὁ	πᾶς	ἡ	πᾶσα	τὸ	πᾶν
Γενική	τοῦ	παντός	τῆς	πάσης	τοῦ	παντός
Δοτικὴ	τῷ	παντί	τῇ	πάσῃ	τῷ	παντί
Αἰτιατικὴ	τόν	πάντα	τήν	πᾶσαν	τό	πᾶν
Κλητικὴ	ὦ	πᾶς	ὦ	πᾶσα	ὦ	πᾶν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς						
Ὀνομαστικὴ	οἱ	πάντες	αἱ	πᾶσαι	τά	πάντα
Γενική	τῶν	πάντων	τῶν	πασῶν	τῶν	πάντων
Δοτικὴ	τοῖς	πᾶσι	ταῖς	πάσαις	τοῖς	πᾶσι
Αἰτιατικὴ	τούς	πάντας	τάς	πάσας	τά	πάντα
Κλητικὴ	ὦ	πάντες	ὦ	πᾶσαι	ὦ	πάντα

β') ὁ πολὺς, ἡ πολλή, τὸ πολὺ

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὀνομαστικὴ	ὁ	πολύς	ἡ	πολλή	τὸ	πολὺ
Γενικὴ	τοῦ	πολλοῦ	τῆς	πολλῆς	τοῦ	πολλοῦ
Δοτικὴ	τῷ	πολλῷ	τῇ	πολλῇ	τῷ	πολλῷ
Αἰτιατικὴ	τόν	πολὺν	τὴν	πολλήν	τὸ	πολὺ
Κλητικὴ	ὦ	πολὺ	ὦ	πολλή	ὦ	πολὺ

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οἱ	πολλοὶ	αἱ	πολλαὶ	τὰ	πολλὰ
Γενικὴ	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν	τῶν	πολλῶν
Δοτικὴ	τοῖς	πολλοῖς	ταῖς	πολλαῖς	τοῖς	πολλοῖς
Αἰτιατικὴ	τούς	πολλοὺς	τάς	πολλάς	τὰ	πολλὰ
Κλητικὴ	ὦ	πολλοὶ	ὦ	πολλαὶ	ὦ	πολλὰ

Σημ. Τὸ ἐπίθετον πολὺς γράφεται μὲ ἓνα λ, ὅταν μετὰ ἀπὸ τὸ λάμβδα ἀκολουθῇ υ. Εἰς ὅσας ὁμοῦ περιπτώσεις ἀκολουθεῖ ἄλλο φωνῆεν, γράφεται μὲ δύο λ.

γ') ὁ μέγας, ἡ μεγάλη, τὸ μέγα

	Ἐνικὸς ἀριθμὸς					
Ὀνομαστικὴ	ὁ	μέγας	ἡ	μεγάλη	τὸ	μέγα
Γενικὴ	τοῦ	μεγάλου	τῆς	μεγάλης	τοῦ	μεγάλου
Δοτικὴ	τῷ	μεγάλῳ	τῇ	μεγάλῃ	τῷ	μεγάλῳ
Αἰτιατικὴ	τόν	μέγαν	τὴν	μεγάλην	τὸ	μέγα
Κλητικὴ	ὦ	μέγα	ὦ	μεγάλη	ὦ	μέγα

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οἱ	μεγάλοι	αἱ	μεγάλαι	τὰ	μεγάλα
Γενικὴ	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων	τῶν	μεγάλων
Δοτικὴ	τοῖς	μεγάλοις	ταῖς	μεγάλαις	τοῖς	μεγάλοις
Αἰτιατικὴ	τούς	μεγάλους	τάς	μεγάλας	τὰ	μεγάλα
Κλητικὴ	ὦ	μεγάλοι	ὦ	μεγάλαι	ὦ	μεγάλα

δ') ὁ μέλας, ἡ μέλαινα, τὸ μέλαν

ἄρσενικόν Ἐνικ. ὁ μέλας, τοῦ μέλανος, τῷ μέλανι, τὸν μέλανα, ὦ μέλαν. Πληθ. οἱ μέλανες, τῶν μελάνων, τοῖς μέλασι, τοὺς μέλανας, ὦ μέλανες.

θηλυκόν Ἐνικ. ἡ μέλαινα, τῆς μελαίνης, τῇ μελαίνῃ, τὴν μέλαιναν, ὦ μέλαινα. Πληθ. αἱ μέλαιναι, τῶν μελαινῶν, ταῖς μελαιναῖς, τὰς μελαίνας, ὦ μελαιναι.

οὐδέτερον Ἐνικ. τὸ μέλαν, τοῦ μέλανος, τῷ μέλανι, τὸ μέλαν, ὦ μέλαν. Πληθ. τὰ μέλανα, τῶν μελάνων, τοῖς μέλασι, τὰ μέλανα, ὦ μέλανα.

ε') ὁ ἄρρην, ἡ ἄρρην, τὸ ἄρρεν

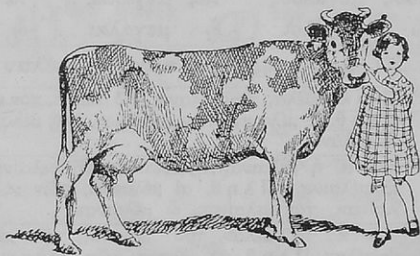
ἀρσενικόν	Ἐνικ. ὁ ἄρρην, τοῦ ἄρρενος, τῷ ἄρρενι, τὸν ἄρρενα, ὦ ἄρρεν. Πληθ. οἱ ἄρρενες, τῶν ἄρρένων, τοῖς ἄρρεσι, τοὺς ἄρρενας, ὦ ἄρρενες.
θηλυκόν	Ἐνικ. ἡ ἄρρην, τῆς ἄρρενος, τῇ ἄρρενι, τὴν ἄρρενα, ὦ ἄρρην. Πληθ. αἱ ἄρρενες, τῶν ἄρρένων, ταῖς ἄρρεσι, τὰς ἄρρενας, ὦ ἄρρενες.
οὐδέτερον	Ἐνικ. τὸ ἄρρεν, τοῦ ἄρρενος, τῷ ἄρρενι, τὸ ἄρρεν, ὦ ἄρρεν. Πληθ. τὰ ἄρρενα, τῶν ἄρρένων, τοῖς ἄρρεσι, τὰ ἄρρενα, ὦ ἄρρενα.

**Άσκησης.* *Νὰ σχηματίσετε δέκα σειρὰς ἀντιθέτων ἐπιθέτων.*
(Παράδγ. ὁ καλὸς—ὁ κακός, ὁ ἀγαθός—ὁ πονηρός, ὁ λαμπρός—ὁ σκοτεινός).

**Άσκησης.* *Τὰ ὕδια ἐπίθετα νὰ τὰ γράψετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη.*
(Παράδγ. ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν—ὁ κακός, ἡ κακή, τὸ κακόν).

**Άσκησης.* *Νὰ σχηματίσετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη των τὰ ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα θὰ συναντήσετε εἰς τὰς ἀκολούθους φράσεις :*

**Ἡ ἄνοιξις.* Τὴν ἄνοιξιν ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος. Τὰ δένδρα στολίζονται μὲ καταπράσινα φύλλα καὶ τὰ εὔοσμα ἄνθη μυρώνουν τὸν ἄέρα. Τὰ πτηνὰ ἀκούραστα κελαδοῦν καὶ ἐργάζονται διὰ νὰ κτίσουν τὴν θερμὴν των φωλιέαν. Ἡ ἐργατικὴ μελισσα ἐπισκέπτεται τὰ μυρόπνοα ἄνθη καὶ ἀπορροφᾷ τοὺς χυμοὺς των διὰ νὰ κάμῃ τὸ γλυκύτετον μέλι καὶ τὸν ξανθὸν κηρόν. Ὁ πολὺβοος κόσμος τῶν μελισσῶν καὶ τῶν ἄλλων ἐντόμων εὐρίσκεται εἰς ἀδιάκοπον κίνησιν. Τὰ ζῶα σκιρτοῦν καὶ χαίρουν εἰς τὰ χλοερά λειβάδια. Πέραν δέ, εἰς τὸ βάθος τοῦ ὀρίζοντος, φαίνεται ἡ θάλασσα γαλαῆ καὶ ἤσυχος. Τί ὠραία καὶ εὐχάριστος ἐποχὴ τοῦ εἶναι ἡ ἄνοιξις!

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Τὰ παραθετικά

Παραδείγματα :

‘Ο Ἰωάννης εἶναι φρόνιμος.

‘Ο Γεώργιος εἶναι φρονιμώτερος.

‘Ο Ἀνδρέας εἶναι φρονιμώτατος.

Εἰς τὸ πρῶτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *φρόνιμος* φανερώνει ὅτι ὁ Ἰωάννης ἔχει ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν ιδιότητα τοῦ φρονίμου.

Εἰς τὸ δεύτερον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *φρονιμώτερος* φανερώνει, ὅτι ὁ Γεώργιος εἶναι περισσότερο φρόνιμος ἐν συγκρίσει μὲ τὸν Ἰωάννην.

Εἰς τὸ τρίτον παράδειγμα τὸ ἐπίθετον *φρονιμώτατος* φανερώνει ὅτι ὁ Ἀνδρέας ἔχει τὴν ιδιότητα τοῦ φρονίμου εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν.

Ὡστε τὰ ἐπίθετα ἔχουν τρεῖς βαθμοὺς:

α) Τὸν *θετικὸν* βαθμὸν, ὁ ὁποῖος φανερώνει ἀπλῶς καὶ μόνον τὴν ιδιότητα τοῦ οὐσιαστικοῦ.

β) Τὸν *συγκριτικὸν* βαθμὸν, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ὅτι ἡ ιδιότης ἑνὸς οὐσιαστικοῦ εἶναι ἀνωτέρα ἐν συγκρίσει μὲ τὴν αὐτὴν ιδιότητα ἑνὸς ἄλλου οὐσιαστικοῦ.

γ) Τὸν *ὑπερθετικὸν* βαθμὸν, ὁ ὁποῖος φανερώνει, ὅτι ἕν οὐσιαστικὸν ἔχει μίαν ιδιότητα εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν.

Σημ. Ὁ συγκριτικὸς καὶ ὁ ὑπερθετικὸς βαθμὸς μὲ ἓν ὄνομα λέγονται *παραθετικά* τῶν ἐπιθέτων.

2. Αί καταλήξεις τῶν παραθετικῶν

α' Παράδειγμα :

α')	ξηρὸς	ξηρότερος	ξηρότατος
	γενναῖος	γενναϊότερος	γενναϊότατος
	ἐνδοξός	ἐνδοξότερος	ἐνδοξότατος
β')	νέος	νεώτερος	νεώτατος
	σοφός	σοφώτερος	σοφώτατος

Τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα σχηματίζουν τὰ παραθετικά των :

α) Μὲ τὰς καταλήξεις *-ότερος, -ότατος, ὅταν* ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι μακρὰ ἢ θέσει μακρὰ· παράδγ. *γενναϊότερος - γενναϊότατος, ξηρότερος - ξηρότατος, ἐνδοξότερος - ἐνδοξότατος, σεμνότερος - σεμνότατος.*

Σημ. 1. Θέσει μακρὰ λέγεται ἡ συλλαβὴ, ἡ ὁποία ἔχει μὲν βραχὺ φωνήεν, ἀλλὰ κατόπιν αὐτοῦ ἀκολουθοῦν δύο ἢ περισσότερα σύμφωνα ἢ ἓν διπλοῦν παράδγ. *σεμνός, λαμπρός, ἐνδοξός.*

β) Μὲ τὰς καταλήξεις *-ώτερος, -ώτατος, ὅταν* ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι βραχεῖα· παράδγ. *νεώτερος, νεώτατος - σοφώτερος, σοφώτατος.*

Σημ. 2. Ὅσα ἐπίθετα λήγουν εἰς *-τιμος, -θυμος, -φυχος, -κινδυνος, -χυμος* -λυπος ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν καὶ σχηματίζουν τὰ παραθετικά των εἰς *-ότερος, -ότατος*· παράδγ. *εὐθυμος, εὐθυμότερος, εὐθυμότατος - ἐντιμος, ἐντιμότερος, ἐντιμότατος.*

Σημ. 3. Ἐπίσης ἔχουν τὸ δίχρονον τῆς παραληγούσης μακρὸν τὰ ἐπίθετα: *ἀνιαρός, λιτός, ἰσχυρός, τρανός*· παράδγ. *ἰσχυρότερος, λιτότερος.*

Σημ. 4. Ὅλα τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα ἔχουν καταλήξεις εἰς *-ιος, -ικος, -ιμος* καὶ *-ινος*, ἔχουν τὸ δίχρονον βραχὺ· παράδγ. *φυσικώτερος, φυσικώτατος - τιμώτερος, τιμώτατος - χρησιμώτερος, χρησιμώτατος - ἀληθινώτερος, ἀληθινότατος.*

β' Παράδειγμα:

α')	γλυκὺς	γλυκύτερος	γλυκύτατος
	ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος
β')	ἐπιμελής	ἐπιμελέστερος	ἐπιμελέστατος
	εὐδαίμων	εὐδαιμονέστερος	εὐδαιμονέστατος

α) Τὰ τριτόκλιτα ἐπίθετα εἰς *-ὺς (-εῖα-ὺ)* σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ τὰς καταλήξεις *-ύτερος, -ύτατος*: *βαρύτερος, βαρύτατος*

β) Τὰ τριτόκλιτα (δικατάληκτα) ἐπίθετα εἰς *-ης (-ές)* καὶ *-ων (-ον)* σχηματίζουν τὰ παραθετικά των μὲ τὰς καταλήξεις *-έστερος, -έστατος*. παράδγ. ἀκριβέστερος, ἀκριβέστατος —νοημονέστερος, νοημονέστατος.

Σημ. Πολλὰ ἐπίθετα, ἐπειδὴ φανερόνουν ποιότητα ἢ ἰδιότητα, ἢ ὅποια δὲν παρουσιάζει βαθμούς, δὲν ἔχουν παραθετικά. Τοιαῦτα ἐπίθετα εἶναι τὰ ἑξῆς :

α) Ὅσα φανερόνουν ὕλην : ξύλινος, χρυσοῦς, σιδηροῦς, μαρμαρινός, λίθινος

β) Ὅσα φανερόνουν συγγένειαν : πατρικός, ἀδελφικός, παιδικός, προγονικός

γ) Ὅσα φανερόνουν τόπον ἢ χρόνον : θαλάσσιος, οὐράνιος, γήινος, νυκτερινός, βραδυνός, πρωϊνός, θερινός, χειμερινός, σημερινός.

δ) Τὰ σύνθετα ἐπίθετα μὲ τὸ : παν-, ὑπερ-, κατα-, τρις- παράδγ. πάνσοφος, ὑπεράνθρωπος, κατάλευκος, τρισάθλιος.

ε) Τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα : ἀθάνατος, αἰώνιος, ἀκατάβλητος, ἀναρτήματος, ἀφυχος, ἐκούσιος, θεῖος, θνητός, μόνος, ὄλος, τυφλός, χωλός, ταλαίπωρος.

Σημ. Τὰ παραθετικά τῶν ἐπιθέτων πολλάκις σχηματίζονται καὶ περιφραστικῶς, μὲ τὰ ἐπιρρήματα *μᾶλλον* καὶ *μάλιστα* : Παράδγ. σοφός — μᾶλλον σοφός (= σοφώτερος) — μάλιστα σοφός (= σοφώτατος).

3. Ἄνωμαλα παραθετικά

Τὰ ἑξῆς ἐπίθετα σχηματίζουν ἄνωμάλως τὰ παραθετικά των :

Θετικὸς	Συγκριτικὸς	Ἑπερθετικὸς
ἀγαθός	ἀγαθώτερος, βελτίων	βέλτιστος, ἀριστος, ἀγαθώτατος
ἀπλοῦς	ἀπλούστερος	ἀπλούστατος
ἴδιος	ἰδιαίτερος	—
καλός	καλύτερος	κάλλιστος
μέγας	μεγαλύτερος, μείζων	μέγιστος
ταχύς	ταχύτερος	ταχύτατος, τάχιστος
κακός	χειρότερος	χείριστος, κάκιστος
μικρός	μικρότερος	μικρότατος, ἐλάχιστος
ὀλίγος	ὀλιγώτερος	ὀλιγιστος
πολύς	περισσότερος, πλειότερος	πλείστος
—	ἀνώτερος	ἀνώτατος
—	κατώτερος	κατώτατος
—	ὑπέρτερος	ὑπέρτατος

**Ἀσκησις.* Νὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ παραθετικά τῶν κατωτέρω ἐπιθέτων μᾶζι μὲ τὸ οὐσιαστικόν των. (Παράδγ. ὁ γενναῖος στρατιώτης, ὁ γενναιώτερος στρατιώτης, ὁ γενναϊότατος στρατιώτης).

—Ὁ γενναῖος στρατιώτης, ὁ ἔνδοξος ἀνὴρ, ὁ ἐπιμελής μαθητής, ὁ μέγας ὄκεανός, ὁ σκληρὸς λίθος, ὁ πρόθυμος ὑπηρέτης, ὁ ἱερὸς σκοπός, ὁ ταχύς ἵππος, τὸ παλαιὸν βιβλίον, ἡ λαμπρὰ νίκη.

ΤΑ ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἀριθμητικὰ καὶ διαίρεσις αὐτῶν

Παράδειγμα :

Ἡ ἑβδομάς ἔχει ἑπτὰ ἡμέρας.

Τὸ ἔτος ἔχει δώδεκα μῆνας.

Ὁ μῆν ἔχει τριάκοντα ἡμέρας.

Αἱ λέξεις *ἑπτὰ, δώδεκα, τριάκοντα* φανερώουν ἀριθμούς, διὰ τοῦτο ὀνομάζονται *ἀριθμητικὰ*.

Τὰ ἀριθμητικὰ εἶναι τριῶν εἰδῶν :

- α) ἀριθμητικὰ ἐπίθετα
- β) ἀριθμητικὰ οὐσιαστικὰ
- γ) ἀριθμητικὰ ἐπιρρήματα.

2. Ἀριθμητικὰ ἐπίθετα

Τὰ ἀριθμητικὰ ἐπίθετα τὰ διακρίνομεν εἰς: α) *ἀπόλυτα*, β) *ταστικά*, γ) *πολλαπλασιαστικὰ* καὶ δ) *ἀναλογικὰ*.

α) *Ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ*. Τὰ ἀπόλυτα φανερώουν ἀπλῶς τὸ πλήθος τῶν οὐσιαστικῶν διὰ τὰ ὁποῖα ὀμιλοῦμεν· παράδγ. *βν σχολεῖον, δύο δένδρα, τρία παράθυρα, τέσσαρα θρανία*.

Σημ. 1. Ἀπὸ τὰ ἀπόλυτα ἀριθμητικὰ κλίνονται τὰ εἰς, μία, ἕν — τρεῖς, τρία — τέσσαρες, τέσσαρα, ὡς ἑξῆς :

	Ἐνικός ἀριθμός			Πληθυντικός ἀριθμός			
	ἀρσ.	θηλ.	οὐδ.	ἀρσεν.	θηλυκὸν οὐδέτ.	ἀρσενικ.	οὐδέτερον
Ὄνομαστ.	εἷς	μία	ἕν	τρεῖς	τρία	τέσσαρες	τέσσαρα
Γενική	ἑνός	μιάς	ἑνός	τριῶν	τριῶν	τεσσάρων	τεσσάρων
Δοτική	ἐνὶ	μιᾶ	ἐνὶ	τρισὶ	τρισὶ	τέσσαρσι	τέσσαρσι
Αἰτιατική	ἕνα	μίαν	ἕν	τρεῖς	τρία	τέσσαρας	τέσσαρα

Πίναξ τῶν ἀριθμητικῶν

Ἀραβικοὶ ἀριθμοὶ	Ἑλληνικοὶ ἀριθμοὶ	Ἀπόλυτα	Τακτικά
1	α'	εἰς, μία, ἓν	πρῶτος
2	β'	δύο	δεύτερος
3	γ'	τρεις, τρία	τρίτος
4	δ'	τέσσαρες, τέσσαρα	τέταρτος
5	ε'	πέντε	πέμπτος
6	ς'	ἕξ	ἕκτος
7	ζ'	ἑπτὰ	ἕβδομος
8	η'	ὀκτώ	ὀγδοος
9	θ'	ἐννέα	ἐνατος
10	ι'	δέκα	δέκατος
11	ια'	ἐνδεκα	ἐνδέκατος
12	ιβ'	δωδέκα	δωδέκατος
13	ιγ'	δέκα τρία	δέκατος τρίτος
14	ιδ'	δέκα τέσσαρα	δέκατος τέταρτος
15	ιε'	δέκα πέντε	δέκατος πέμπτος
16	ισ'	δέκα ἕξ	δέκατος ἕκτος
17	ιζ'	δέκα ἑπτὰ	δέκατος ἕβδομος
18	ιη'	δέκα ὀκτώ	δέκατος ὀγδοος
19	ιθ'	δέκα ἐννέα	δέκατος ἐνατος
20	κ'	εἴκοσι	εἰκοστός
21	κα'	εἴκοσι ἓν	εἰκοστός πρῶτος
22	κβ'	εἴκοσι δύο	εἰκοστός δεύτερος
30	λ'	τριακόνα	τριακοστός
40	μ'	τεσσαράκοντα	τεσσαρακοστός
50	ν'	πεντήκοντα	πεντηκοστός
60	ξ'	ἑξήκοντα	ἑξηκοστός
70	ο'	ἑβδομηκοντα	ἑβδομηκοστός
80	π'	ὀγδοήκοντα	ὀγδοηκοστός
90	η'	ἐνετήκοντα	ἐνενηκοστός
100	ρ'	ἑκατὸν	ἑκατοστός
200	σ'	διακόσιοι—αι—α	διακοσιοστός
300	τ'	τριακόσιοι—αι—α	τριακοσιοστός
400	υ'	τετρακόσιοι—αι—α	τετρακοσιοστός
500	φ'	πεντακόσιοι—αι—α	πεντακοσιοστός
600	χ'	ἑξακόσιοι—αι—α	ἑξακοσιοστός
700	ψ'	ἑπτακόσιοι—αι—α	ἑπτακοσιοστός
800	ω'	ὀκτακόσιοι—αι—α	ὀκτακοσιοστός
900	θ'	ἐννεακόσιοι—αι—α	ἐννεακοσιοστός
1000	α	χιλιοι—αι—α	χιλιοστός
2000	β	δύο χιλιάδες	δισχιλιοστός
3000	γ	τρεις χιλιάδες	τρισχιλιοστός
4000	δ	τέσσαρες χιλιάδες	τετρακισχιλιοστός
5000	ε	πέντε χιλιάδες	πεντακισχιλιοστός
6000	ς	ἕξ χιλιάδες	ἑξακισχιλιοστός

Σημ. 2. Ἐκ τὸ πέντε ἕως τὸ ἑκατὸν τὰ ἀπόλυτα εἶναι ἄκλιτα. Ἐκ τὸ διακόσια ἕως τὸ χίλια κλίνονται εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν ὡς τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα παράδγ. οἱ διακόσιοι, αἱ διακόσιαι, τὰ διακόσια.

Τὰ ἀριθμητικὰ ἔχουν ὅλα δασεῖαν ἐκτὸς ἀπὸ τὸ *ὀκτώ, ἐννέα* καὶ *εἴκοσι*. Τὸ πνεῦμα τοῦ ἀπολύτου τὸ διατηροῦν καὶ τὰ ἄλλα ἀριθμητικὰ ἐπίθετα, τὰ οὐσιαστικὰ καὶ τὰ ἐπιρρήματα.

Τὸ *ἐννέα, ἐννεακόσιοι* καὶ *ἐννεακοσιοστός* γράφονται μὲ δύο *ν*.

Ἐκ τὸ δὲ τὰ ἄλλα παράγωγα τοῦ ἐννέα γράφονται μὲ ἓν *ν* (*ἐνατός, ἐνενήκοντα*).

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ Βυζαντινοὶ μετεχειρίζοντο ὡς ἀριθμοὺς τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου, ὅπως φαίνεται εἰς τὸν πίνακα.

Σημ. 1. Τὸ σημεῖον $\zeta' = 6$ λέγεται *σίζμα*. Τὸ σημεῖον $\eta' = 90$ λέγεται *κόππα*. Καὶ τὸ σημεῖον $\theta' = 900$ λέγεται *σαμπί*.

Ἡ χρῆσις τῶν ἀραβικῶν ἀριθμῶν ἤρχισε τὸν 16ον αἰῶνα μ.Χ.

Σημ. 2. Οἱ Ῥωμαῖοι μετεχειρίζοντο τὰ λατινικὰ ἀριθμητικὰ σημεῖα I=1, II=2, III=3, IV=4, V=5, VI=6, VII=7, VIII=8, IX=9, X=10, XX=20, XXX=30, XL=40, L=50, LX=60, LXX=70, LXXX=80, XC=90, C=100.

β) *Τακτικὰ ἀριθμητικὰ*. Τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ φανερώουν τὴν τάξιν ἢ τὴν σειρὰν ποῦ ἔχουν τὰ οὐσιαστικὰ διὰ τὰ ὁποῖα ὁμιλοῦμεν παράδγ. Ὁ Ἰωάννης εἶναι εἰς τὴν δευτέραν τάξιν. Ὁ Μάρτιος εἶναι ὁ τρίτος μὴν τοῦ ἔτους. Ὁ Ἰούλιος εἶναι ὁ ἕκτος μὴν.

Τὰ τακτικὰ ἀριθμητικὰ ἔχουν τρία γένη: ἀρσενικόν, θηλυκὸν καὶ οὐδέτερον: *πρῶτος, πρώτη, πρῶτον—δευτέρος, δευτέρα, δεῦτερον—τρίτος, τρίτη, τρίτον—τέταρτος, τετάρτη, τέταρτον*. Κλίνονται δὲ ὅπως τὰ τρικατάληκτα δευτερόκλιτα ἐπίθετα.

γ) *Πολλαπλασιαστικὰ ἀριθμητικὰ*. Τὰ πολλαπλασιαστικὰ ἀριθμητικὰ φανερώουν ἀπὸ πόσα μέρη ἀποτελεῖται ἓν πρᾶγμα: παράδγ. *Διπλῆ μερὶς φαγητοῦ. Τριπλοῦν ἄλμα*.

Τὰ πολλαπλασιαστικὰ ἔχουν καταλήξεις *-πλοῦς, -πλῆ, -πλοῦν*: *ἀπλοῦς, διπλοῦς, τριπλοῦς, τετραπλοῦς, πενταπλοῦς* κλπ. Κλίνονται δὲ ὅπως τὰ συνηρημένα ἐπίθετα τῆς δευτέρας κλίσεως: *ἀπλοῦς, ἀπλῆ, ἀπλοῦν—διπλοῦς, διπλῆ, διπλοῦν*.

δ) *Ἀναλογικὰ ἀριθμητικὰ*. Τὰ ἀναλογικὰ ἀριθμητικὰ φανερώουν, πόσας φορὰς ποσὸν τι εἶναι μεγαλύτερον ἑνὸς ἄλλου: παράδγ. *Ἡ χειμερινὴ νῆξ εἶναι διπλασία τῆς ἡμέρας*. Ὁ ἀγρὸς ἔδωκε καρπὸν πενταπλάσιον τοῦ περυσιοῦ.

Τὰ ἀναλογικά ἔχουν καταλήξεις: -πλάσιος, -πλασία, -πλάσιον καὶ κλίνονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα: ὁ διπλάσιος, ἡ διπλασία, τὸ διπλάσιον.

3. Ἀριθμητικά οὐσιαστικά

Τὰ ἀριθμητικά οὐσιαστικά εἶναι ὅλα θηλυκοῦ γένους καὶ φανερῶν μίαν ἀριθμητικὴν ποσότητα ὡς σύνολον· παράδγ. μονάς, δυάς, τριάς, τετράς, πεντάς, ἑξάς, δεκάς, δωδεκάς, ἑκατοντάς, χιλιάς.

Ἄπὸ ὅλους τοὺς ἀριθμοὺς δὲν σχηματίζονται οὐσιαστικά.

Τὰ συνηθέστερα ἀριθμητικά οὐσιαστικά εἶναι τὰ ἀνωτέρω.

4. Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα

Τὰ ἀριθμητικά ἐπιρρήματα φανερῶν μίαν ποσότητα ὡς ἑνὸς ἀριθμοῦ· παράδγ. Τετράκις ἐπανέλαβε τὴν ἐρώτησιν.

Ἡ σειρά τῶν ἀριθμητικῶν ἐπιρρημάτων εἶναι ἡ ἑξῆς:

ἅπαξ, δῖς, τρίς, τετράκις, πεντάκις, ἑξάκις, ἐπτάκις, ὀκτάκις, ἐννεάκις, δεκάκις, ἑνδεκάκις, δωδεκάκις, ἑκατοντάκις, χιλιάκις.

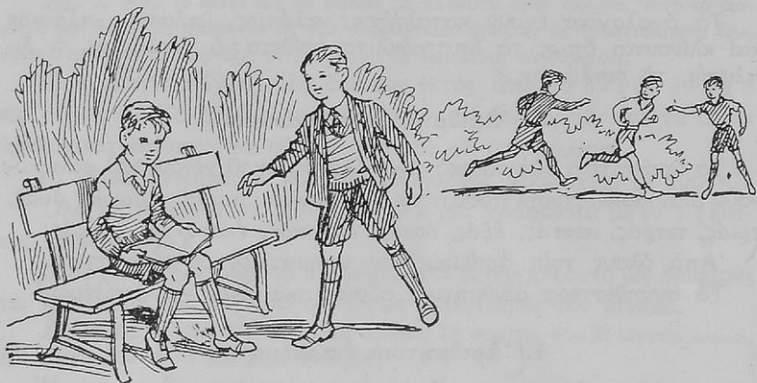
Ἄσκησης. Νὰ γράψετε εἰς μίαν στήλην τοῦ τετραδίου σας τοὺς κάτωθι ἀριθμοὺς καὶ ἀπέναντι τὰ ἀντίστοιχα ἀναλογικά των καὶ εἰς τὰ τρία γένη. (Παράδγ. 6—ἑξαπλάσιος, ἑξαπλασία, ἑξαπλάσιον): 6, 7, 8, 10, 12, 15, 18, 20, 40, 50, 60, 90, 100, 1000.

Ἄσκησης. Νὰ γράψετε ὀλογράφως τὰς ἑξῆς χρονολογίας:

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία ἐγένετο τὸ ἔτος 480 π.Χ. Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος ἀπέθανε τὸ ἔτος 323 π.Χ. Ἡ Ἑλλάς ὑπετάχθη εἰς τοὺς Ῥωμαίους τὸ ἔτος 146 π.Χ. Ἡ Κωνσταντινούπολις ἐκτίσθη τὸ ἔτος 330 μ.Χ. καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1453 μ.Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τὸ ἔτος 1821 μ.Χ. ἤρχισεν ἡ Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις καὶ ἐτελείωσε τὸ 1829. Ὁ Βαλκανικὸς πόλεμος ἐγένετο κατὰ τὰ ἔτη 1912—1913. Ὁ Εὐρωπαϊκὸς πόλεμος ἤρχισεν τὸ ἔτος 1914 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1918. Ὁ Παγκόσμιος πόλεμος διήρκεσεν ἀπὸ τὸ ἔτος 1939 ἕως τὸ ἔτος 1945.

ὁμογράφως

ΑΙ ΑΝΤΩΝΥΜΙΑΙ

1. Ποῖαι λέξεις ὀνομάζονται ἀντωνυμῖαι καὶ διαίρεσις αὐτῶν

Ἡ ἀντωνυμία εἶναι τὸ τέταρτον κατὰ σειρὰν ἀπὸ τὰ μέρη τοῦ λόγου.

Παραδείγματα : ἐγὼ μελετῶ ἐκεῖνοι παίζουν
 σύ ὁμιλεῖς ποῖος ψιθυρίζει ;
 αὐτὸς γράφει πόσοι γράφουν ;

Αἱ λέξεις ἐγώ, σύ, αὐτός, ἐκεῖνοι, ποῖος, πόσοι, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα ἀντὶ τῶν ὀνομάτων, λέγονται ἀντωνυμῖαι.

Αἱ ἀντωνυμῖαι, ἀναλόγως τῆς σημασίας των, διακρίνονται εἰς ὀκτὼ εἶδη, τὰ ἐξῆς :

1. Προσωπικαὶ	5. Ἀλληλοπαθεῖς
2. Δεικτικαὶ	6. Ἐρωτηματικαὶ
3. Κτητικαὶ	7. Ἀναφορικαὶ
4. Αὐτοπαθεῖς	8. Ἀόριστοι

2. Προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα : Ἐγὼ (ὁ Παῦλος) γράφω, σὺ (ὁ Ἰωσήφ) μελετᾷς, αὐτὸς (ὁ Πέτρος) ὁμιλεῖ.

Αἱ λέξεις ἐγὼ, σὺ, αὐτός, λέγονται ἀντὶ τῶν προσώπων : Παῦλος, Ἰωσήφ, Πέτρος, καὶ ὀνομάζονται **προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι**.

Σημ. Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι φανεροῦν τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου. Εἶναι δὲ τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου τρία: 1ον) ἐγὼ, 2ον) σὺ, 3ον) αὐτός.

1) Τὸ α' πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ὁμιλεῖ: ἐγὼ γράφω.

2) Τὸ β' πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο ποῦ ἀκούει: σὺ νὰ μελετᾷς.

3) Τὸ γ' πρόσωπον εἶναι ἐκεῖνο, διὰ τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦμεν: αὐτὸς γράφει.

Αἱ προσωπικαὶ ἀντωνυμίαι εἶναι τρεῖς: ἐγὼ, σὺ, αὐτός, καὶ κλίνονται ὡς ἑξῆς:

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον	γ' πρόσωπον		
Ὄνομ.	ἐγὼ	σὺ	αὐτός	αὐτή	αὐτό
Γενική	ἐμοῦ ἢ μοῦ	σοῦ	αὐτοῦ	αὐτῆς	αὐτοῦ
Δοτική	ἐμοὶ ἢ μοι	σοι	αὐτῷ	αὐτῇ	αὐτῷ
Αἰτιατ.	ἐμέ ἢ μέ	σέ	αὐτόν	αὐτήν	αὐτό

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὄνομ.	ἡμεῖς	ὕμεῖς ἢ σεῖς	αὐτοὶ	αὐταὶ	αὐτά
Γενική	ἡμῶν	ὕμῶν	αὐτῶν	αὐτῶν	αὐτῶν
Δοτική	ἡμῖν	ὕμῖν	αὐτοῖς	αὐταῖς	αὐτοῖς
Αἰτιατ.	ἡμᾶς ἢ μᾶς	ὕμᾶς ἢ σᾶς	αὐτούς	αὐτάς	αὐτά

Παρατηρήσεις :

Ἡ προσωπικὴ ἀντωνυμία: αὐτός, αὐτή, αὐτό, συχνὰ ἀποκόπτει τὸ αὐ- καὶ μένουں οἱ τύποι εἰς τὸν ἐνικόν: τοῦ, τῆς, τόν, τήν, τό, καὶ εἰς τὸν πληθυντικόν: τῶν, τούς, τάς, τὰ παράδγ. *Εἶδα τὸν Γεώργιον καὶ τὸν ἠρώτησα. Τοῦ ἔδωσα τὸ βιβλίον μου.*

Σημ. 1. Οἱ συγκεκριμένοι αὐτοὶ τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας ὁμοιάζουں μὲ τὰ ἄρθρα, ἀλλὰ εὐκόλως δυνάμεθα νὰ τοὺς ἀναγνωρίσωμεν, διότι εὐρίσκονται πάντοτε πρὸ τῶν ρημάτων παράδγ. *Τὸν περιμένομεν νὰ ἔλθῃ αὖριον.*

Σημ. 2. Ἡ ἀντωνυμία: αὐτός, αὐτή, αὐτό, πολλάκις συνοδεύεται ἀπὸ τὸ ἄρθρον καὶ σημαίνει ὁ ἴδιος παράδγ. *Ἡ αὐτή (= ἡ ἴδια) ἄσκησις νὰ ἐπιαναληφθῇ.*

3. Δεικτικά ἄντωνυμῖαι

Παραδείγματα:

αὕτη ἡ μαθήτρια, τοῦτο τὸ βιβλίον, ἐκεῖνος ὁ χάρτης

Αἱ λέξεις: αὕτη, τοῦτο, ἐκεῖνος, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ δεῖξωμεν ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, λέγονται δεικτικαὶ ἄντωνυμῖαι. Αἱ δεικτικαὶ ἄντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς:

1. Ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο
2. Οὗτος, αὕτη, τοῦτο
3. Τοσοῦτος, τσσαῦτη, τοσοῦτον
4. Τοιοῦτος, τοιαῦτη, τοιοῦτον
5. Τόσος, τόση, τόσον

Σημ. 1. Ἡ ἄντωνυμία οὗτος, αὕτη, τοῦτο, χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα πλησίον εὐρισκόμενον.

Ἡ ἄντωνυμία ἐκεῖνος, ἐκείνη, ἐκεῖνο, χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα εὐρισκόμενον μακρὰν.

Ἡ ἄντωνυμία τοσοῦτος, τσσαῦτη, τοσοῦτον, χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν τὸ πλῆθος ἢ τὸ μέγεθος.

Ἡ ἄντωνυμία τοιοῦτος, τοιαῦτη, τοιοῦτον, χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν ποιότητα.

Ἡ ἄντωνυμία τόσος, τόση, τόσον, χρησιμοποιεῖται, ὅταν θέλωμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν ποσότητα.

Αἱ δεικτικαὶ ἄντωνυμῖαι κλίνονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα, ἔκτος ἀπὸ τὴν οὗτος, αὕτη, τοῦτο, ἢ ὁποία κλίνεται ὡς ἀκολουθῶς:

	Ἐνικός ἀριθμὸς			Πληθυντικός ἀριθμὸς		
Ὄνομ.	οὗτος	αὕτη	τοῦτο	οὗτοι	αὗται	ταῦτα
Γενική	τούτου	ταύτης	τούτου	τούτων	τούτων	τούτων
Δοτική	τούτῳ	ταύτῃ	τούτῳ	τούτοις	ταύταις	τούτοις
Αἰτιατ.	τοῦτον	ταύτην	τοῦτο	τούτους	ταύτας	ταῦτα

* Ἀσκῆσις. Νὰ κλίνετε καὶ τὰς τέσσαρας ἄλλας δεικτικὰς ἄντωνυμῖας καὶ εἰς τὰ τρία γένη των.

* Ἀσκῆσις. Νὰ κλίνετε καὶ εἰς τὰ τρία γένη τὴν ἀκολουθοῦσα δεικτικὴν ἄντωνυμίαν μαζί με τὸ ἐπίθετον καὶ τὸ ὀυσιαστικόν, τὸ ὁποῖον συνοδεύει: Ἐκεῖνος ὁ θαυμάσιος ποιητής, ἐκείνη ἡ θαυμασία χώρα, ἐκεῖνο τὸ θαυμάσιον δῶρον.

4. Κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

ὁ πατήρ μου	ὁ ἰδικός μου πατήρ
ἡ οἰκία σου	ἡ ἰδική σου οἰκία
τὸ βιβλίον μας	τὸ ἰδικόν μας βιβλίον

Αἱ λέξεις μου, σου, μας, ὁ ἰδικός μου, ἡ ἰδική σου, τὸ ἰδικόν μας, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα διὰ νὰ φανερώσωμεν ὅτι ἐν πρόσωπον ζῶον ἢ πράγμα ἀνήκει εἰς κάποιον κτήτορα, λέγονται κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι. Αἱ κτητικαὶ ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. Οἱ συγκεκομμένοι τύποι τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : μου, σου, του, της—μας, σας, των.

Σημ. 1. Αἱ κτητικαὶ αὐταὶ ἀντωνυμῖαι ἀκολουθοῦν πάντοτε τὸ οὐσιαστικὸν (ἢ ἐπίθετον), εἰς τὸ ὅποιον ἀνήκουν καὶ μένουں ἀκλιτοὶ παράδγ. τὸ σχολεῖόν μας, τοῦ σχολεῖου μας,— τὸ καλὸν μου βιβλίον, τοῦ καλοῦ μου βιβλίου— τὰ μαθήματά του, τῶν μαθημάτων του.

2. Τὸ ἐπίθετον ὁ ἰδικός, ἡ ἰδική, τὸ ἰδικόν, μετὰ τῶν συγκεκομμένων τύπων τῆς προσωπικῆς ἀντωνυμίας : μου, σου, του (της)—μας, σας, των, σχηματίζει τὰς ἀκολουθούσους κτητικὰς ἀντωνυμίας διὰ τὰ τρία πρόσωπα :

α' πρόσωπον

Δι' ἓνα κτήτορα : ὁ ἰδικός μου, ἡ ἰδική μου, τὸ ἰδικόν μου.

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός μας, ἡ ἰδική μας, τὸ ἰδικόν μας.

β' πρόσωπον

Δι' ἓνα κτήτορα : ὁ ἰδικός σου, ἡ ἰδική σου, τὸ ἰδικόν σου.

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός σας, ἡ ἰδική σας, τὸ ἰδικόν σας.

γ' πρόσωπον

Δι' ἓνα κτήτορα : ὁ ἰδικός του (της), ἡ ἰδική του (της), τὸ ἰδικόν του (της).

Διὰ πολλοὺς κτήτορας : ὁ ἰδικός των, ἡ ἰδική των, τὸ ἰδικόν των.

Σημ. 2. Αἱ ἀντωνυμῖαι αὐταὶ κλίνονται ὅπως τὰ δευτερόκλιτα ἐπίθετα : (ὁ καλός, ἡ καλή, τὸ καλόν).

5. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι

Παραδείγματα :

Βλέπω τὸν ἑαυτὸν μου.   Ἐπαινεῖ τὸν ἑαυτὸν του.

Φροντίζεις διὰ τὸν ἑαυτὸν σου. Ὁμιλοῦμεν μὲ τὸν ἑαυτὸν μας.

Αἱ λέξεις: τὸν ἑαυτὸν μου, τὸν ἑαυτὸν σου, τὸν ἑαυτὸν του, τὸν ἑαυτὸν μας, αἱ ὁποῖαι φανερῶνουν, ὅτι τὸ ἴδιον πρόσωπον ἐνεργεῖ καὶ τὸ ἴδιον πάσχει, λέγονται αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι εἶναι αἱ ἑξῆς :

α' πρόσωπον: τοῦ ἑαυτοῦ μου—τοῦ ἑαυτοῦ μας

β' πρόσωπον: τοῦ ἑαυτοῦ σου—τοῦ ἑαυτοῦ σας

γ' πρόσωπον: τοῦ ἑαυτοῦ του(της)—τοῦ ἑαυτοῦ τω ν.

Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι κλίνονται ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς		
	α' πρόσωπον	β' πρόσωπον
Γενικὴ	τοῦ ἑαυτοῦ μου (μας)	τοῦ ἑαυτοῦ σου (σας)
Αἰτιατικὴ	τὸν ἑαυτὸν μου (μας)	τὸν ἑαυτὸν σου (σας)
Πληθυντικὸς ἀριθμὸς		
Γενικὴ	τῶν ἑαυτῶν μας	τῶν ἑαυτῶν σας
Αἰτιατικὴ	τούς ἑαυτούς μας	τούς ἑαυτούς σας
γ' πρόσωπον		
Γενικὴ	τοῦ ἑαυτοῦ του (της)	τῶν ἑαυτῶν των
Αἰτιατικὴ	τὸν ἑαυτὸν του (της)	τούς ἑαυτούς των

Σημ. Αἱ αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμῖαι δὲν ἔχουν ὀνομαστικὴν οὔτε εἰς τὸν ἐνικὸν οὔτε εἰς τὸν πληθυντικὸν ἀριθμὸν.

* Ἀσκησις. Νὰ θέσετε εἰς τὴν θέσιν τῆς παύλας τὴν κατάλληλον αὐτοπαθεῖ ἀντωνυμίαν ἐν τῇ ἀκολουθῶ ἀσκήσει :

Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος σκέπτεται κακῶς διὰ τὸν— δὲν ἔμπορεῖ νὰ σκεφθῇ καλῶς διὰ τοὺς ἄλλους. Ὁ καθεὶς εἶναι φίλος τοῦ—. Οἱ ἄνθρωποι πολλὰκις εἶναι ἔχθροι τοῦ—. Δὲν πρέπει νὰ φροντίζωμεν μόνον διὰ τὸν—. Ἀγαπᾶτε τὸν πλησίον σας καθὼς τὸν—. Οἱ νέοι ἔχουν ὑπερβολικὴν πεποίθησιν εἰς τὸν—. Νὰ σκεφθῆς πρῶτον καθ'— καὶ ἔπειτα νὰ ἀποκριθῆς.

6. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμίας

Παραδείγματα : ~~Αγαπᾶτε ἀλλήλους.~~

Αἱ χεῖρες νίπτουν ἀλλήλας.

Τὰ καλὰ παιδιά βοήθουν ἄλληλα.

Αἱ λέξεις ἀλλήλους, ἀλλήλας, ἄλληλα, φανερώνουν, ὅτι δύο πρόσωπα (ζῶα ἢ πράγματα) ἐνεργοῦν καί ἡ ἐνέργεια τοῦ μὲν πρώτου πηγαίνει εἰς τὸ δεύτερον, τοῦ δὲ δευτέρου εἰς τὸ πρῶτον.

Αἱ λέξεις αὗται εἶναι αἱ πτώσεις μιᾶς ἀντωνυμίας, ἡ ὁποία λέγεται ἀλληλοπαθῆς καὶ κλίνεται μόνον εἰς τὸν πληθυντικὸν ὡς ἐξῆς:

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Γενή	~~ἀλλήλων~~	ἀλλήλων	ἀλλήλων
Δοτική	ἀλλήλοις	ἀλλήλαις	ἀλλήλοις
Αἰτιατική	ἀλλήλους	ἀλλήλας	~~ἄλληλα~~

7. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίας

Παραδείγματα : Τίς εἶναι ὁ Δημιουργὸς τοῦ κόσμου ;

Ποῖος εἶναι ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ;

Πόσοι εἶναι οἱ ἄγιοι Ἀπόστολοι ;

Αἱ λέξεις τίς ; ποῖος ; πόσοι ; τὰς ὁποίας μεταχειριζόμεθα ὅταν ἐρωτῶμεν, λέγονται ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίας.

Αἱ ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμίας εἶναι τρεῖς, αἱ ἐξῆς :

1. Ποῖος ; ποία ; ποῖον ;
2. Πόσος ; πόση, πόσον ;
3. Τίς ; τίς ; Αὕτη κλίνεται ὡς ἀκολουθῶς :

Ἐνικός ἀριθμὸς

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

	ἄρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον	ἄρσεν.-θηλ.	οὐδέτερον
Ὄνομαστ.	~~τίς ;~~	τί ;	τίνες ;	τίνα ;
Γενική	τίνος ;	τίνος ;	τίνων ;	τίνων ;
Δοτική	τίνι ;	τίνι ;	τίσι ;	τίσι ;
Αἰτιατική	τίνα ;	τί ;	τίνας ;	~~τίνα~~

8. Ἄναφορικαὶ ἀντωνυμίαι

Παραδείγματα :

Ὁ Κένταυρος, ὁ ὁποῖος ἀνέθρεψε τὸν Ἀχιλλέα, ἐλέγετο Χείρων.

Πρέπει νὰ μετανοῇ ἐκεῖνος, ὅστις ἀμαρτάνει.

Κερδίζει τόσα, ὅσα τοῦ χρειάζονται διὰ νὰ ζῆ.

Αἱ λέξεις : ὁποῖος, ὅστις, ὅσα, τὰς ὁποίας χρησιμοποιοῦμεν ὅταν θέλωμεν νὰ ἀναφέρωμεν ἓν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα, διὰ τὸ ὁποῖον ὠμιλήσαμεν εἰς προηγούμενην πρότασιν καὶ διὰ τὸ ὁποῖον συνεχίζεται ὁ λόγος, λέγονται ἀναφορικαὶ ἀντωνυμίαι. Καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

1. Ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον

2. Ὅσος, ὅση, ὅσον

3. Ὅστις, ἤτις, ὅ,τι

Μαίμη. Δουτ

Αἱ δύο πρῶται ἐκ τῶν ἀναφορικῶν ἀντωνυμιῶν κλίνονται, ὅπως τὰ τρικατάληκτα ἐπίθετα τῆς β' κλίσεως, ἡ δὲ τρίτη ὡς ἑξῆς :

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

	ἀρσενικόν	θηλυκόν	οὐδέτερον
Ὀνομαστικὴ	ὅστις	ἤτις	ὅ,τι
Γενικὴ	οὗτινος	ἧστινος	οὗτινος
Δοτικὴ	ᾧτινι	ἧτινι	ᾧτινι
Αἰτιατικὴ	ὄντινα	ἧντινα	ὄ,τι

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστικὴ	οἵτινες	αἵτινες	ἅτινα
Γενικὴ	ᾧντινων	ᾧντινων	ᾧντινων
Δοτικὴ	οἷστισι	αἷστισι	οἷστισι
Αἰτιατικὴ	οὖστινας	ἄστινας	ἅτινα

Σημ. 1. Ἡ ἀντωνυμία : ὅστις, ἤτις, ὅ,τι εἶναι σύνθετος ἀπὸ τὴν ἀρχαίαν ἀντωνυμίαν ὅς, ἧ, ὄ, καὶ τὴν ἄοριστον τίς, τί. Κλίνονται δὲ χωριστὰ ἀλλὰ γράφονται ὡς μία λέξις.

Σημ. 2. Τὸ οὐδέτερον τῆς ἀναφορικῆς ἀντωνυμίας : ὅ,τι ἔχει ὑποδιαστολὴν διὰ νὰ τὸ διακρίνωμεν ἀπὸ τὸν εἰδικὸν σύνδεσμον ὅτις.

Σημ. 3. Πολλάκις ἀντὶ τῶν ἀντωνυμιῶν : ὁ ὁποῖος καὶ ὅστις, μεταχειριζόμεθα τὴν ἄκλιτον ἀντωνυμίαν ποῦ παράδγ. Πρέπει νὰ δίδῃ εἰς τοὺς πτωχοὺς ἐκεῖνος ποῦ ἔχει πολλά, (ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἔχει πολλά).

9. / Αόριστοι άντωνυμιαί

Παραδείγματα : Ούδεις έγεννήθη σοφός.

"Εκαστος άς βοηθή τόν πλησίον του.

"Ανθρωπός τις κατέβαινε από 'Ιερουσαλήμ εις 'Ιεριχώ.

Αί λέξεις: ο υ δεις, εκαστος, τις, αί όποια λέγονται δια έν πρόσωπον άόριστον, χωρίς να τώ ονομάζουιν, καλοϋνται άόριστοι άντωνυμιαί. Αί άόριστοι άντωνυμιαί είναι αί εξής :

1. τις (αρσ. και θηλ.) τί (οδδ.)	8. άμφοτεροι, άμφοτεραι, άμφοτερα
2. κανεις, κανμία, κανέν	9. άλλος, άλλη, άλλο
3. καθεις, καθεμία, καθέν	10. πās, πāσα, πāν (= καθεις)
4. οδδεις, οδδεμία, οδδέν	11. ό δεΐνα, ή δεΐνα, τώ δεΐνα
5. μηδεις, μηδεμία, μηδέν	12. μερικοί, μερικαί, μερικα
6. εκαστος, εκάστη, εκαστον	13. εκάτερος, εκάτερα, εκάτερον
7. ετερος, ετέρα, ετερον	14. εις, μία, έν

Σημ. 1. 'Ως άόριστος άντωνυμία χρησιμοποιείται και τώ αριθμητικόν : εις, μία, έν, όταν φανερώη άοριστως ένα άντικείμενον (πρόσωπον, ζώον ή πράγμα).

Σημ. 2. 'Από τās άοριστους άντωνυμιας άλλαι μέν κλίνονται ως δευτερόκλιτα επίθετα, άλλαι δέ όπως τώ αριθμητικόν εις, μία, έν.

Σημ. 3. 'Η άόριστος άντωνυμία : τις, τί, κλίνεται ως άκολουθως :

	Ένικός αριθμός		Πληθυντικός αριθμός	
	άρσεν.—θηλ.	οϋδέτερον	άρσεν.—θηλ.	οϋδέτερον
'Ονομαστ.	τις	τί	τινές	τινά
Γενική	τινός	τινός	τινῶν	τινῶν
Δοτική	τινί	τινί	τισι	τισι
Αίτιατική	τινά	τί	τινάς	τινά

Σημ. 4. 'Η άόριστος άντωνυμία τις, τί, πολλάκις χάνει τόν τόνον της, όπως θα ιδώμεν κατωτέρω.

"Άσκησις. Να κλίνετε και εις τās τρία γένη των τās άκολουθους άοριστους άντωνυμιας : Εις τόν ένικόν τās : οδδεις, μηδεις. Εις τόν πληθυντικόν τās : άμφοτεροι, μερικοί.

"Άσκησις. Να κλίνετε και εις τās τρία γένη των τās άκολουθους άοριστους άντωνυμιας : εκαστος, ετερος, άλλος.

5. Γραμματική 'Απλής Καθαρευούσης

10. Ἑγκλιτικαὶ λέξεις

Παραδείγματα : Θεέ μου, βοήθησέ με !

Τὰ τετράδιά των εἶναι καθαρά.

Φυτὰ τινὰ τοῦ κήπου μας εἶναι ἀνθισμένα.

Μερικαὶ μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι λέξεις προφέρονται τόσον στενὰ μετὰ τῆς προηγουμένης λέξεως, ὥστε ὁ τόνος των ἢ ἀποβάλλεται ἢ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης.

Αἱ μονοσύλλαβοι καὶ δισύλλαβοι αὐταὶ λέξεις λέγονται *ἐγκλιτικαὶ* ἢ *ἐγκλιτικὰ* καὶ εἶναι αἱ ἑξῆς :

α) Οἱ τύποι τῶν προσωπικῶν ἀντωνυμιῶν : *μοῦ, μοί, μέ, σοῦ, σοί, σέ, μᾶς, σᾶς*, καθὼς καὶ οἱ συγκεκομμένοι τύποι : *τοῦ, τῆς, τό, τῶν, τούς, τὰς, τὰ*.

β) Ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία *τίς, τί*, εἰς ὅλας τὰς πτώσεις τῆς.

γ) Τὰ ἐπιρρήματα : *ποῦ, πῶς, ποτέ*.

1. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ ἀποβάλλουν τὸν τόνον των :

α) **Παραδείγματα :** βοσκός τις, βοσκοὶ τινες, τιμῶ σε, τιμῶ τινὰ.

Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι ὀξύτονος ἢ περισπωμένη, τὸ ἐγκλιτικὸν χάνει τὸν τόνον του.

β) **Παραδείγματα :** Τὰ βιβλία μου, οἱ φίλοι μου.

Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος τὸ δὲ ἐγκλιτικὸν μονοσύλλαβον, χάνει τὸν τόνον του.

2. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ μεταβιβάζουν τὸν τόνον των :

α) **Παραδείγματα :** Ἄνθρωπός τις, ἀνθρώποι τινες, δῶρόν τι, δῶρά τινὰ.

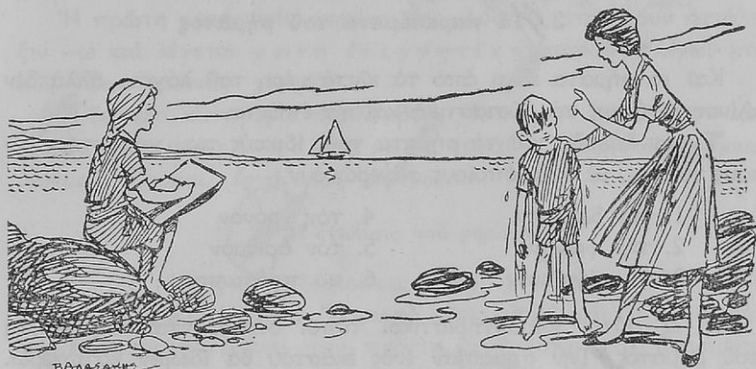
Ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος ἢ προπερισπωμένη, ὁ τόνος τοῦ ἐγκλιτικοῦ μεταβιβάζεται εἰς τὴν λήγουσαν τῆς προηγουμένης ὡς ὀξεῖα.

3. Πότε τὰ ἐγκλιτικὰ φυλάττουν τὸν τόνον των :

Παραδείγματα : Ἄνη τινὰ — λέγου τινές.

Ὅλα τὰ δισύλλαβα ἐγκλιτικὰ φυλάττουν τὸν τόνον των, ὅταν ἡ προηγουμένη λέξις εἶναι παροξύτονος.

Τ Ο Ρ Η Μ Α

1. Ποῖαι λέξεις ὀνομάζονται ῥήματα

Παραδείγματα :

- ‘Ο μαθητῆς γράφει τὴν ἀσκησίν του.
- ‘Ο Ἰωάννης ἐτιμωρήθη διὰ τὴν ἀταξίαν του.
- ‘Η θάλασσα ἠσυχάζει.

Εἰς τὸ ἀ παράδειγμα ἡ λέξις γράφει φανερώνει τὴν ἐνέργειαν τοῦ μαθητοῦ.

Εἰς τὸ β’ παράδειγμα ἡ λέξις ἐτιμωρήθη φανερώνει τί ἔπαθεν ὁ Ἰωάννης.

Εἰς τὸ γ’ παράδειγμα ἡ λέξις ἠσυχάζει φανερώνει εἰς ποῖαν κατάστασιν εὐρίσκεται ἡ θάλασσα.

Αἱ λέξεις αἱ ὁποῖαι μᾶς φανερώνουν, ὅτι ἐν πρόσωπον, ζῶον ἢ πρᾶγμα ἐνεργεῖ ἢ πάσχει ἢ εὐρίσκεται εἰς μίαν κατάστασιν λέγονται ῥήματα.

Σημ. Εὐκόλως ἀναγνωρίζομεν, ἂν μία λέξις εἶναι ῥῆμα, ὅταν ἠμποροῦμεν νὰ τὴν κλίνωμεν μὲ τὴν ἀντωνυμίαν ἐγώ,σύ, αὐτός· παράδγ. ἐγὼ γράφω, σὺ γράφεις, αὐτός γράφει, ἡμεῖς γράφομεν κτλ.

Ἀσκησις. Νὰ εὑρετε τὰ ῥήματα, τὰ ὁποῖα ἔχει τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεώς σας.

2. Τα παρεπόμενα τοῦ ρήματος

Καὶ γὰρ ρήματα εἶναι ἀπὸ τὰ κλιτὰ μέρη τοῦ λόγου, ἀλλὰ δὲν κλίνονται ὅπως τὰ οὐσιαστικά καὶ τὰ ἐπίθετα.

*Ἐχουν δηλαδὴ καὶ τὰ ρήματα τοὺς ἰδικούς των χαρακτηριστικούς τύπους, μὲ τοὺς ὁποίους φανερώνουν :

1. τὴν διάθεσιν	4. τὸν χρόνον
2. τὴν φωνὴν	5. τὸν ἀριθμὸν
3. τὴν ἔγκλισιν	6. τὸ πρόσωπον

Οἱ ἕξ αὐτοὶ χαρακτηριστικοὶ τύποι ὀνομάζονται *παρεπόμενα* τοῦ ρήματος. Τὴν σημασίαν ἐνὸς ἐκάστου θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.

1. Ἡ διάθεσις τοῦ ρήματος

α. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερῶνῃ ἐνέργειαν, λέγεται *ἐνεργητικὸν* ἢ *ἐνεργητικῆς διαθέσεως* παράδγ. Ὁ Πέτρος ποτίζει τὰ ἄνθη του. Ἡ Φωτεινὴ ράπτει τὸ φόρεμά της.

β. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερῶνῃ πάθος, λέγεται *παθητικὸν* ἢ *παθητικῆς διαθέσεως* παράδγ. Ὁ ἐχθρὸς ἐνίκηθη.

γ. Ὄταν τὸ ρῆμα φανερῶνῃ ὅτι τὸ ὑποκείμενον, δηλ. τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα, ἐνεργεῖ, ἢ δὲ ἐνεργεῖα του ἐπιστρέφει εἰς τὸ ἴδιον, λέγεται *μέσον* ρῆμα ἢ *μέσης διαθέσεως* παράδγ. Ἡ Μαρία κτενίζεται. Ὁ πατήρ ἐνδύεται. Ἡ Ἑλένη νύπτεται.

δ. Ὄταν τὸ ρῆμα δὲν φανερῶνῃ οὔτε ἐνέργειαν, οὔτε πάθος, ἀλλὰ ἀπλῶς μίαν κατάστασιν οὐδετέραν, λέγεται *οὐδέτερον* ἢ *οὐδέτερας διαθέσεως* παράδγ. Ἡ θάλασσα ἠσυχάζει. Ὁ γάτος κοιμάται. Ἡ θεία ὑγιαίνει. Ὁ φίλος μου ἀσθενεῖ.

2. Ἡ φωνὴ τοῦ ρήματος

Παραδείγματα :	ἐγὼ διδάσκω	ἐγὼ διδάσκομαι
	ἐγὼ γυμνάζω	ἐγὼ γυμνάζομαι
	ἐγὼ θυσιάζω	ἐγὼ θυσιάζομαι

Ἄν προσέξωμεν τὴν κατάληξιν τῶν ἀνωτέρω ρημάτων, δυνάμεθα νὰ τὰ διαιρέσωμεν εἰς δύο κατηγορίας, τὰς ὁποίας ὀνομάζομεν *φωνάς*.

20 ενεργητικά
20 παθητικά

Ἡ πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει, ὅσα ρήματα ἔχουν κατάληξιν —ω καὶ λέγεται φωνὴ ἐνεργητικῆς παράδγ. λέγω, κτυπῶ, δίδω, μελετῶ, γνωρίζω.

Ἡ δευτέρα κατηγορία περιλαμβάνει, ὅσα ἔχουν κατάληξιν —ομαι καὶ λέγεται φωνὴ παθητικῆς παράδγ. διδάσκομαι, ἐκπαιδεύομαι, μάχομαι, ἐργάζομαι, ἐκτιμῶμαι.

3. Ἡ ἔγκλις τοῦ ρήματος

Α'. Εἰς κάθε φωνὴν διακρίνομεν τρεῖς ἐγκλίσεις:

α) Τὴν ὀριστικὴν. Ὅταν τὸ ρῆμα εὐρίσκεται εἰς τὴν ὀριστικὴν ἐγκλίσειν, φανερῶνει τὴν πράξιν ὡς βεβαίαν καὶ ὠρισμένην παράδγ. παίζω, ἔπαιζον, θὰ παίξω, ἔπαιξα, —λύομαι, θὰ λυθῶ, ἐλύθην, ἔχω λυθῆ.

β) Τὴν ὑποτακτικὴν. Ἡ ὑποτακτικὴ ἐγκλις ἐκφράζει ἐπιθυμίαν ἢ προσδοκίαν παράδγ. Περιμένω νὰ ἔλθῃ ὁ ἀδελφός μου. Ἐὰν ἐπιδιώκῃς τὸ καλόν, θὰ εὐτυχήσῃς. Νὰ προσηγορευ.

γ) Τὴν προστακτικὴν. Ἡ προστακτικὴ ἐγκλις ἐκφράζει ἀξίωσιν, προτροπὴν ἢ προσταγὴν παράδγ. Γράφετε γρήγορα! Ἐλθέ ἀμέσως. Τοὺς ζυγούς λύσατε. Ἄς πολεμήσωμεν γενναίως.

Β'. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰς τρεῖς αὐτὰς ἐγκλίσεις ἔχουν τὰ ρήματα καὶ ἓνα τύπον, ὁ ὁποῖος ὁμοιάζει μὲ ἐπίθετον παράδγ. Τὸ ρῆμα γράφω ἔχει ρηματικὸν ἐπίθετον: ὁ γράφων, ἡ γράφουσα, τὸ γράφον. Τὸ ρηματικὸν αὐτὸ ἐπίθετον λέγεται μετοχή, διότι μετέχει καὶ τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου.

1. Ὅτι μετέχει τοῦ ρήματος τὸ βλέπομεν, διότι φανερῶνει συγχρόνως φωνὴν καὶ χρόνον. Παράδειγμα:

φωνή	χρόνος	μετοχή		
Ἐνεργ.	εἰς τὸ παρόν :	ὁ γράφων	ἡ γράφουσα	τὸ γράφον
»	εἰς τὸ παρελθόν :	ὁ γράψας	ἡ γράψασα	τὸ γράψαν
Παθητ.	εἰς τὸ παρόν :	ὁ γραφόμενος	ἡ γραφομένη	τὸ γραφόμενον
»	εἰς τὸ παρελθόν :	ὁ γεγραμμένος	ἡ γεγραμμένη	τὸ γεγραμμένον

2. Ὅτι μετέχει δὲ τοῦ ἐπιθέτου τὸ βλέπομεν, διότι ἔχει τρία γένη μὲ τρεῖς καταλήξεις καὶ κλίνεται ὡς ὄνομα ἐπίθετον.

Παραδείγματα :

Ἐγὼ ποτίζω τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρόν).

Ἐγὼ ἐπότιζα τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται εἰς τὸ παρελθόν).

Ἐγὼ θὰ ποτίσω τὰ ἄνθη, (ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον).

Τὸ ρῆμα λοιπὸν ἐκφράζει καὶ τὸν χρόνον, κατὰ τὸν ὅποιον γίνεται ἡ πρᾶξις. Εἶναι δὲ οἱ χρόνοι τοῦ ρήματος ὀκτώ καὶ εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν, οἱ ἑξῆς :

1. Ὁ ἐνεστώς· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος γίνεται τώρα, εἰς τὸ παρόν καὶ συνεχίζεται· παράδγ. ἐγὼ γυμνάζω, ἐγὼ γυμνάζομαι.

2. Ὁ παρατατικός· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ρήματος ἐγένετο διαρκῶς εἰς τὸ παρελθόν, ἢ κατ' ἐπανάληψιν· παράδγ. ἐγὼ ἐγύμναζον, ἐγὼ ἐγυμναζόμην.

3. Ὁ μέλλων διαρκής· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον ἀδιακόπως· παράδγ. ἐγὼ θὰ γυμνάζω, ἐγὼ θὰ γυμνάζομαι.

4. Ὁ μέλλων στιγμιαίος· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ γίνῃ εἰς τὸ μέλλον μίαν φορὰν καὶ χωρὶς διάρκειαν· παράδγ. ἐγὼ θὰ γυμνάσω, ἐγὼ θὰ γυμνασθῶ.

5. Ὁ ἀόριστος· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἔγινεν ἀπλῶς εἰς τὸ παρελθόν· παράδγ. ἐγὼ ἐγύμνασα, ἐγὼ ἐγυμνάσθην.

6. Ὁ παρακείμενος· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια ἔχει τελειώσει εἰς ὠρισμένον χρόνον τοῦ παρελθόντος· παράδγ. ἐγὼ ἔχω γυμνάσει, ἐγὼ ἔχω γυμνασθῆ.

7. Ὁ ὑπερσυντέλικος· φανερώνει ὅτι μία ἐνέργεια ἔγινεν εἰς τὸ παρελθόν, πρὶν γίνῃ μία ἄλλη· παράδγ. Εἶχον γυμνάσει τοὺς στρατιώτας, πρὶν ἀναχωρήσουν. Οἱ στρατιῶται εἶχον γυμνασθῆ, πρὶν ἀναχωρήσουν.

8. Ὁ τετελεσμένος μέλλων· φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια θὰ τελειώσῃ εἰς τὸ μέλλον, πρὶν ἀρχίσῃ μία ἄλλη πρᾶξις· παράδγ. Θὰ ἔχω γυμνάσει τοὺς μαθητάς, ὅταν θὰ ἔλθῃς.

5. Ἀριθμὸς καὶ πρόσωπα τοῦ ρήματος

Τὰ πρόσωπα τοῦ λόγου εἶναι τρία διὰ τὸν ἐνικὸν ἀριθμὸν καὶ τρία διὰ τὸν πληθυντικόν. Βοηθοῦν δὲ εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ρήματος :

Παραδείγματα :	Ἐνικὸς ἀριθμὸς	Πληθυντικὸς ἀριθμὸς
α' πρόσωπον :	ἐγὼ λέγω	α' πρόσωπον : ἡμεῖς λέγομεν
β' πρόσωπον :	σύ λέγεις	β' πρόσωπον : σεῖς λέγετε
γ' πρόσωπον :	αὐτὸς λέγει	γ' πρόσωπον : αὐτοὶ λέγουν

3. Ὁ σχηματισμὸς τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος

Εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν παρεπομένων τοῦ ρήματος (δηλ. τῆς φωνῆς, τῆς ἐγκλίσεως, τοῦ χρόνου, τοῦ ἀριθμοῦ καὶ τοῦ προσώπου) διακρίνομεν τὰ κατωτέρω στοιχεῖα :

- α'. τὸ θέμα, τὸν χαρακτήρα καὶ τὴν κατάληξιν
- β'. τὴν ἀΐξισιν
- γ'. τὰ βοηθητικὰ μόρια καὶ τὰ βοηθητικὰ ρήματα.

α') Τὸ θέμα, ὁ χαρακτήρ, ἡ κατάληξις

Παραδείγματα :	βλέπ-ω	λύ-ω	ἐκτιμά-ω	λύ-ομαι	λέγ-ομαι
	βλέπ-εις	λύ-εις	ἐκτιμά-εις	λύ-εσαι	λέγ-εσαι
	βλέπ-ει	λύ-ει	ἐκτιμά-ει	λύ-εται	λέγ-εται

1. Τὸ ἀμετάβλητον μέρος τοῦ ρήματος λέγεται θέμα παράδγ. βλέπ-, λυ-, ἐκτιμα-, λεγ-.

2. Τὸ τελευταῖον γράμμα τοῦ θέματος λέγεται χαρακτήρ παράδγ. βλέπ-, λυ-, ἐκτιμα-, λεγ-.

Ἐάν ὁ χαρακτήρ εἶναι φωνῆεν, τὸ ρῆμα λέγεται φωνῆεν τὸ ληκτον παράδγ. λύ-ω, ἐκτιμά-ω, ἀκού-ω, λύ-ομαι.

Ἐάν ὁ χαρακτήρ εἶναι σύμφωνον, τὸ ρῆμα λέγεται σύμφωνο τὸ ληκτον παράδγ. βλέπ-ω, λέγ-ω, δίδ-ω, λέγ-ομαι.

Τὰ συμφωνόληκτα δυνάμεθα νὰ τὰ χωρίσωμεν ἀναλόγως τοῦ χαρακτήρος των εἰς οὐρανικόληκτα, χειλικόληκτα, ὀδοντικόληκτα, ἐνρινόληκτα καὶ ὑγρόληκτα.

3. Τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ ρήματος, τὸ ὁποῖον ἀλλάσσει κατὰ τὴν κλίσιν, λέγεται κατάληξις παράδγ. βλέπ-ω, βλέπ-εις, βλέ-πει, λέγ-ομαι, λεγ-εσαι, λέγ-εται.

β) Ἡ αὔξησις

1. Συλλαβικὴ αὔξησις.

Παραδείγματα :	Ἐνεστώς	Παρατατικὸς	Ἄοριστος
	γράφω	ἔγραφον	ἔγραφα
	χωρίζω	ἐχώριζον	ἐχώρισα

Ὄταν τὰ ρήματα ἀρχίζου ἀπὸ σύμφωνον, λαμβάνου εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἄοριστον ἓν *ε* πρὸ τοῦ θέματος. Αὐτὸ τὸ *ε* ὀνομάζεται *συλλαβικὴ αὔξησις*.

Σημ. 1. Ὅσα ρήματα ἀρχίζου ἀπὸ *ρ*, εἰς τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἄοριστον μαζί με τὴν αὔξησιν, διπλασιάζου καὶ τὸ *ρ*: παράδγ. *οἶπτω, ἔροιστον, ἔροισα*.

Σημ. 2. Ἀνώμαλον αὔξησιν ἔχου τὰ: δύναμαι, ἠδύναμην, θέλω, ἤθελον.

2. Χρονικὴ αὔξησις.

Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια ἀρχίζου ἀπὸ φωνῆεν, ἀντὶ συλλαβικῆς αὔξησεως ἐκτείνου τὸ ἀρχικὸν βράχῦ φωνῆεν τοῦ θέματος εἰς μακρόν. Ἡ ἕκτασις αὐτῆ λέγεται *χρονικὴ αὔξησις*.

Εἰς τὴν χρονικὴν αὔξησιν :

τὸ α	γίνεται η	: ἀκούω - ἤκουον
τὸ ε	» η	: ἐλπίζω - ἤλπιζον
τὸ ο	» ω	: ὀρίζω - ὠρίζον
το αι	» η	: αἰσθάνομαι - ἠσθανόμην
τὸ ευ	» ηυ	: εὐχομαι - ἠύχομην
τὸ αυ	» ηυ	: αὐξάνω - ἠύξανον
τὸ οι	» ω	: οἰκτίρω - ὤκτιρον

Σημ. 1. Τὰ ἀκόλουθα ρήματα ἔχου ἀνώμαλον αὔξησιν: ἔχω, εἶχον—ἔλκω, εἶλκον—ἐργάζομαι, εἰργαζόμεν—ἔρπω, εἶρπον. Ἐκτείνου δηλ. τὸ *ε* εἰς *ει*.

Σημ. 2. Τὸ ρῆμα ἐορτάζω ἔχει παρατατικὸν ἐώρταζον καὶ ἄοριστον ἐώρτασα.

Σημ. 3. Τὰ ρήματα, τὰ ὅποια εἶναι σύνθετα μετὰ προθέσεις, λαμβάνου τὴν αὔξησιν μετὰ τὴν πρόθεσιν: παράδγ. ἀναγράφω—ἀνέγραφον, διαχωρίζω—διεχώριζον, προλαμβάνω—προελάμβανον, περιφέρω—περιεφερον.

Σημ. 4. Ἡ αὔξησις γίνεται μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν ἔγκλισιν.

Ἀσκήσις. *Νὰ γράψετε τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἄοριστον τῶν κάτωθι ρημάτων εἰς στήλας, προσέχοντες εἰς τὴν αὔξησιν, τὴν ὅποιαν προεπι καθένα νὰ λάβη:*
ποτίζω, ἀγοράζω, ἴκω, κλαίω, περιγράφω, ἀγνωρίζω, καθορίζω, ράπτω, γυμνάζω, εὐχομαι, λύω, διαλύω, περιτειχίζω, καταστρέφω, τρέχω, φωτίζω, μορφώνω, βλάπτω, λάμπω, σχηματίζω, νηστεύω, πιστεύω, παιδεύω.

γ') Βοηθητικά μόρια και βοηθητικά ρήματα

Οι διάφοροι χρόνοι του ρήματος κατά την κλίσει των άλλοτε είναι άπλοϊ και άλλοτε σύνθετοι. Όταν είναι άπλοϊ λέγονται *μο νο λ εκ τ ι κ ο ί*, όταν δὲ εἶναι σύνθετοι λέγονται *περιφραστικοί*.

Παραδείγματα :

Μονολεκτικοὶ χρόνοι		Περιφραστικοὶ χρόνοι	
Ἐνεστῶς	δένω	Μέλλων διαρκῆς	θά δένω
Παρατατικὸς	ἔδενον	Μέλλων στιγμιαῖος	θά δέσω
Ἀόριστος	ἔδεσα	Παρακείμενος	ἔχω δέσει

Διὰ νὰ σχηματίσωμεν τοὺς περιφραστικοὺς τύπους τοῦ ρήματος χρησιμοποιοῦμεν :

α) Τὰ *βοηθητικὰ μόρια* : Τὸ μόριον *θά* διὰ τοὺς δύο μέλ-
λοντας· (παράδγ. *θά λύω—θά λύσω*). Τὸ μόριον *νὰ* διὰ τὴν ὑποτα-
κτικὴν· (παράδγ. *νὰ λύω—νὰ λύσω*). Τὸ μόριον *ἄς* διὰ τὴν προ-
στακτικὴν· (παράδγ. *ἄς λύη—ἄς λύση—ἄς λύεται—ἄς λυθῆ*).

β) Τὰ *βοηθητικὰ ρήματα* : Τὸ βοηθητικὸν ρῆμα *ἔχω*
διὰ τὸν ἐνεργητικὸν καὶ παθητικὸν παρακείμενον καὶ ὑπερσυντέλι-
κον· (παράδγ. *ἔχω λύσει—εἶχον λύσει, ἔχω λυθῆ—εἶχον λυθῆ*)
καὶ τὸ βοηθητικὸν ρῆμα *εἶμαι* διὰ τὸν παθητικὸν παρακείμενον
καὶ ὑπερσυντέλικον· παράδγ. *εἶμαι λελυμένος—ἤμην λελυμένος.*
εἶμαι γεγραμμένος—ἤμην γεγραμμένος).

4. Κλίσις βοηθητικῶν ρημάτων

Τὰ βοηθητικὰ ρήματα εἶναι δύο : τὸ *ἔχω* καὶ τὸ *εἶμαι*.

α') Τὸ ρῆμα ἔχω

	Ὅριστικὴ	Ἐποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Μετοχὴ
Ἐνεστῶς :	ἔχω	νὰ ἔχω		
	ἔχεις	νὰ ἔχῃς	ἔχε	ὁ ἔχων
	ἔχει	νὰ ἔχῃ	ἄς ἔχῃ	ἡ ἔχουσα
	ἔχομεν	νὰ ἔχωμεν		τὸ ἔχων
	ἔχετε	νὰ ἔχετε	ἔχετε	
	ἔχουν	νὰ ἔχουν	ἄς ἔχουν	

Π α ρ α τ α τ ι κ ὸ ς : εἶχον, εἶχες, εἶχε, εἶχομεν, εἶχετε, εἶχον

Μ έ λ λ ω ν : θὰ ἔχω, θὰ ἔχῃς, θὰ ἔχῃ, θὰ ἔχωμεν, θὰ ἔχετε, θὰ ἔχουν

β'. Τὸ ρῆμα εἶμαι

	Ὅριστικῇ	Ὑποτακτ.	Προστακτικῇ	Μετοχῇ
Ἐνεστώδς	εἶμαι	νά εἶμαι		
	εἶσαι	νά εἶσαι	ἔσο ἢ ἄς εἶσαι	ὁ ὢν
	εἶναι	νά εἶναι	ἔστω ἢ ἄς εἶναι	ἡ οὖσα
	εἶμεθα	νά εἶμεθα		τὸ ὄν
	εἶσθε	νά εἶσθε	ἔστὲ ἢ ἄς εἶσθε	
	εἶναι	νά εἶναι	ἔστωσαν ἢ ἄς εἶναι	

Π α ρ α τ α τ ι κ ὄ ς : ἤμην, ἦσο, ἦτο, ἤμεθα, ἦσθε, ἦσαν

Μ έ λ λ ω ν : θά εἶμαι, θά εἶσαι, θά εἶναι, θά εἶμεθα, θά εἶσθε, θά εἶναι

Ἄσκησις. Νά κλίσετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰ δύο βοηθητικά ρήματα καὶ νά μάθετε τὴν ὀρθογραφίαν των.

5. Διαίσεις τῶν ρημάτων

Παραδείγματα :

λύ-ω	ἐκτιμά-ω = ἐκτιμ-ῶ
λύ-εις	ἐκτιμά-εις = ἐκτιμ-ᾶς
λύ-ει	ἐκτιμά-ει = ἐκτιμ-ᾷ

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὰ ρήματα κατὰ τὴν κλίσειν των παρουσιάζουν ὠρισμένας διαφοράς. Διὰ τὴν εὐκολωτέραν των ἐκμάθησιν οἱ Γραμματικοὶ τὰ ἐχώρισαν εἰς δύο μεγάλας ομάδας, εἰς τὰ βαρύτερα καὶ εἰς τὰ περισιτώμενα ἢ συννηρημένα.

Ἡ πρώτη ὁμάς λέγεται συζυγία τῶν βαρυτόνων, ἡ δὲ δευτέρα λέγεται συζυγία τῶν περισιτωμένων ἢ συννηρημένων.

Παραδείγματα βαρυτόνων :

λύ-ω	λύ-ομαι
γράφ-ω	γρά-φομαι
ἐκπαιδεύ-ω	ἐκπαιδεύ-ομαι

Ὡστε τὰ βαρύτερα ρήματα παροξύνονται εἰς τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστώτα, εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἐνεστώτα προπαροξύνονται.

Παραδείγματα περισπωμένων ἢ συνηρημένων :

ἀγαπά-ω	= ἀγαπ-ῶ	ἀγαπά-ομαι	= ἀγαπῶμαι
ἐπαινέ-ω	= ἐπαιν-ῶ	ἐπαινέ-ομαι	= ἐπαινοῦμαι
ἐκπληρό-ω	= ἐκπληρ-ῶ	ἐκπληρό-ομαι	= ἐκπληροῦμαι

Ὡστε τὰ περισπώμενα ἢ συνηρημένα ρήματα : α) συναίρουσιν τὸ φωνῆεν τοῦ χαρακτήρος μὲ τὸ φωνῆεν (ἢ τὴν δίφθογγον) τῆς καταλήξεως καὶ β) εἰς μὲν τὸν ἐνεργητικὸν ἐνεστῶτα περισπῶνται εἰς δὲ τὸν παθητικὸν ἐνεστῶτα προπερισπῶνται.

* Ἀσκησις. Νὰ εὑρετε ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικὸν σας πέντε βαρύτερα ῥήματα εἰς-ω καὶ πέντε εἰς -ομαι. Ἐπίσης πέντε περισπώμενα ῥήματα εἰς -ῶ καὶ πέντε εἰς -ῶμαι ἢ -οῦμαι καὶ νὰ τὰ γράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας.

* Ἀσκησις. Χωρίσατε εἰς τὸ τετράδιόν σας δύο στήλας καὶ καταγράψατε εἰς τὴν μίαν τὰ βαρύτερα ῥήματα καὶ εἰς τὴν ἄλλην τὰ περισπώμενα, τὰ ὁποῖα θὰ συναντήσετε εἰς τὸν ἀκόλουθον μῦθον :

Λύκος καὶ πρόβατον.—Τί κακὸν εἶναι τοῦτο! ἔλεγεν ὁ λύκος πρὸς τὸ πρόβατον. Κανεὶς βεβαίως δὲν ἀμφιβάλλει ὅτι ἔχω περισσότεραν γνῶσιν ἀπὸ σέ. Καὶ ὅμως ἡ ζωὴ σου εἶναι ἀσυγκρίτως εὐτυχestέρα ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου. Ἐστὲ περιποιῦνται καὶ οἱ σκύλοι καὶ οἱ ἄνθρωποι, ἐνῶ ἐμὲ πάντοτε μὲ καταδιώκουν καὶ προσπαθοῦν νὰ μὲ κακοποιήσουν ὡς ἐχθρὸν ἄσπονδον.

— Καὶ πῶς θέλεις νὰ ζῆς εὐτυχής, τοῦ ἀπεκρίθη τὸ πρόβατον, ἀφοῦ μὲ τὴν πολλήν σου γνῶσιν δὲν καταγίνεσαι εἰς ἄλλο τι παρὰ νὰ παραπλανήσης ἐμὲ τὸ ἀθῶον καὶ νὰ στερήσης τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ ὅσας ὠφελείας τοὺς παρέχω ; Παῦσε λοιπὸν νὰ πολεμᾷς τοὺς ἄλλους καὶ κανεὶς ποτὲ δὲν θὰ σὲ πολεμήσῃ.

* Ἀσκησις. Νὰ τομιοσθῶν ὀρθῶς αἱ λέξεις τῆς ἀκολούθου ἀσκήσεως, εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἔχει τεθῆ τόνος καὶ νὰ γίνῃ ἡ ἔγκλισις, ὅπου ἀπαιτεῖται :

Ἔο περίπατος. Ἡμεραν τινα ἡλιολουστον τῆς ἀνοιξεως φίλοι τινες ἐξηλθον εἰς περίπατον. Ἄφου ἐπροχωρησαν ἄρκετα ἔφθασαν τέλος εἰς τινα λοφον καὶ ἔσταματησαν πλησιον πηγῆς τινος. Το τοπιον ἦτο ὑπεροχον. Ἡ πεδιάς ἡπλοτου ἐμπροσθεν των ὡς πρασινη θαλασσα. Οἱ γεωργοι ἐφαινοντο ἀσχολουμενοι εἰς τας ἐργασίας των. Ἐο λοφος ἦτο καταφυτος. Δενδρα τινα ἦσαν ἀνθισμενα καὶ ἐσκορπιζον την εὐωδιαν των. Ἐκ τινος παρακειμενου ρυακιου ἤκουετο ὁ ψιθυρος του κελαρυζοντος ὕδατος, ἐνω τα πτηνα μεσα εἰς τα φυλλωματα κατεγινοντο ἀμεριμνα καὶ εὐχαριστημενα εἰς την κατασκευην τῆς φῶλεως των καὶ εἰς το κελαδημα των. Εἰς την θαυμασιαν αὐτην τοποθεσιαν ἐμειναν οἱ καλοι φίλοι ὄλην την ἡμεραν, δια να ἀπολαυσουν τα καλλη τῆς φύσεως καὶ νὰ ἀναπνευσουν τον δροσερρον καὶ ζωογονον ἀερα.

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

Ἑνεργητικὴ Φωνή

	Ὅριστικὴ	~~Ἰκτακτικὴ~~	~~Προστακτικὴ~~	Μετοχή
Ἑνεστώς	λύ-ω	~~νά λύ-ω~~		
	λύ-εις	νά λύ-ης	λύ-ε	ὁ λύ-ων
	λύ-ει	νά λύ-ῃ	ἄς λύ-ῃ	ἡ λύ-ουσα
	λύ-ομεν	νά λύ-ομεν		τὸ λύ-ον
	λύ-ετε	νά λύ-ετε	λύ-ετε	
	λύ-ουσι	νά λύ-ουσι	ἄς λύ-ουσι	
Παρατατικὸς : ἔλυ-ον, ἔλυ-ες, ἔλυ-ε, ἐλύ-ομεν, ἐλύ-ετε, ἔλυ-ον				
Μέλλον	θὰ λύ-ω,	θὰ λύ-ης,	θὰ λύ-ῃ,	
Διαρκῆς	θὰ λύ-ομεν,	θὰ λύ-ετε,	θὰ λύ-ουσι	
Μέλλον	θὰ λύ-σω,	θὰ λύ-σης,	θὰ λύ-σῃ,	
Στιγμιαῖος	θὰ λύ-σωμεν	θὰ λύ-σετε,	θὰ λύ-σουσι	
Ἀόριστος	ἔλυ-σα	~~νά λύ-σω~~		
	ἔλυ-σας	νά λύ-σῃς	λύ-σε	ὁ λύ-σας
	ἔλυ-σε	νά λύ-σῃ	ἄς λύ-σῃ	ἡ λύ-σασα
	ἐλύ-σαμεν	νά λύ-σωμεν		τὸ λύ-σαν
	ἐλύ-σατε	νά λύ-σετε	λύσατε	
	ἔλυ-σαν	νά λύ-σουσι	ἄς λύσουσι	
Παρακείμενος	ἔχω λύ-σει	νά ἔχω	λύσει	
	ἔχεις λύ-σει	νά ἔχῃς	λύσει	
	ἔχει λύ-σει	νά ἔχῃ	λύσει	
	ἔχομεν λύ-σει	νά ἔχωμεν	λύσει	
	ἔχετε λύ-σει	νά ἔχετε	λύσει	
	ἔχουν λύ-σει	νά ἔχουν	λύσει	
Ἵπερσυν-τέλικος	εἶχον λύσει, εἶχομεν λύσει,	εἶχες λύσει, εἶχετε λύσει,	εἶχε λύσει, εἶχον λύσει	
Τετελεσμένος	θὰ ἔχω λύσει, θὰ ἔχωμεν λύσει,	θὰ ἔχῃς λύσει, θὰ ἔχῃς λύσει,	θὰ ἔχῃ λύσει, θὰ ἔχῃς λύσει,	
Μέλλον	θὰ ἔχωμεν λύσει, θὰ ἔχετε λύσει,	θὰ ἔχῃς λύσει, θὰ ἔχετε λύσει,	θὰ ἔχουν λύσει, θὰ ἔχουν λύσει	

2. Ἀνωμαλίες εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν συμφωνολήκτων

α) Εἰς τὰ *χειλικόληκτα*, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα π,β,φ.

1. Ὁ θεματικὸς χαρακτῆρ π,β,φ τῆς καταλήξεως -σα τοῦ ἀόριστου συγχωνεύεται εἰς ψ· παράδγ. *τρέπω* : *ἔτρεπ+σα*= *ἔτρεψα*.

2. Ὁ χαρακτῆρ π,β,φ πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου ἀφομοιοῦται : *τετριβ+μένος*= *τετριμμένος*.

3. Ὁ χαρακτῆρ π,β πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθ. ἀόριστου τρέπεται εἰς φ· παράδγ. *πέμπω* : *ἔπέμπ+θην*= *ἔπέμφθην*.

β) Εἰς τὰ *οὐρανικόληκτα*, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα κ,γ,χ·

1. Ὁ χαρακτῆρ κ,γ,χ μετὰ τῆς καταλήξεως -σα τοῦ ἀόριστου συγχωνεύεται εἰς ξ· παράδγ. *πλέκω* : *ἔπλεκ+σα*= *ἔπλεξα*.

2. Ὁ χαρακτῆρ κ,χ πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου τρέπεται εἰς γ· παράδγ. *βρέχω*—*βρεγμένος*.

Σημ. Ὁμοίως σχηματίζουν τὸν ἔνεργ. ἀόριστον καὶ τὴν μετοχὴν τοῦ παθ. παρακειμένου καὶ τὰ λήγοντα εἰς -ττω ἢ -σσω καὶ μερικά εἰς -ζω· παράδγ. *κηρύττω*, *ἐκέρυξα*, *κεκηρυγμένος*—*ὑποστηρίζω*, *ὑπεστήριξα*, *ὑπεστηριγμένος*.

3. Ὁ χαρακτῆρ κ,γ πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθητ. ἀόριστου τρέπεται εἰς χ· παράδγ. *πλέκω*—*ἐπέλεχθην*.

γ) Εἰς τὰ *δοδοντικόληκτα*, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα δ,θ.

1. Ὁ χαρακτῆρ δ, θ, ὅταν εὐρεθῆ πρὸ τῆς καταλήξεως -σα ἀποβάλλεται· παράδγ. *σπεύδω* (*ἔσπευδ+σα*)= *ἔσπευσα*.

2. Ὁ χαρακτῆρ δ, θ πρὸ τῆς καταλήξεως -μένος τῆς μετοχῆς τοῦ παθ. παρακειμένου τρέπεται εἰς σ· παράδγ. *σπεύδω*—*ἔσπευσμένος*, *πείθω*—*πεπεισμένος*.

3. Ὁ χαρακτῆρ δ,θ, πρὸ τῆς καταλήξεως -θην τοῦ παθ. ἀόριστου τρέπεται εἰς σ· παράδγ. *πείθωμαι*—*ἐπέισθην*.

Σημ. 2. Τὰ εἰς -ίζω ρήματα γράφονται μὲ γιώτα· παράδγ. *ποτίζω*, *καθαρίζω*, *βοτανίζω* κλπ. πλὴν τῶν *δανείζω*, *ἀθροίζω*, *ἀντιρρῶζω*.

δ) Τὰ *υγρόληκτα* καὶ *ἐνρινόληκτα*, δηλ. ὅσα ἔχουν χαρακτῆρα λ, ρ—μ, ν, σχηματίζουν τὸν ἔνεργητικὸν ἀόριστον εἰς -α· παράδγ. *δέρω*—*ἔδειρα*, *ἀγγέλλω*—*ἤγγειλα*, *κρίνω*—*ἔκρινα*.

Σημ. 1. Τὰ ρήματα τὰ λήγοντα εἰς -λλω γράφονται εἰς τὸν ἔνεστῶτα, τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν μέλλ. διαρκῆ μὲ δύο λ· παράδγ. *στέλλω*, *ἔστελλον*, θὰ *στέλλω*. Πλὴν τῶν : *θέλω*, *ἀφείλω*, *ὠφελῶ*.

Σημ. 2. Ὅσα ὑγρόληκτα ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρός των ε, τὸ τρέπουσιν εἰς τὸν ἔνεργητικὸν ἀόριστον εἰς ει· παράδγ. *στέλλω*—*ἔστειλα*, *δέρω*—*ἔδειρα*.

3. Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'

Μερικὰ ρήματα δὲν σχηματίζουν ἐνεργητικὸν ἀόριστον εἰς -σα ἢ -α, ἀλλὰ τὸν σχηματίζουν μὲ κατὰληξιν -ον· παράδγ. *μαθάνω*, ἀόρ. *ἔμαθον*—*πίνω*, ἀόρ. *ἔπιον*—*φεύγω*, ἀόρ. *ἔφυγον*.

Ὁ ἀόριστος αὐτὸς ὀνομάζεται *ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'* καὶ κλίνεται ὡς ἑξῆς :

Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'

Ὅριστική	Ἵποτακτική	Προστακτική	Μετοχή
ἔμαθον	νὰ μάθω		
ἔμαθες	νὰ μάθης	μάθε	ὁ μαθὼν
ἔμαθε	νὰ μάθῃ	ἄς μάθῃ	ἡ μαθοῦσα
ἔμάθομεν	νὰ μάθωμεν		τὸ μαθὼν
ἔμάθετε	νὰ μάθετε	μάθετε	
ἔμαθον	νὰ μάθουν	ἄς μάθουν	

Παρατηρήσεις :

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' ἔχει καταλήξεις εἰς μὲν τὴν ὀριστικὴν τὰς καταλήξεις τοῦ παρατατικοῦ, εἰς δὲ τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις τὰς καταλήξεις τοῦ ἐνεστώτος.

Τὸ δεύτερον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς προστακτικῆς εἰς τοὺς ἐνεργητικοὺς ἀόριστους β' : *ἦλθον*, *εἶδρον*, *εἶπον*, *εἶδον*, τονίζεται ἐπὶ τῆς ληγουσῆς : *ἔλθέ*, *εὔρέ*, *εἰπέ*, *ιδέ*, τοῦ δὲ ἐνεργητ. ἀόρ. β' *ἔλαβον*, ἔχει δύο τύπους, *λάβε* καὶ *λαβέ*.

Ὁ ἐνεργητ. ἀόριστος β' *εἶδον* μόνον εἰς τὴν ὀριστικὴν γράφεται μὲ *ει*. Εἰς τὰς ἄλλας ἐγκλίσεις γράφεται μὲ *ι* παράδγ. *νὰ ιδῶ*, *νὰ ιδῆς*—*ιδέ* (*ἴδε*), *ἄς ιδῆ*, *ιδέτε*—*ὁ ιδῶν*.

Ὁ ἐνεργητικὸς ἀόριστος β' εἰς τὸ πρῶτον ἐνικὸν πρόσωπον τῆς ὀριστικῆς ἔχει καὶ κατὰληξιν εἰς -α· παράδγ. *ἔμαθον*—*ἔμαθα*, *εἶδον*—*εἶδα*, *ἦλθον*—*ἦλθα*, *ἔλαβον*—*ἔλαβα*.

*Άσκησης. *Νὰ κλίνετε τὸν παρατατικὸν καὶ τὸν ἐνεργητ. ἀόριστον β' ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ῥήματα* : —*λαμβάνω*, *εὐρίσκω*, *φεύγω* (ἀόρ. β' *ἔφυγον*), *λέγω* (ἀόρ. β' *εἶπον*), *πάσχω*, *πρώγω* (ἀόρ. β' *ἔφαγον*), *πίνω*, *βλέπω* (ἀόρ. β' *εἶδον*).

*Άσκησης. *Κλῖνατε εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ ὅλας τὰς ἐγκλίσεις ἐν ἑκ τῶν ἀκολουθῶν ῥημάτων* : —*κόπτω*, *γράφω*, *βρέχω*, *τρέχω*, *πλέκω*, *ἀκούω*, *στέλλω*, *ποτίζω*, *θερίζω*, *κρίνω* μὲν, *βλάπτω*, *φωτίζω*, *ἀγοράζω*.

4. Παθητικὸς ἄοριστος β'

Ὅριστικὴ	Ὑποτακτικὴ	Προστακτικὴ	Μετοχὴ
ἐγράφη	νὰ γραφῶ		
ἐγράφης	νὰ γραφῆς	νὰ γραφῆς	ὁ γραφεὶς
ἐγράφη	νὰ γραφῆ	ἄς γραφῆ	ἡ γραφεῖσα
ἐγράφημεν	νὰ γραφῶμεν		τὸ γραφέν
ἐγράφητε	νὰ γραφῆτε	γραφῆτε	
ἐγράφησαν	νὰ γραφοῦν	ἄς γραφοῦν	

Παρατηρήσεις :

Ὅσα ρήματα σχηματίζουν παθ. ἄοριστον β' καὶ ἔχουν πρὸ τοῦ χαρακτῆρός των ε ἢ ει, τὸ τρέπουν εἰς α' παράδγ. *στέλλω, ἐστάλην-φθειρώ, ἐφθάρην-τρέφω, ἐτρέφην.*

Τὰ ρήματα πλήττομαι καὶ ἐκπλήττομαι ἔχουν παθ. ἄοριστ. β' *ἐπλήγην-ἐξεπλάγην.*

**Άσκησις. Νὰ σχηματίσετε τὸν παθητικὸν ἄοριστον β' ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ρήματα καὶ νὰ κλίνετε δύο ἐξ αὐτῶν εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις τοῦ χρόνου τούτου: —τρέφομαι, βρέχομαι, βάφομαι, τρέφομαι, σήπομαι, κόπτομαι, σπείρομαι, φέρομαι, βλάπτομαι, γράφομαι.*

**Άσκησις. Νὰ κλίνετε εἰς ὄλους τοὺς χρόνους καὶ εἰς ὅλας τὰς ἐγκλίσεις ἐν ἐκ τῶν ἐξῆς ρημάτων: —παιδεύομαι, λευκαίνομαι, ποτίζομαι, πλέκομαι, ἀκούομαι, φημίζομαι, θερίζομαι, κρίνομαι, κρύπτομαι, λούομαι, γράφομαι, ἐφοδιάζομαι, προμηθεύομαι.*

**Άσκησις. Νὰ συμπληρώσετε καὶ νὰ τονίσετε ὀρθῶς τὰ ρήματα τῆς κατωτέρω διηγήσεως.*

Οἱ χοῖροι καὶ οἱ λησταί. —Ὁ χοῖρος γνωρίζ— τὴν φωνὴν τοῦ χοιροβοσκοῦ καὶ ὑπακού— ὅταν τὸν καλ—. Τὸ ἐξῆς ἐπεισόδιον ἀναφέρ— περὶ τούτου. Κάποτε εἰς τὴν ἀρχαίαν Τυρρηνίαν μερικοὶ κακοῦργοι προσωρμισθ— μὲ τὸ πλοῖον των εἰς μίαν παραλίαν, πλησίον τῆς ὁποίας ὑπῆρχ— ἐν χοιροστάσιον μὲ πολλοὺς χοίρους. Τούτους ἀφου συνέλαβ— οἱ λησταί, τοὺς ἀνεβίβασ— εἰς τὸ πλοῖόν των, ἔλυσ— τὰ σχοινία του καὶ ἤρχισ— νὰ ἀπομακρυν— ἐκ τῆς ξηρᾶς. Φυσικὰ, ἐν ὄσφ οἱ λησταὶ εὗρισκον— εἰς τὴν ξηράν, ἔμεν— καὶ οἱ χοιροβοσκοὶ φοβισμένοι καὶ ἤσυχοι. Ὅταν ὁμως ἐκείνοι ἀπεπλευσ— ἀπὸ τὴν παραλίαν, εἰς ὅσον διάστημα δυνατ— νὰ ἀκουσ— ἡ φωνὴ βοῶντος, ἤρχισ— οἱ χοιροβοσκοὶ νὰ καλ— μὲ τὰς συνήθεις προτροπὰς των ὅπως τοὺς χοίρους.

Τότε τὰ βιαίως ἀρπαγέντα ζῶα, ὡς ἦκουσ— τὰς φωνὰς τῶν κυρίων των, ἀνήσυχα συνεκεντρωθ— πρὸς τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ πλοίου, τὸ ὅποιον τοιοῦτο-τρόπως ἔχασ— τὴν ἰσορροπίαν του καὶ ἀνετραπ—. Οἱ μὲν κακοῦργοι ἀμέσως ἐπιγιγασ—, οἱ δὲ χοῖροι ἐκολυμβησ— καὶ ἐξηλθ— πλησίον τῶν κυρίων των.

6. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

Μ. Δ. Δορυμ θά τιμῶμαι | ἄδωρα ἔτιμῶμαι | ἄδωρα εἶχον
 Μ. Στιγμάθ θά τιμῶμαι | Παρασκευάζω ἔχω τιμῶν | ἄδωρα εἶχον
 Μ. Δ. Δ.

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

α' Κατηγορία με χαρακτήρα -α: (τιμῶ-τιμῶ) *τιμῶμαι*
 Ἐνεργητική φωνή Παθητική φωνή

Ὅριστική ἐνεστώτος

(τιμῶ)	τιμῶ	(τιμῶμαι)	τιμῶμαι ⊕
(τιμᾶεις)	τιμᾶς	(τιμᾶσαι)	τιμᾶσαι
(τιμᾶει)	τιμᾶ	(τιμᾶεται)	τιμᾶται
(τιμῶμεν)	τιμῶμεν	(τιμῶμεθα)	τιμῶμεθα
(τιμᾶτε)	τιμᾶτε	(τιμᾶσθε)	τιμᾶσθε
(τιμῶν)	τιμῶν	(τιμῶνται)	τιμῶνται

Ὅριστική παρατατικού

(ἐτίμαον)	ἐτίμων	(ἐτιμῶμην)	ἐτιμῶμην ⊕
(ἐτίμαες)	ἐτίμας	(ἐτιμᾶσο)	ἐτιμᾶσο
(ἐτίμαε)	ἐτίμα	(ἐτιμᾶστο)	ἐτιμᾶστο
(ἐτιμῶμεν)	ἐτιμῶμεν	(ἐτιμῶμεθα)	ἐτιμῶμεθα
(ἐτιμᾶτε)	ἐτιμᾶτε	(ἐτιμᾶσθε)	ἐτιμᾶσθε
(ἐτίμων)	ἐτίμων	(ἐτιμῶντο)	ἐτιμῶντο ⊕

Υποτακτική

νά (τιμῶ)	τιμῶ	νά (τιμῶμαι)	τιμῶμαι
νά (τιμᾶῃς)	τιμᾶς	νά (τιμᾶσαι)	τιμᾶσαι
νά (τιμᾶῃ)	τιμᾶ	νά (τιμᾶεται)	τιμᾶται
νά (τιμῶμεν)	τιμῶμεν	νά (τιμῶμεθα)	τιμῶμεθα
νά (τιμᾶτε)	τιμᾶτε	νά (τιμᾶσθε)	τιμᾶσθε
νά (τιμῶν)	τιμῶν	νά (τιμῶνται)	τιμῶνται

Προστακτική

(τίμαε)	τίμα	νά (τιμᾶσαι)	τιμᾶσαι
ἄς (τιμᾶῃ)	τιμᾶ	ἄς (τιμᾶεται)	τιμᾶται
(τιμᾶτε)	τιμᾶτε	νά (τιμᾶσθε)	τιμᾶσθε
ἄς (τιμῶν)	τιμῶν	ἄς (τιμῶνται)	τιμῶνται

Μετοχή

(τιμῶν)	τιμῶν	ὁ (τιμῶμενος)	τιμῶμενος
ῆ (τιμῶσα)	τιμῶσα	ῆ (τιμῶμένη)	τιμῶμένη
τὸ (τιμῶν)	τιμῶν	τὸ (τιμῶμενον)	τιμῶμενον

Ἀσκήσις. Νά κλίετε μερικά ἀπό τὰ ἀκόλουθα ῥήματα κατά τὸ τιμῶ : μελετῶ, νικῶ, ἀγαπῶ, ἐκτιμῶ, χαλῶ, μειδιῶ, δαπανῶ, ἐρωτῶ, πλανῶμαι, κοιμῶμαι, κυβερνῶ, γελῶ, σιωπῶ.

Ασκήσις να τιμῶσο

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ περισπώμενα

Περισπώμενα ρήματα λέγονται ἐκεῖνα τὰ ὅποια : α) εἰς τὸν ἐνεστώτα τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς τονίζονται εἰς τὴν λήγουσαν καὶ περισπῶνται· παράδγ. *μελετῶ, πωλῶ* καὶ β) εἰς τὸν ἐνεστώτα τῆς παθητικῆς φωνῆς τονίζονται εἰς τὴν παραλήγουσαν καὶ περισπῶνται· παράδγ. *τιμῶμαι, κοιμῶμαι*.

Τὰ περισπώμενα ρήματα εἶναι ὅλα φωνηεντόληκτα. Ἐπειδὴ δὲ συναιροῦν τὸν χαρακτήρα τῶν μὲ τὴν κατάληξιν, διὰ τοῦτο λέγονται καὶ συνηρημένα· παράδγ. *τιμά-ω=τιμῶ, ποιέ-ω=ποιῶ*.

Τὰ συνηρημένα ρήματα τὰ διαιροῦμεν εἰς τρεῖς κατηγορίας :

α) Τῆς πρώτης κατηγορίας ἔχουν χαρακτήρα -α (*τιμά-ω=τιμῶ*).

β) Τῆς δευτέρας κατηγορίας ἔχουν χαρακτήρα -ε (*κινέω=κινῶ*).

γ) Τῆς τρίτης κατηγορίας ἔχουν χαρακτήρα -ο (*δηλό-ω=δηλῶ*).

Τὰ περισπώμενα ἢ συνηρημένα ρήματα παρουσιάζουν διαφορὰν εἰς τὴν κλίσιν τοῦ ἐνεστώτος καὶ τοῦ παρατακτικοῦ τῆς ἐνεργητικῆς καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς. Εἰς τοὺς ἄλλους ὁμως χρόνους κλίνονται ὅπως καὶ τὰ βαρύτονα.

1. Εἰς τὰ περισπώμενα ρήματα τὸ ἐκ τῆς συναιρέσεως προερχόμενον φωνῆεν ἢ δίφθογγος, ἐὰν τονίζεται, περισπᾶται· παράδγ. *νικάω-νικῶ, νικάεις-νικᾷς, ὁμολογέω-ὁμολογοῦμαι*.

2. Ὅλα τὰ εἰς -όω ρήματα τῆς γ' κατηγορίας εἰς τὴν ἀπλήν καθαρεύουσαν συνήθως τελειώνουν εἰς -ώνω· παράδγ. *δηλόω-δηλῶ=δηλώνω, ἀνορθόω-ἀνορθῶ=ἀνορθώνω*. Χρησιμοποιοῦνται ὁμως καὶ οἱ παλαιότεροι τύποι, κυρίως τῶν ρημάτων : *βεβαιῶ, δηλῶ, ἀξιῶ*.

3. Καὶ αἱ τρεῖς κατηγορίαι τῶν συνηρημένων ρημάτων εἰς τοὺς ἄλλους χρόνους ἐκτείνουν συνήθως τὸν χαρακτήρα τῶν, ἤτοι τὸ α καὶ ε εἰς η, τὸ δὲ ο εἰς ω πρὸ τῶν καταλήξεων, πρὸ ἀρχίζου ἀπὸ σύμφωνον· παράδγ. (*τιμάω*) *ἐτίμησα, (κινέω) ἐκίνησα, (δηλόω) ἐδήλωσα*.

Πολλὰ ὁμως τὸν διατηροῦν· παράδγ. (*ἐπαινέω*) *ἐπήνεσα, (χαλάω) ἐχάλασα, (γελῶ) ἐγέλασα*.

4. Συνηρημένον ρήμα εἶναι καὶ τὸ ζῶ, πρὸ κλίνεται ὡς ἐξῆς : Ἐνεστώτως ὀριστικῆς : ζῶ, ζῆς, ζῆ, ζῶμεν, ζῆτε, ζοῦν.

Ἐνεστώτως ὑποτακτικῆς : νὰ ζῶ, νὰ ζῆς, νὰ ζῆ, νὰ ζῶμεν, νὰ ζῆτε, νὰ ζοῦν.

Ἐνεστώτως προστακτικῆς : νὰ ζῆς, ζήτω ἢ ἄς ζῆ, νὰ ζῆτε, ἄς ζοῦν.

Ἐνεστώτως μετοχῆ : ὁ ζῶν, ἡ ζῶσα, τὸ ζῶν.

Παρατακτικὸς ὀριστ. : ἐζῶν, ἐζῆς, ἐζῆ, ἐζῶμεν, ἐζῆτε, ἐζῶν.

2. Τὸ ἀπαρέμφρατον

Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ρηματικὸν ἐπίθετον, δηλ. τὴν μετοχήν, εἶχε καὶ ἓνα τύπον ρηματικοῦ οὐσιαστικοῦ, τὸ ὁποῖον χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερον εἰς τὴν καθομιλουμένην, ἀλλὰ πολὺ σπανίως.

Κυρίως χρησιμοποιεῖται εἰς φράσεις ἀρχαίας· παράδγ. *οὐκ εἶμὲν καθέδδεν τὸ τοῦ Μιλτιάδου τρόπαιον.*

Τὸ ρηματικὸν αὐτὸ οὐσιαστικὸν συνοδεύεται μὲ τὸ οὐδέτερον ἄρθρον τὸ καὶ ἐπειδὴ μένει πάντοτε ἀκλιτον καὶ δὲν παρεμφαίνει (δηλ. δὲν φανερώνει) οὔτε πρόσωπον οὔτε ἀριθμὸν, ὠνομάσθη ὀνομαστικὸν ἀπαρέμφρατον· παράδγ. *τὸ λύειν, τὸ γράφειν, τὸ μορφώνεσθαι, τὸ μελετᾶν, τὸ ὠφελεῖσθαι, τὸ ὁμολογεῖν, τὸ ἀκολουθεῖν, τὸ κυβερνᾶν.*

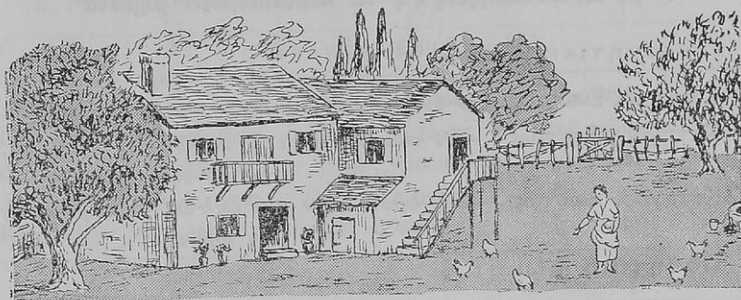
Τὰ ἀπαρέμφρατα εἶναι δύο : ἓν τῆς ἐνεργητικῆς φωνῆς καὶ τὸ ἄλλο τῆς παθητικῆς· ἔχουν δὲ τὰς ἀκολουθούς καταλήξεις εἰς τὰ βαρύτενα καὶ εἰς τὰ περισπώμενα ῥήματα :

Ἀπαρέμφρατα ἐνεργητικῆς φωνῆς

Βαρύτονα		Περισπώμενα	
Ἐνεστώς			
τὸ γράφ-ειν	τὸ τιμ-ᾶν	τὸ ὠφελ-εῖν	τὸ δηλ-οῦν
τὸ διδάσχ-ειν	τὸ νικ-ᾶν	τὸ ποι-εῖν	τὸ βεβαι-οῦν

Ἀπαρέμφρατα παθητικῆς φωνῆς

Βαρύτονα		Περισπώμενα	
Ἐνεστώς			
τὸ γράφ-εσθαι	τὸ τιμ-ᾶσθαι	τὸ ὠφελ-εῖσθαι	τὸ δηλ-οῦσθαι
τὸ διδάσχ-εσθαι	τὸ νικ-ᾶσθαι	τὸ ποι-εῖσθαι	τὸ βεβαι-οῦσθαι

Η ΜΕΤΟΧΗ

1. Αί μετοχαι και αι καταλήξεις των

Μετοχαι ειπομεν, οτι ονομαζονται εκεινοι οι τυποι του ρηματος, οι οποιοι μετεχουν και του ρηματος και του ονοματος. Ἀπο το ρημα δηλ. εχουν : το θεμα, την φωνην και τον χρονον. Ἀπο δε το ονομα εχουν : το γενος, τον αριθμον και την πτωσιν.

Αι συνηθεστεραι καταληξεις των μετοχων ειναι αι εξης :

α) Αι καταληξεις των μετοχων εις τα βαρυτονα ρηματα

Ἐνεργητικη φωνη :

1. Ἐνεστωσ : -ων -ουσα -ον : ο λυ-ων, η λυ-ουσα, το λυ-ον.
2. Ἀοριστος : -σας -σασα -σαν : ο λυ-σας, η λυ-σασα, το λυ-σαν.
3. Ἀοριστ. β' : -ων -ουσα -ον : ο λαβ-ων, η λαβ-ουσα, το λαβ-ον.

Παθητικη φωνη :

1. Ἐνεστωσ : -όμενος -ομένη -όμενον : ο λυό-μενος, η λυ-ομένη
το λυό-μενον.
2. Ἀοριστος : -θείς -θεισα -θέν : ο λυ-θείς, η λυ-θεισα, το λυ-θέν.
3. Ἀοριστος β' : -είς -εισα -έν : ο γραφ-είς, η γραφ-εισα, το γραφ-έν.
4. Παρακειμενος : -μένος -μένη -μένον : ο λελυ-μένος, η λελυ-μένη,
το λελυ-μένον.

β) Αί καταλήξεις εις τὰ περισπώμενα ρήματα

Ἐνεργητικὴ φωνή:

Α' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -ῶν-ῶσα-ῶν: ὁ τιμ-ῶν, ἡ τιμ-ῶσα, τὸ τιμ-ῶν.

Β' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -ῶν -οὔσα -οὔν: ὁ κιν-ῶν, ἡ κιν-οὔσα,
τὸ κιν-οὔν.

Γ' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -ῶν -οὔσα -οὔν: ὁ δηλ-ῶν, ἡ δηλ-οὔσα,
τὸ δηλ-οὔν.

Παθητικὴ φωνή:

Α' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -όμενος -ομένη -όμενον: ὁ τιμ-όμενος,
ἡ τιμ-ομένη, τὸ τιμ-όμενον.

Β' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -ούμενος -ουμένη -ούμενον: ὁ κιν-ούμενος
ἡ κιν-ουμένη, τὸ κιν-ούμενον.

Γ' Κατηγορ. Ἐνεστῶς: -ούμενος -ουμένη -ούμενον: ὁ δηλ-ούμενος,
ἡ δηλ-ουμένη, τὸ δηλ-ούμενον.,

Σημ. Τὰ περισπώμενα σχηματίζουν τὰς μετοχὰς τῶν ἄλλων χρόνων τῶν ὅπως καὶ τὰ βαρύντονα. Παράδγ. ὁ τιμήσας, ἡ τιμήσασα, τὸ τιμήσαν — ὁ τιμηθεὶς, ἡ τιμηθεῖσα, τὸ τιμηθέν — ὁ τετιμημένος, ἡ τετιμημένη, τὸ τετιμημένον.

Ἄσκησης. Νὰ σχηματίσετε τὰς μετοχὰς τῆς ἐνεργητικῆς καὶ τῆς παθητικῆς φωνῆς τῶν ἀκολουθῶν ρημάτων:

—γράφω, γράφομαι, —δένω, δένομαι —ποτίζω, ποτίζομαι, —χαίρω, χαιρόμαι —φανερώνω, φανερώνομαι —θερίζω, θερίζομαι —ἀμείβοι, ἀμείβομαι —χωρίζω, χωρίζομαι —καταστρέφω, καταστρέφομαι —παιδεύω, παιδεύομαι —μορφώνω, μορφώνομαι —φωτίζω, φωτίζομαι —γυμνάζω, γυμνάζομαι.

2. Ἡ κλίσις τῶν μετοχῶν

Αἱ μετοχαὶ κλίνονται ὅπως τὰ πρωτόκλιτα ἐπίθετα.

α) Ὅσαι ἔχουν καταλήξεις -όμενος -ομένη-όμενον καὶ -μένος-μένη-μενον, κλίνουσιν τὸ ἀρσενικὸν καὶ τὸ οὐδέτερον γένος τῶν κατὰ τὴν δευτέραν κλίσιν, τὸ δὲ θηλυκὸν τῶν κατὰ τὴν πρώτην· παράδγ. ὁ λυόμενος, ἡ λυομένη, τὸ λυόμενον, καὶ ὁ λελυ-μένος, ἡ λελυ-μένη, τὸ λελυ-μένον.

β) Ὅσαι αἱ ἄλλαι κλίνουσιν τὸ μὲν θηλυκὸν τῶν κατὰ τὴν πρώτην κλίσιν, τὸ δὲ ἄρσ. καὶ οὐδέτερον κατὰ τὴν τρίτην, ὡς ἀκολουθῶς:

1. Μετοχαι ένεργητικοι με κατάληξι -ων -ουσα -ον

Ένικος άριθμός

Όνομαστ.	ό λύων	ή λύουσα	τό λϋον
Γενική	τοϋ λύοντος	τῆς λυούσης	τοϋ λύοντος
Δοτική	τῷ λύοντι	τῇ λυούση	τῷ λύοντι
Αίτιατική	τόν λύοντα	τήν λύουσαν	τό λϋον
Κλητική	ὦ λύων	ὦ λύουσα	ὦ λϋον

Πληθυντικος άριθμός

Όνομαστ.	οί λύοντες	αί λύουσαι	τά λύοντα
Γενική	τῶν λυόντων	τῶν λυουσῶν	τῶν λυόντων
Δοτική	τοῖς λύουσι	ταῖς λυούσαις	τοῖς λύουσι
Αίτιατική	τούς λυόντας	τάς λυούσας	τά λύοντα
Κλητική	ὦ λύοντες	ὦ λύουσαι	ὦ λύοντα

Σημ. Ἡ μόνη διαφορά ἡ ὁποία ὑπάρχει εἰς τήν κλίσιν τῆς μετοχῆς αὐτῆς ἀπό τὰ ὀνόματα τῆς τρίτης κλίσεως, εἶναι ὅτι σχηματίζει τήν κλητικὴν τοῦ ἐνικού εἰς τὸ ἀρσενικόν γένος ὁμοίαν με τήν ὀνομαστικὴν παράδγ. ὁ λύων - ὁ λύων - ὁ γράφων, ὦ γράφων.

2. Μετοχαι ένεργητικοι με κατάληξι -σας -σασα -σαν

Ένικος άριθμός

Όνομαστ.	ό λύσας	ή λύσασα	τό λϋσαν
Γενική	τοϋ λύσαντος	τῆς λυσάσης	τοϋ λύσαντος
Δοτική	τῷ λύσαντι	τῇ λυσάση	τῷ λύσαντι
Αίτιατική	τόν λύσαντα	τήν λύσασαν	τό λϋσαν
Κλητική	ὦ λύσας	ὦ λύσασα	ὦ λϋσαν

Πληθυντικος άριθμός

Όνομαστ.	οί λύσαντες	αί λύσασαι	τά λύσαντα
Γενική	τῶν λυσάντων	τῶν λυσασῶν	τῶν λυσάντων
Δοτική	τοῖς λύσασι	ταῖς λυσάσαις	τοῖς λύσασι
Αίτιατική	τούς λύσαντας	τάς λυσάσας	τά λύσαντα
Κλητική	ὦ λύσαντες	ὦ λύσασαι	ὦ λύσαντα

3. Μετοχαι παθητικοι με κατάληξιν -θεις -θεισα -θέν

Ἐνικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστ.	ὁ	λυθεις	ἡ	λυθεισα	τὸ	λυθὲν
Γενική	τοῦ	λυθέντος	τῆς	λυθείσης	τοῦ	λυθέντος
Δοτική	τῷ	λυθέντι	τῇ	λυθείσῃ	τῷ	λυθέντι
Αἰτιατική	τὸν	λυθέντα	τὴν	λυθείσαν	τὸ	λυθὲν
Κλητική	ὦ	λυθεις	ὦ	λυθεισα	ὦ	λυθὲν

Πληθυντικὸς ἀριθμὸς

Ὀνομαστ.	οἱ	λυθέντες	αἱ	λυθεισαι	τὰ	λυθέντα
Γενική	τῶν	λυθέντων	τῶν	λυθεισῶν	τῶν	λυθέντων
Δοτική	τοῖς	λυθεῖσι	ταῖς	λυθείσαις	τοῖς	λυθεῖσι
Αἰτιατ.	τούς	λυθέντας	τάς	λυθείσας	τά	λυθέντα
Κλητική	ὦ	λυθέντες	ὦ	λυθεισαι	ὦ	λυθέντα

**Ἀσκησις.* Νά κλίετε καί εἰς τὰ τρία γένη των ἀνά μίαν ἀπό τὰς μετοχὰς τῶν ἀκολουθῶν ρημάτων :

—πλέκω (ὁ πλέκων, ὁ πλέξας, ὁ πλεχθεῖς), τρέφω (ὁ τρέφων, ὁ θρέψας, ὁ τρεφόμενος, ὁ τραφεῖς, ὁ ἀνατετραμμένος), στέλλω (ὁ στέλλων, ὁ στείλας, ὁ στελλόμενος, ὁ σταλεῖς, ὁ ἐσταλμένος), λαμβάνω (ὁ λαβάνων, ὁ λαβάν, ὁ λαμβανόμενος, ὁ ληφθεῖς).

**Ἀσκησις.* Ἀναγνωρίσατε τὰ ρήματα τῆς ἀκολουθοῦ διηγήσεως, δηλ. τίνος φωνῆς, τίνος ἐγκλίσεως, χρόνου, ἀριθμοῦ καὶ προσώπου εἶναι τὸ καθέν :

Ὁ περιεργὸς πίθηκος.—Ἀνθρωπὸς τις εἰσηλθεν εἰς τὸ δάσος διὰ νὰ κόψῃ ξύλα. Ἀφοῦ εἰργάσθη ἐπ' ἄρκετόν, ἐδίψησεν. Ἀφῆκε τότε τὸν πέλεκυν αὐτοῦ ἐσφηνωμένον εἰς τὸ σχίσμα ἑνὸς κορμοῦ καὶ ἀπεμακρύνθη διὰ νὰ πῆῃ ὕδωρ εἰς τὴν παρακειμένην πηγὴν. Ἀπὸ τὸ ὕψος ἑνὸς δένδρου παρετήρει τὸν ξυλοκόπον ἐργαζόμενον εἰς πίθηκος. Ὅταν ὁμως τὸν εἶδεν ἀπομακρυνόμενον, κατέβη ἀμέσως ἀπὸ τὸ δένδρον του, ἦλθε καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ τοῦ σχιζομένου κορμοῦ καὶ προσεπάθει νὰ ἀφαιρέσῃ τὸν πέλεκυν, διὰ νὰ μιμηθῇ τὴν ἐργασίαν τοῦ ξυλοκόπου.

Καὶ πράγματι, κατώρθωσε τοῦτο. Ἀλλὰ κατὰ τύχην, ἡ οὐρὰ του εἶχεν εἰσέλθει εἰς τὸ σχίσμα καὶ καθὼς ἐξέβαλε τὸν πέλεκυν, ὁ κορμὸς ἐκλείσει καὶ ἡ οὐρὰ τοῦ πίθηκου ἔμεινε ἐσφηνωμένη ἐντὸς τοῦ σχίσματος. Τότε ἤρχισε νὰ φωνάζῃ δυνατὰ ἀπὸ τοὺς πόνους. Ἀμέσως ὁ ξυλοκόπος ἔτρεξε καὶ συνέλαβεν αὐτόν. Τιοῦτοντρόπως ὁ πίθηκος διὰ τὴν περιέργειάν του ἔχασε τὴν ἐλευθερίαν του.

3. Ὁ ἀναδιπλασιασμός εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν

Παραδείγματα : γράφομαι γεγραμμένος
λύομαι λελυμένος

Ὅσα ρήματα ἀρχίζουν ἀπὸ ἓν σύμφωνον ἢ ἀπὸ δύο, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ ἓν εἶναι ἄφωνον καὶ τὸ δεύτερον ὑγρὸν, διπλασιάζουν τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον μὲ ἓν εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου· πα-
ράδγ. *παιδεύομαι—παιδευμένος, βλέπτομαι—βεβλαμμένος.*

Ἡ ἐπανάληψις αὐτῆ τοῦ ἀρκτηκοῦ συμφώνου μὲ ἓν ε, ἢ ὅποια γίνεται εἰς τὴν μετοχὴν τοῦ παθητικοῦ παρακειμένου, λέγεται *ἀνα-
διπλασιασμός.*

Σημ. 1. Ἐὰν τὸ ἀρχικὸν σύμφωνον τοῦ ρήματος εἶναι δασύ (χ καὶ θ), κατὰ τὸν ἀναδιπλασιασμόν τρέπεται εἰς τὸ ἀντίστοιχον ψιλόν· παράδγ. *χωρίζομαι—
κεχωρισμένος, θάπτομαι—θεθαμμένος.*

Σημ. 2. Τὰ ρήματα ἀναγνωρίζομαι καὶ κτώμαι ἔχουν παθ. μετοχὴν παρα-
κειμένου : ἀνεγνωρισμένος—κεκτημένος.

Σημ. 3. Ἐντὶ ἀναδιπλασιασμοῦ λαμβάνει ἡ παθητικὴ μετοχὴ τοῦ παρακει-
μένου μόνον αὔξησιν :

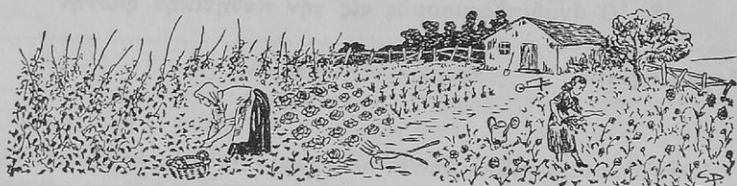
α') *Συλλαβικήν*, ὅταν τὸ ρῆμα ἀρχίζῃ ἀπὸ ρ, ἀπὸ διπλοῦν : ζ, ξ, ψ, ἢ ἀπὸ
τρία σύμφωνα· παράδγ. *ράπτομαι—εῤραμμένος, ζώνομαι—ἐζωσιμένος, ζηραί-
νομαι—ἐξηραμένος, φήνομαι—ἐφημένος, στρέφομαι—ἐστραμμένος.* Καὶ ὅσα ρή-
ματα ἀρχίζουν ἀπὸ δύο σύμφωνα, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον δὲν εἶναι ὑγρὸν ἢ
ἐνρινον, λαμβάνουν συλλαβικὴν αὔξησιν· παράδγ. *κτίζομαι, ἐκτισμένος.*

β') *Χρονικήν*, ὅταν τὸ ρῆμα ἀρχίζῃ ἀπὸ φωνῆν ἢ δίφθογγον· παράδγ.
δρίζομαι—ὄρισμένος, ἀξάνομαι—ἠύξημένος.

Σημ. 4. Εἰς τὰ σύνθετα ρήματα μετὰ προθέσεων ὁ ἀναδιπλασιασμός γίνεται
μετὰ τὴν πρόθεσιν· παράδγ. *συνδέομαι—συνδεμένος.*

Σημ. 5. Εἰς τὴν καθομιλουμένην καθαρεύουσιν σπανίως χρησιμοποιοῦμεν
τὰς παθητικὰς μετοχὰς μὲ ἀναδιπλασιασμόν. Συνθέστερον τὰς χρησιμοποιοῦμεν
χωρὶς τὸν ἀναδιπλασιασμόν· παράδγ. (*γεγραμμένος*)= *γραμμένος*, (*κεκομμέ-
νος*)= *κομμένος*, (*λελυμένος*)= *λυμένος*. Ὅταν ὁμως εἶναι σύνθετοι μὲ προθέσεις,
φυλάττουν πάντοτε τὸν ἀναδιπλασιασμόν των· παράδγ. *συνδέομαι—συνδε-
μένος, ἀναγράφομαι—ἀναγεγραμμένος.*

*Ἀσκῆσις Σχηματίσατε τὰς παθητικὰς μετοχὰς τῶν κάτωθι ρημάτων :
—δένομαι, γράφομαι, φθίρομαι, φωτίζομαι, μορφώνομαι, πράττομαι, βρέ-
χομαι, ψηφίζομαι, καλύπτομαι, διαλύομαι, διδάσκομαι, φυλάττομαι, ἀποκό-
πτομαι, τιμῶμαι, ζυγίζομαι.

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

ΑΙ ΠΡΟΘΕΣΕΙΣ

Παραδείγματα :

Οἱ στρατιῶται ἀγωνίζονται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος.

Ἡ Ἑλλάς περιβρέχεται ἀπὸ θάλασσαν.

Ὁ Παρθενὸν εὐρίσκεται εἰς τὴν Ἀκρόπολιν.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις ὑπέρ, ἀπό, εἰς, λέγονται προθέσεις.

Αἱ προθέσεις τίθενται πρὸ τῶν ὀνομάτων ἢ τῶν ἐπιρρημάτων καὶ φανερώνουν μαζί με αὐτά : τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσόν κτλ.

Αἱ προθέσεις εἶναι δύο εἰδῶν : κύριαι καὶ καταχρηστικαί.

1. Αἱ κύριαι προθέσεις εἶναι 18, αἱ ἑξῆς :

ἐν, εἰς, ἐκ ἡ ἕξ, σύν, πρὸς, πρὸ, ἀνά, κατά, διά, μετά, παρά, ἀντί, ἀμφί, ἐπί, περί, ἀπό, ὑπό, ὑπέρ.

2. Αἱ καταχρηστικαί εἶναι 6, αἱ ἑξῆς :

ἔνεκα ἢ ἔνεκεν, μέχρι, χάριν, ἀνευ, χωρίς, πλὴν.

Αἱ προθέσεις ὅταν συνοδεύουν ἄλλας λέξεις, ἄλλοτε μὲν εὐρίσκονται χωρισμένοι ἀπὸ αὐτάς· παράδγ. ἐκ τοῦ σχολείου, πρὸ τῆς ἐκκλησίας· ἄλλοτε δὲ εὐρίσκονται ἠνωμένοι μαζί των εἰς μίαν λέξιν σύνθετον· παράδγ. πρόλογος, περιγράφων.

Σημ. 1. Αἱ προθέσεις, ὅταν εὐρίσκονται πρὸ τοῦ ρήματος εἶναι πάντοτε ἠνωμένοι μετ' αὐτοῦ εἰς μίαν σύνθετον λέξιν· παράδγ. προλέγω, παραλαμβάνω.

Σημ. 2. Αἱ προθέσεις, ὅταν τελειώνουν εἰς φωνῆεν, ἢ δὲ ἐπομένη λέξις ἀρχίζῃ ἐπίσης ἀπὸ φωνῆεν, τότε ἀποβάλλουν τὸ τελευταῖόν των φωνῆεν καὶ εἰς τὴν θέσιν του τίθεται ἢ ἀπόστροφος. Πάσχει δηλ. τὸ φωνῆεν ἐκθλιπιν· παράδγ. Μετ' ὀλίγον. Δι' ὀλίγας ἡμέρας.

ΤΑ ΕΠΙΡΡΗΜΑΤΑ

1. Πόσα είναι τὰ εἶδη τῶν ἐπιρρημάτων καὶ ποῖα

Παραδείγματα : Ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών.
Αὔριον θὰ κάμωμεν ἐκδρομὴν.
Μελετᾶτε ἐπιμελῶς τὰ μαθήματά σας.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις πανταχοῦ, αὔριον, ἐπιμελῶς, αἱ ὁποῖαι προσδιορίζουν καλύτερα τὰ ρήματα ἢ τὰ ὀνόματα λέγονται ἐπιρρήματα.

Τὰ ἐπιρρήματα προσδιορίζουν τὰ ρήματα, τὰ ὀνόματα (ἢ καὶ ἄλλα ἐπιρρήματα) κατὰ τόπον, χρόνον, τρόπον, ποσὸν κ.τ.λ. Διὰ τοῦτο τὰ διαιροῦμεν εἰς ἐπιρρήματα: 1) τοπικά, 2) χρονικά, 3) τροπικά, 4) ποσοτικά, 5) βεβαιωτικά, 6) διστακτικά, 7) ἄρνητικά.

1. Τὰ τοπικά ἐπιρρήματα φανερώουν τόπον: ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐντός, ἐκτός, ἄνω, κάτω, γύρω, πλησίον, παντοῦ, πανταχοῦ, ἐνταῦθα, μέσα, ἔξω κ.τ.λ.

2. Τὰ χρονικά φανερώουν χρόνον: τώρα, ἀμέσως, μόλις, σήμερον, χθές, αὔριον, ἐφέτος, πέρυσι, ἐνίστε, πότε, ἐνωρίς, ἄργα κλπ.

3. Τὰ τροπικά φανερώουν τρόπον: βραδέως, ταχέως, καλῶς, κακῶς, ἐπιμελῶς, συνεχῶς, ἀκριβῶς, ἐπιτυχῶς κ.τ.λ.

4. Τὰ ποσοτικά φανερώουν ποσόν: ὀλίγον, πολὺ, λίαν, πλεόν, περισσότερον, ὀλιγώτερον, διόλου, τοσάκις, πολλάκις, δεκάκις, ἑκατοντάκις κ.τ.λ.

5. Τὰ βεβαιωτικά φανερώουν βεβαίωσιν: ναί, μάλιστα, βεβαίως, βεβαιότατα, ὠρισμένως, τῷ ὄντι, πράγματι κ.τ.λ.

6. Τὰ διστακτικά φανερώουν δισταγμόν: ἴσως, τυχόν, δῆθεν, πιθανόν.

7. Τὰ ἄρνητικά φανερώουν ἄρνησιν: δέν, μή, ὄχι, οὐχί, οὐδόλως, καθόλου.

2. Παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν ἐπιρρημάτων

1. Πολλὰ ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ ἐπιθέτα καὶ σχηματίζουν παραθετικά, ὅπως καὶ ἐκεῖνα· παράδγ. (ὁ δίκαιος) *δικαίως, δικαιοτέρον, δικαιοτάτα*· (ὁ ἀσφαλής) *ἀσφαλῶς, ἀσφαλέστερον, ἀσφαλέστατα*· (ὁ βέβαιος) *βεβαίως, βεβαιοτέρον, βεβαιοτάτα*.

Σημ. 1. Τὰ ἐξ ἐπιθέτων ἐπιρρήματα ἔχουν εἰς τὸν θετικό των κατάληξιν -ως (π.χ. *δικαίως*). Τὸ συγκριτικόν των εἶναι ἡ ἐνική αἰτιατική τοῦ οὐδετέρου τοῦ συγκριτικοῦ βαθμοῦ (π.χ. *δικαιοτέρον*). Τὸ δὲ ὑπερθετικόν των εἶναι ἡ πληθυντική αἰτιατική τοῦ οὐδετέρου τοῦ ὑπερθετικοῦ βαθμοῦ (π.χ. *δικαιοτάτα*).

Σημ. 2. Τὰ παραθετικά τῶν τοπικῶν σχηματίζονται μὲ τὰς κατάληξεις -τέρω ἢ -τερον, -τατα· παράδγ. *ἄνω* - *ἄνωτέρω, κάτω* - *κατωτέρω, πέρα* - *περαιτέρω, ἐγγύς* - *ἐγγύτερον* - *ἐγγύτατα, ὀλίγον* - *ὀλιγότερον* - *ελάχιστα, χαμηλά* - *χαμηλότερον* - *χαμηλότατα*.

2. Ἡ κατάληξις -ω εἰς τὰ ἐπιρρήματα γράφεται μὲ ὦμεγα· παράδγ. *ἐδῶ, ἄνω, κάτω, γύρω*.

3. Ἡ κατάληξις -ως γράφεται μὲ ὦμεγα· παράδγ. *ἀκριβῶς, ἀληθῶς, καθῶς*. Ἐξαιροῦνται τὰ ἀκόλουθα· *ἐμπρός, ἐντός, ἐκτός, τέλος, ἐφέτος*.

4. Ἡ κατάληξις -ις γράφεται μὲ γιώτα· παράδγ. *μόλις, ἐνωρίς, πεντάκις, ἐξάκις*. Ἐξαιροῦνται τὰ ἀκόλουθα· *ἐπίσης, ἐξ ἀρχῆς, καταγῆς, ἐπὶ κεφαλῆς, ὡς ἐξῆς*.

Σημ. 3. Εἰς τὰ ἐπιρρήματα δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ μερικά μόρια, τὰ ὅποια εἰς τὴν γλώσσάν μας εἶναι συνηθέστατα καὶ ἔχουν ποικίλας σημασίας. Τὰ μόρια αὐτὰ εἶναι τὰ ἐξῆς· *θά, νά, ἄς, σάν, ὡσάν, ὡς*.

* Ἀσκησις. Νά χωρίσετε εἰς τὸ τετραδίον σας τόσας στήλας, ὅσα εἶναι τὰ εἶδη τῶν ἐπιρρημάτων, καὶ ἔπειτα νὰ κατατάξετε καθὲν ἀπὸ τὰ κατωτέρω ἐπιρρήματα εἰς τὴν στήλην ποῦ ἀνήκει :

-χθές, σήμερον, ἅπασ, περισσότερον, σπανίως, καθημερινῶς, μάλιστα, εικοσάκις, πολλάκις, λίαν, καλῶς, σφόδρα, δὶς, τρίς, ἐνταῦθα, τροχάδην, ἴσως, ὄχι, δυστυχῶς, δέν, πλησίον, καταγῆς, πέραν, ὀπισθεν, νῦν, παντοῦ, ἐξωθεν, ἄλλοτε, δήθεν, πράγματι, προθύμως, ἀριστερά, δεξιὰ, ἴσως, ἀδιακόπως, πολὺ, μακρὰν, νά, κατόπιν, περίπου, τοιουτοτρόπως, πανταχοῦ, τώρα, ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐφέτος, ὀρθῶς, ἐντός, βράδην, ἔξω, ματαίως, εὐτυχῶς, ἑκατοντάκις.

ΟΙ ΣΥΝΔΕΣΜΟΙ

Παραδείγματα :

- Ὁ Ἰησοῦς κατέβη εἰς τὴν γῆν, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον.
Ὁ Κύριος ἐτάφη, ἀλλὰ τὴν τρίτην ἡμέραν ἀνεστήθη.
Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν οἱ κορυφαῖοι τῶν Ἀποστόλων.

Αἱ λέξεις: *Ἰνα*, *ἀλλά*, *καί*, πού χρησιμοποιοῦμεν διὰ νὰ συνδέσωμεν δύο προτάσεις ἢ δύο λέξεις ὀνομάζονται *σύνδεσμοι*. Κατὰ τὴν σημασίαν, πού ἔχουν οἱ σύνδεσμοι εἰς τὸν λόγον μας, εἶναι δέκα εἰδῶν :

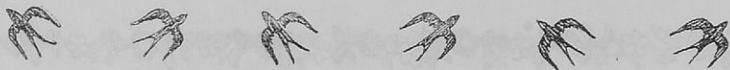
1. *Συμπλεκτικοί*: καί, οὔτε, μήτε, οὔδέ, μηδέ.
2. *Ἀντιθετικοί*: μέν, δέ, ἀλλά, ὅμως, ἀλλ' ὅμως, ἐνῶ, ἄν καί, καίτοι, μολοντί.
3. *Διαζευκτικοί*: ἢ, εἴτε - εἴτε.
4. *Συμπερασματικοί*: λοιπόν, ἄρα, ὥστε, ἐπομένως, ὅθεν.
5. *Χροنيκοί*: ὅταν, ὁπότε, ὅτε, ὁπότε, ἕως, ἕως ὅτου, μέχρις ὅτου, ἀφοῦ, ἀφότου, πρὶν.
6. *Εἰδικοί*: ὅτι, πού.
7. *Αἰτιολογικοί*: διότι, ἐπειδή, ἀφοῦ.
8. *Τελικοί*: ἵνα, ὅπως, νά, διὰ νά.
9. *Ὑποθετικοί*: ἐάν, ἄν.
10. *Ἐπεξηγηματικοί*: δηλαδή, ἦτοι, παραδείγματος χάριν.

*Άσκησις. Νὰ ἀντιγράφετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τοὺς κατωτέρω συνδέσμους καὶ νὰ σημειώσετε ἀπέναντι τίνος εἶδους εἶναι ὁ καθείς :

Παράδγ. (λοιπόν, συμπερασματικός).

-λοιπόν, δηλαδή, ὅτι, ἐάν, ὅπως, ὥστε, καί, μήτε, οὔτε, ἵνα, ἐπομένως, ὅταν, ἢ, μέχρις ὅτου, ἀλλά, οὔδέ, διότι, ἐπειδή, ἄν, ἕως ὅτου.

*Άσκησις. Νὰ ἀντιγράφετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τοὺς συνδέσμους πού ἔχει τὸ σημερινὸν μάθημα τῆς ἀναγνώσεως καὶ νὰ σημειώσετε ἀπέναντι, τίνος εἶδους εἶναι ὁ καθείς.

ΤΑ ΕΠΙΦΩΝΗΜΑΤΑ

Παραδείγματα :   *Α ! τί θαυμάσιος ναός !
                                 Εὖγε, Δημήτριε !
                                 *Αλλοίμονον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς.

Αἱ ἄκλιτοι λέξεις ἄ !, εὖγε, ἀλλοίμονον, αἱ ὅποια φανερώνουν ἓνα ἰσχυρὸν συναίσθημα τῆς ψυχῆς μας, λέγονται ἐπιφωνήματα. Μὲ τὰ ἐπιφωνήματα δηλ. ἐκφράζομεν τὴν χαρὰν μας, τὴν λύπην μας, τὴν ἀπορίαν κ.τ.λ. Εἶναι δὲ τὰ συνηθέστερα ἐπιφωνήματα τὰ ἑξῆς :

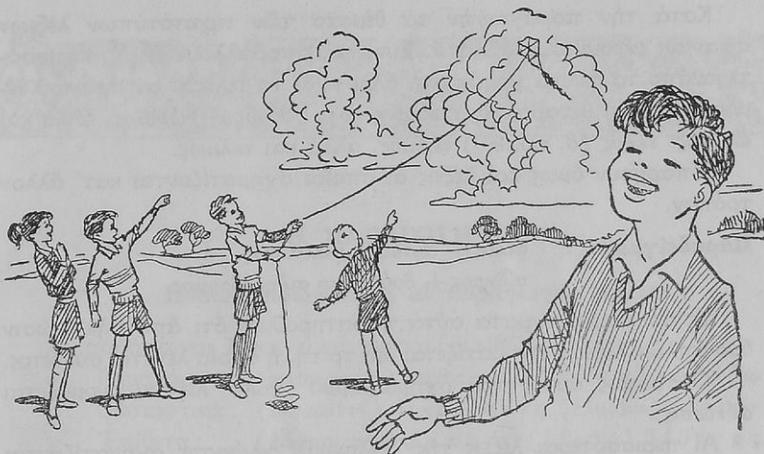
1. Τὰ θαυμαστικά : ἄ ! ὦραϊα ! εὖγε ! ὦ !
2. Τὰ γελαστικά : χὰ, χὰ, χὰ !
3. Τὰ σχετλιαστικά : ἀλλοίμονον, φεῦ, οὐαί, ἄχ, πωπώ ;
(Αὐτὰ ἐκφράζουν πόνον ἢ λύπην).
4. Τὰ εὐχετικά : εἶθε, μακάρι, ἀμήν, γένοιτο, ζήτω ;
5. Τὸ κλητικόν : ὦ.

**Ασκησις.* Νὰ ἀναγνωρίσετε τὰ ἐπιφωνήματα, τὰ ὅποια θὰ συναντήσετε εἰς τὰς ἀκολουθούσους φράσεις :

Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων, ἀμήν ! Οὐαί τοῖς ἠττημένοις ! Εἶθε πάντοτε, ὦ νέοι, νὰ ἀναγνωρίζετε τὰ ἁμαρτήματά σας καὶ νὰ τὰ ἀποφεύγετε. Εἶθε νὰ ἀγαπᾶτε τὴν ἀρετὴν καὶ νὰ φέρεσθε πάντοτε εὐσεβῶς καὶ ἐναρέτως. *Ὁ ἐπιμηλὴς μαθητὴς ἀκούει συχνά, εὖγε ! παρὰ τοῦ διδασκάλου του. *Αλλοίμονον εἰς τοὺς ἁμαρτωλοὺς. Οὐαί ὑμῖν, Γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ὑποκριταί. *ὦ, τοῦ θαύματος ! ὁ τυφλὸς ἀνέβλεψεν. *ὦ ! εἶθε πάντοτε νὰ εἶχομεν εἰρήνην. Ζήτω τὸ *Ἔθνος ! Ζήτω ὁ Βασιλεὺς ! Ζήτω ἡ *Ἑλλάς !

**Ασκησις.* **Απαντήσατε εἰς τὰς κατωτέρω ἐρωτήσεις :*

Πόσα εἶναι τὰ μέρη τοῦ λόγου ; Νὰ τὰ ἀπαριθμήσετε κατὰ τὴν σειρὰν των. Πόσα εἶναι τὰ κλιτά ; *Απαριθμήσατέ τα. Πόσα εἶναι τὰ ἄκλιτα ; Πόσων εἰδῶν ἐπιρρήματα διακρίνομεν καὶ ποῖα ; Ποῖα εἶναι αἱ κύρια προθέσεις ; Ποῖα αἱ κατὰχρηστικά ; *Απαριθμήσατε τὰ εἶδη τῶν συνδέσμων κατὰ τὴν σειρὰν των. Ποῖα εἶναι τὰ συνηθέστερα εἶδη τῶν ἐπιφωνημάτων ;

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ

ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΓΕΝΙΚΑ

Τὸ Ἐτυμολογικὸν καὶ ἡ διαίρεσίς του

Ἐτυμολογικὸν ὀνομάζεται τὸ τρίτον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον διδάσκει πῶς σχηματίζονται λέξεις ἐξ ἄλλων λέξεων.

Παραδείγματα :

πόλις : πολίτης, πολιτικός, πολιτεύομαι, πολίτευμα.

γράφω : γραφεύς, γραφή, γραμμή, γράμμα, γραμματικός.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπὸ τὸ θέμα μιᾶς λέξεως σχηματίζονται πολλαὶ ἄλλαι συγγενεῖς μὲ προσθήκην διαφόρων καταλήξεων. Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων λέγεται *παραγωγή*.

Ἡ ἀρχικὴ λέξις, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν σχηματίζονται αἱ ἄλλαι, λέγεται *πρωτότυπος λέξις*. Ἡ δὲ νέα λέξις, ἡ ὁποία γίνεται ἀπὸ τὴν πρωτότυπον, λέγεται *παράγωγος λέξις*.

7. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρευούσης

97

Κατὰ τὴν παραγωγὴν τὰ θέματα τῶν πρωτοτύπων λέξεων σπανίως μένου ἀμετάβλητα. Συνήθως ἀποβάλλουν ἓν ἢ περισσό-
τερα ἀπὸ τὰ τελικὰ γράμματα, ἄλλοτε δὲ τὸ τελικὸν φωνῆεν τοῦ θέ-
ματος πάσχει μεταβολήν· παράδγ. *ώρα* (θ. *ώρα*—) *ώραϊος*, ἀλλὰ καὶ
ὄριμος· *τέλος* (θ. *τελεσ*—) *τέλειος*, ἀλλὰ καὶ *τελικός*.

Ἐπὶ τῶν παραπάνω ὁμοίων λέξεων αἱ ὁποῖαι σχηματίζονται κατ' ἄλλον
τρόπον.

Παραδείγματα : φίλος + πόνος = φιλόπονος.
σίδηρος + δρόμος = σιδηρόδρομος.

Εἰς τὰ παραδείγματα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι ἀπὸ τὴν ἔνωσιν
δύο ἀπλῶν λέξεων σχηματίζεται μία τρίτη, ἡ ὅποια λέγεται σύνθετος.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων ὀνομάζεται
σύνθεσις.

Αἱ περισσότεραι λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης σχηματίζονται
ἀπὸ ἄλλας λέξεις, ἢ μὲ παραγωγὴν ἢ μὲ σύνθεσιν. Διὰ τοῦτο καὶ τὸ
Ἐτυμολογικὸν διαιρεῖται εἰς δύο μέρη :

α) Τὴν παραγωγὴν καὶ β) τὴν σύνθεσιν.

Σημ. 1. Εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπάρχουν καὶ μερικαὶ λέξεις, αἱ ὅποια μὲ τὸν
ἦχον των μιμοῦνται τὰς φωνὰς διαφόρων ζώων ἢ τοὺς ἤχους φυσικῶν πραγμά-
των. παράδγ. Ἀπὸ τὸ *γαῦ*, *γαῦ* ἔγινε τὸ ρῆμα : *γαννίζω*. Ἀπὸ τὸ *κά*, *κά*, *κά*,
τῆς ὄρνιθος ἔγινε τὸ ρῆμα *κακαρίζω*. Ἀπὸ τὴν μίμησιν ἀναλόγων φωνῶν ἔγιναν
τὰ ρήματα *βρονχώμαι*, *βελάζω* κλπ. Ἀπὸ τὴν μίμησιν ἐπίσης ἦχων πραγμάτων
ἢ φυσικῶν φαινομένων ἔγιναν τὰ ρήματα *τρύζω*, *κελαρύζω*, *βροντῶ*, *κροτῶ* κτλ.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τοῦ σχηματισμοῦ τῶν λέξεων λέγεται *ὀνοματοποιία*. Καὶ
αἱ λέξεις λέγονται *ὀνοματοποιημένα*.

Σημ. 2. Τέλος, πρέπει νὰ προσθέσωμεν καὶ ἓν πέμπτον εἶδος λέξεων· τὰς
ξένας λέξεις αἱ ὁποῖαι εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἀπὸ ἄλλας γλώσσας· παράδγ.
Ἀμὴν, *Χερουβὶμ*, *Μεσσίας*, *Ἀβραάμ*, *ἄλτ*, *στόσι*, *δεξιότης*, *πασῆς* κλπ.

Σημ. 3. Ὡστε τὸ σύνολον τῶν λέξεων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι πέντε
εἰδῶν : α') *πρωτότυποι*, β') *παράγωγοι*, γ') *σύνθετοι*, δ') *ὀνοματοποιημένα*,
ε') *ξένα*.

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. Πόσων ειδών είναι αί παράγωγοι λέξεις

Αί παράγωγοι λέξεις είναι τεσσάρων ειδών :

- α'. Ρήματα : (καθαρός=) καθαρίζω, (δόξα=) δοξάζω
β'. Ουσιαστικά : (δίκαιον=) δικαιοσύνη, (έλαιά=) έλαιών
γ'. Έπίθετα : (λάμπω=) λαμπρός, (λίθος=) λίθινος
δ'. Έπιρρήματα : (εὐχάριστος=) εὐχαρίστως.

2. Παράγωγα ρήματα

Ρήματα παράγονται : α) από ουσιαστικά και έπίθετα και β) από έπιρρήματα.

α'. Ρήματα παραγόμενα εξ ουσιαστικῶν και έπιθέτων

Τά ρήματα τά όποία παράγονται εξ ουσιαστικῶν και έπιθέτων έχουν διαφόρους καταλήξεις. Αί συνηθέστεραι είναι αί έξής:

1. -ω : βασιλεύς—βασιλεύω
2. (άω)-ώ : τιμή (τιμάω)—τιμῶ
3. (-έω)-ώ : κόσμος (κοσμέω)—κοσμῶ
4. (-όω)-ώ : θεμέλιον (θεμελιόω)—θεμελιῶ
5. -εύω : δοῦλος—δουλεύω
6. -ίζω, -άζω : δόξα—δοξάζω, ήσυχος—ήσυχάζω
7. -ίζω : ὄρος—ορίζω, καθαρός—καθαρίζω
8. -αίνω : θερμός—θερμαίνω, σήμα—σημαίνω
9. -ύνω : βραδύς—βραδύνω, λαμπρός—λαμπρύνω
10. -σσω : φύλαξ—φυλάσσω, χάραξ—χαράσσω.

* Άσκησης. Νά σχηματίσετε παράγωγα ρήματα από τά ακόλουθα ουσιαστικά και έπίθετα : έλπίς, ευεργέτης, ίκέτης, παπαγάλος, παχύς, άριστος, διπλάσιος, μάρτυς, ευδαίμων, μέριμνα, τόλμη, όρμη, μακάριος, τρόμος, άκμή, λευκός, κύριος.

β'. Ρήματα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

Ρήματα παράγωγα ἀπὸ ἐπιρρήματα δὲν εἶναι πολλά, ἔχουν δὲ συνήθως τὰς ἐξῆς καταλήξεις: -ζω καὶ -ίζω· παράδειγμα: *δίχα—διχάζω, πλησίον—πλησιάζω, ἐγγύς—ἐγγίζω.*

3. Παράγωγα οὐσιαστικά

Οὐσιαστικά παράγονται: α) ἀπὸ ἄλλα οὐσιαστικά, β) ἀπὸ ἐπίθετα, γ) ἀπὸ ρήματα.

α'. Οὐσιαστικά παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ οὐσιαστικά ποῦ παράγονται ἐξ ἄλλων οὐσιαστικῶν εἶναι:

1. *Τὰ ὑποκοριστικά.* Αὐτὰ παριστάνουν μικρότερον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σημαίνουν αἱ πρωτότυποι λέξεις των· παράδγ. *οἶκος, οἰκίσκος—λεπίς, λεπίδιον—πετεινός, πετεινάριον—θύρα, θυρίς—δάσος, δασύλλιον—βάρος, βαρίδιον—ρύαξ, ρυάκιον.*

Τὰ ὑποκοριστικά ἔχουν συνήθως τὰς καταλήξεις: -ιον, -ίσκος, -ίδιον, -άριον, -ίς, -ύλλιον.

2. *Τὰ περιεκτικά.* Αὐτὰ σημαίνουν τὸν τόπον, ὃ ὁποῖος περιέχει πολλά ἀπὸ ἐκεῖνα, ποῦ φανερώνει ἢ πρωτότυπος λέξις· παράδγ. *ἐλαία, ἐλαίων—ὄρις, ὄρنيθῶν—ἄνθραξ, ἄνθρακιά.*

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν περιεκτικῶν εἶναι: -ων καὶ -ιά.

3. *Τὰ πατρωνυμικά.* Σημαίνουν τὸν υἱὸν ἢ τὸν ἀπόγονον ἐκεῖνου, ποῦ φανερώνει τὸ πρωτότυπον ὄνομα· παράδγ. *Ἀσκληπίος, Ἀσκληπιάδης—Πέτρος, Πετριδης—Παῦλος, Παυλόπουλος—Δῆμος, Δημάκης—Λεβέντης, Λεβεντάκος.*

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν πατρωνυμικῶν εἶναι: -άδης, -ιάδης, -ιος, -ίδης, -πουλος, -άκης, -άκος.

4. *Τὰ ἐθνικά.* Σημαίνουν τὴν χώραν ἢ τὴν πόλιν ἐκ τῆς ὁποίας κατάγεται τις· παράδγ. *Σπάρτη, Σπαρτιάτης—Αἴγινα, Αἰγινίτης—Μίλητος, Μιλήσιος—Κόρινθος, Κορινθίος—Ἑπειρος, Ἑπειρώτης—Μέγαρα, Μεγαρεύς—Ἀμερική, Ἀμερικανός—Ἀθῆναι, Ἀθηναῖος.*

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν ἐθνικῶν εἶναι: -ιάτης, -ίτης, -σιος, -ιος, -ώτης, -εύς, -ανος, -αῖος.

5. *Τὰ τοπικά.* Σημαίνουν τὸν τόπον, ὅπου γίνεται ἐργασία τις ἢ μένει πρόσωπόν τι. Καὶ λήγουν εἰς -εῖον· παράδγ. *ιατρός, ἱατρεῖον—νοσοκόμος, νοσοκομεῖον—γραφεύς, γραφεῖον.*

β'. Ουσιαστικά παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων

Παραδείγματα :	σοφός — σοφία	ἀγνός — ἀγνότης
	ἀληθής — ἀλήθεια	δικαίος — δικαιοσύνη
	εὐτυχής — εὐτυχία	ἱερός — ἱερωσύνη

Τὰ οὐσιαστικά τὰ παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων εἶναι ἀφηρημένα καὶ ἔχουν καταλήξεις *-ία, -εια, -ότης, -οσύνη, -ωσύνη*.

Σημ. Τὰ οὐσιαστικά τὰ λήγοντα εἰς *-οσύνη* γράφονται μὲ δαικρον, ὅταν ἡ προηγουμένη συλλαβὴ εἶναι μακρά (δικαιοσύνη). Ἐὰν ὅμως εἶναι βραχεία, τότε γράφονται μὲ ὠμέγα (ἱερωσύνη).

**Άσκησις. Νά σχηματισθοῦν τὰ παράγωγα οὐσιαστικά ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπιθέτα* :—σώφρων, μέτριος, λαμπρός, ἔξοχος, ἐπιμελής, εὐσεβής, καλός, κακός, ταχύς, εὐτυχής, εὐδαίμων, ἀρχαῖος, νοήμων, σεμνός, ἀμαθής, φίλος, τίμιος, νέος.

γ'. Οὐσιαστικά παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ οὐσιαστικά τὰ παραγόμενα ἐκ ρημάτων φανερώνουν :

1. Τὸ πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ· παράδγ. *γράφω—γραφεὺς, πέμπω—πομπός, ποιῶ—ποιητής, καλῶ—κλητῆρ, εἰσπράττω—εἰσπράκτωρ*.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν αὐτῶν εἶναι : *-εύς, -ος, -της, -τηρ, -τωρ*.

2. Τὴν ἐνέργειαν· παράδγ. *χαίρω—χαρά, πλήττω—πληγή, θύω—θυσιά, παιδεύω—παιδεία, λέγω—λόγος, λύω—λύσις*.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι : *-α, -η, -σια, -εια, -ος, -σις*.

3. Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνεργείας· παράδγ. *γράφω—γράμμα, ποιῶ—ποίημα*. Ἡ συνήθης κατάληξις αὐτῶν εἶναι *-μα*.

4. Τὸ ὄργανον ἢ τὸν τόπον· παράδγ. *πλήττω—πληκτρον, γυμνάζω—γυμναστήριον, θεῶμαι—θέατρον*.

Αἱ συνήθεις καταλήξεις αὐτῶν εἶναι : *-τρον, -τήριον*.

**Άσκησις. Ἀπὸ ποῖα ρήματα ἐσχηματίσθησαν τὰ κάτωθι παράγωγα οὐσιαστικά* :—πράκτωρ, δοτήρ, τροφός, σωτήρ, δικαστήριον, κολακεία, ἀμοιβή, πρᾶσις, ποτήριον, διανομεύς, βουλευτήριον, φορεὺς, διοικητής, κρίσις, ἔπαινος.

**Άσκησις. Σχηματίσατε τὰ ὑποκοριστικά τῶν κατωτέρω οὐσιαστικῶν* :—νέφος, δρόμος, ἄνθρωπος, ξύλον, νῆσος, κῆπος, ἀστήρ, πούς, βλαστός, φανός, πύργος, πίναξ, ρίζα, φύλλον, σάκκος, λόφος, ναός, κλάδος, ψαλῖς, βιβλίον.

**Άσκησις. Νά σχηματίσετε τὰ περιεκτικά ἀπὸ τὰς ἀκόλουθους λέξεις* :

—ἀμπελος, ἄχυρον, ἄνθος, περιστερά, πορτοκαλεῖα, στρατός, πεύκη, νεοσσός.

**Άσκησις. Νά σχηματίσετε μόνοι σας ἀπὸ δύο πατρωνυμικά μὲ τὰς συνήθεις καταλήξεις. Σχηματίσατε μόνοι σας ἀπὸ δύο ἔθνικὰ μὲ τὰς συνήθεις καταλήξεις*.

3. Παράγωγα επίθετα

Ἐπίθετα παράγονται: α) ἀπὸ ρήματα, β) ἀπὸ οὐσιαστικά, γ) ἀπὸ ἐπιρρήματα.

α'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐκ ρημάτων

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα παράγονται ἐκ ρημάτων φανερόνουν:

1. Τὸν ἄξιον ἢ τὸν δυνάμενον νὰ πάθῃ ὅ,τι σημαίνει τὸ ρῆμα παράδγ. *διαβαίνω—διαβατός, ἀφαιρῶ—ἀφαιρετέος.*

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις *-τός* καὶ *-τέος*.

2. Ἔχουν τὴν ἰδίαν σημασίαν μὲ τὴν μετοχὴν τοῦ ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος· παράδγ. *σίλλω—σιλιπνός* (= ὁ *σίλλων*), *λάμπω—λαμπρός* (= ὁ *λάμπων*), *θάλλω—θαλερός* (= ὁ *θάλλων*).

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις συνήθως εἰς *-τός*, *-ρός*, *-ερός*.

3. Τὴν ἰκανότητα ἢ τὴν κλίσιν πρὸς ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον σημαίνει καὶ τὸ ρῆμα· παράδγ. *ἄρχω—ἀρχικός* (= ὁ ἰκανὸς νὰ ἄρχῃ), *ἐρεθίζω—ἐρεθιστικός, ὠφελῶ—ὠφέλιμος, ἐλεῶ—ελεήμων, σώζω—σωτήριος.*

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις συνήθως: *-ικός*, *-τικός*, *-ιμος*, *-μων*, *-τήριος*.

β'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ οὐσιαστικῶν

Τὰ ἐπίθετα τὰ ὁποῖα παράγονται ἐξ οὐσιαστικῶν σημαίνουν:

1. Ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἀνήκει ἢ ἔχει σχέσιν μὲ τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικόν· παράδγ. *οὐρανός—οὐράνιος, φύσις—φυσικός, μανία—μανιακός, ἔθνος—ἐθνικός, πένθος—πένθιμος, κορυφή—κορυφαῖος.*

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: *-ιος*, *-κος*, *-ιακός*, *-ικός*, *-ιμος*, *-αῖος*.

2. Ἀφθονίαν ἢ ὁμοίτητα μὲ τὸ πρωτότυπον· παράδγ. *πέτρα—πετρῶδης, φῶς—φωτεινός, ὕψος—ὕψηλός, σκιὰ—σκιερός, λύπη—λυπηρός, δύνα—δυναλέος.*

Τὰ ἐπίθετα αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις: *-ώδης*, *-εινός*, *-ηλός*, *-ερός*, *-ηρός*, *-λέος*.

3. Τὴν ὕλην ἀπὸ τὴν ὁποῖαν ἀποτελεῖται τι· παράδγ. *λίθος—λίθινος, χρυσός—χρυσός.*

Αὐτὰ τὰ ἐπίθετα ἔχουν καταλήξεις: *-ιος* καὶ *-οῦς*.

4. Τὸν χρόνον· παράδγ. ἔτος—ἐτήσιος, θέρος—θερινός, χειμῶν—χειμερινός.

Αὐτὰ ἔχουν καταλήξεις : -ήσιος, -ινός, -ερινός.

**Άσκησις.* Νὰ ἀντιγράψετε εἰς μίαν στήλην τὰ κατωτέρω ἐπίθετα καὶ ἀπέναντι ἐκάστου νὰ γράψετε τὸ πρωτότυπον οὐσιαστικὸν του :

—κρίθινος, σκοτεινός, φθινοπωρινός, νυκτερινός, ἀνθηρός, ρωμαλέος, ἀπατηλός, ἀργυροῦς, λόγιος, ὑδατώδης, εὐώδης, ἐσπερινός, γαλακτώδης, μάχιμος, ἠθικός, οἰκιακός, ἀληθινός, μαρμάρινος, μεσημβρινός, ἰσημερινός, ἀφρώδης, πηγαῖος, τυχαῖος, βροντερός.

γ'. Ἐπίθετα παραγόμενα ἐξ ἐπιρρημάτων

*Ἀπὸ ἐπιρρήματα παράγονται ἐπίθετα μὲ καταλήξεις: -ιος -ιμος, -ινος, -ικος· παράδγ. ὀπισθεν—ὀπισθιος, πρῶν—πρώμιος, χθές—χθεσινός, πέρυσι—περυσινός, καθόλου—καθολικός.

**Άσκησις.* Νὰ σχηματίσετε ἐπίθετα ἀπὸ τὰ ἐξῆς ἐπιρρήματα :

—αὔριον, ἔμπροσθεν, μεθαύριον, ἀντικρῦ, σήμερον, πάντοτε.

4. Παράγωγα ἐπιρρήματα

*Ἐπιρρήματα παράγονται ἀπὸ οὐσιαστικά, ἀπὸ ἐπίθετα, ἀπὸ ἀντωνυμίας, ἀπὸ ρήματα καὶ ἀπὸ ἄλλα ἐπιρρήματα. Εἶναι τεσσάρων εἰδῶν:

1. *Τοπικά*: οὐρανός—οὐρανόθεν, ἄνω—ἄνωθεν, κάτω—κάτωθεν, αὐτός—αὐτόθι.

Τὰ τοπικά ἔχουν συνήθως καταλήξεις : -θεν, -θι.

2. *Χρονικά*: Αὐτὰ εἶναι ἐλάχιστα καὶ ἔχουν κατάληξιν -τε· παράδγ. ἄλλος—ἄλλοτε, ἕκαστος—ἐκάστοτε.

3. *Τροπικά*: δίκαιος—δικαίως, εὐγενής—εὐγενῶς, βαινῶ—βάδην, ἀγέλη—ἀγελήδον, ἄμισθος—ἀμισθί, ὀνομάζω—ὀνομασί.

Τὰ τροπικά ἔχουν συνήθως καταλήξεις : -ως, -δην, -δόν, -ι, -τί.

4. *Ποσοτικά*: Αὐτὰ ἔχουν κατάληξιν : -άκις : πολὺ—πολλάκις, πέντε—πεντάκις, πῶσον—ποσάκις, ἑπτὰ—ἐπτάκις.

**Άσκησις.* Νὰ σχηματίσετε ἐπιρρήματα:

α') *Τοπικά* ἀπὸ τὰς λέξεις : ἔμπρός, ὀπίσω, ἄνω, κάτω, ἔσω, ἔξω, γύρω·

β') *Τροπικά* ἀπὸ τὰς λέξεις : βέβαιος, ἀκριβής, ἀσφαλής, μέτριος, εὐχάριστος, ἐπιμελής, τρέχω, ἑλληνίζω, ἐλεύθερος, βαρύν.

γ') *Ποσοτικά* ἀπὸ τὰς λέξεις : δέκα, ὄσος, εἴκοσι, τριάκοντα, ἑκατόν, χίλια, μύριοι, ἑκατομύριον.

Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ

1. Αἱ σύνθετοι λέξεις καὶ τὰ μέρη των

Κατὰ τὴν σύνθεσιν, ἀπὸ δύο ἀπλᾶς λέξεις σχηματίζεται μία νέα, ἢ ὅποια λέγεται *σύνθετος*.

Παραδείγματα : ἵππος + ποταμὸς = ἵπποπόταμος
περὶ + γράφω = περιγράφω
ἀτμὸς + μηχανή = ἀτμομηχανή

Εἰς τὴν σύνθετον λέξιν διακρίνομεν τὰς δύο ἀπλᾶς ἀπὸ τὰς ὁποίας γίνεται. Ἡ πρώτη ἐξ αὐτῶν λέγεται *πρῶτον συνθετικόν*, ἢ δὲ δευτέρα *δευτέρον συνθετικόν*.

Τὸ πρῶτον ὅπως καὶ τὸ δευτέρον συνθετικόν ἤμπορεῖ νὰ εἶναι :
α) οὐσιαστικόν, β) ἐπίθετον, γ) ῥῆμα, δ) ἄκλιτον.

2. Τὸ πρῶτον συνθετικόν

α'. Τὸ οὐσιαστικόν ὡς πρῶτον συνθετικόν

1. Παραδείγματα : νικηφόρος   λογχοφόρος
ἀγορανόμος   ἡμεροδείκτης

Τὰ πρωτόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ τελευταῖον φωνῆν των, *α ἢ η*, καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς *ο*.

Σημ. 1. Τὸ ὄνομα *γῆ* ὡς πρῶτον συνθετικόν, ἢ μένει ἀμετάβλητον (γῆπεδον), ἢ γίνεται *γεω* - (γεωπόνος).

2. Παραδείγματα : νομοθέτης   θανατηφόρος
δημοκρατία   θαλαμηπόλος

Τὰ δευτερόκλιτα ὡς πρῶτα συνθετικά, ἄλλοτε φυλάσσουν τὸ τελευταῖον φωνῆν των *ο* καὶ ἄλλοτε τὸ τρέπουν εἰς *η*.

3. Παραδείγματα : ταξι-αρχος νυκτ-ο-φύλαξ λαμπαδ-η-φόρος
 πυρ-φόρος ιχθυ-ο-πώλης άρματ-η-λάτης

Τά τριτόκλιτα ώς πρώτα συνθετικά, άλλοτε διατηροϋν τὸ θέμα των, άλλοτε δὲ προσλαμβάνουν μετὰ τὸ θέμα των ο ἢ η.

β'. Τὸ ἐπίθετον ὡς πρώτων συνθετικόν

Παραδείγματα :

ἀκρόπολις (ἄκρα πόλις) ἀξιόνικος (ἄξιος - νίκη)
 Μεγαλόπολις (μεγάλη πόλις) Θερμοπύλαι (θερμαὶ πύλαι)

Τὰ ἐπίθετα ὡς πρώτα συνθετικά, ἔχουν κανονικῶς τὸ θέμα τοῦ ἀρσενικοῦ των, οἰουδήποτε γένους καὶ ἂν εἶναι τὸ ὄλον σύνθετον.

Σημ. 1. Τὰ ἐπίθετα καλῶς καὶ ἤμισυς ὅταν εἶναι πρώτα συνθετικά γίνονται καλλι- (καλλιγράφος, καλλιτέχνης) καὶ ἡμι- (ἡμίθεος, ἡμιθανής).

Σημ. 2. Ὃταν τὸ πρώτον συνθετικόν εἶναι τὰ ἀριθμητικά: ἓν, δύο, τρία, τέσσαρα, ἔχουν τὸν τύπον: μονο-, δυ-, τρι-, τετρα- (μονότονος, δίτροχον, τρίγωνον, τετράγωνον). Ἐπὶ τὸ πέντε ἕως τὸ ἑκατὸν λήγουν εἰς -α (πεντάμηνον, ἐπτάλοφος, δεκάδραχμον). Τὸ ἑκατὸν μένει ἢ ἀμετάβλητον (ἑκατόγχιρο) ἢ ἔχει τὸν τύπον ἑκατοντά- (ἑκατοντάφυλλος). Ἐπὶ τὸ διακόσια καὶ ἄνω σχηματίζονται ὅπως τὰ ἐπίθετα (πεντακοσιομέδμοι).

γ'. Τὸ ρῆμα ὡς πρώτων συνθετικόν

Παραδείγματα : φθιν-όπωρον ἐχ-έ-φρων
 πειθ-αρχῶ Ἄρχ-ι-λοχος
 Λύσ-ανδρος στρεψ-ό-δικος

Ὃταν τὸ πρώτον συνθετικόν εἶναι ρῆμα καὶ τὸ δεύτερον ἀρχίζει ἀπὸ σύμφωνον, τότε ἢ μένει ἀμετάβλητον τὸ θέμα τοῦ ρήματος ἢ προσλαμβάνει ἓν ἀπὸ τὰ φωνήεντα: ε, ι, ο.

δ'. Τὰ ἄκλιτα ὡς πρώτων συνθετικόν

Ἐπὶ τὰ ἄκλιτα, χρησιμοποιοῦνται ὡς πρώτα συνθετικά:

1. Ὅλοι αἱ κύρια προθέσεις: διά-μετρος, σύν-τροφος, προ-λέγω, κατα-θέτω, περι-βρέχω, μετα-φέρω, παρα-βλέπω.

2. Τὰ ἐπιρρήματα: ἄρτι, αἰεὶ, εὖ, πάλιν, χαμαὶ, ἔνδον· παράδγ. ἀρτιμελής, αἰέμηστος, εὐτυχία, παλιόροια, χαμερπής, ἐνδόμυχος.

3. Τὰ ἀχώριστα μόρια τῆς ἀρχαίας γλώσσης, τὰ ὅποια δὲν εὐρίσκονται μόνον των: α) ἡμι-: ἡμίθεος, β) δυσ-: δυστυχής, γ) ἄ- ἢ ἄν-: ἄκακος, ἀγράμματος, ἀνανδρος, δ) παν-: πανάγαθος.

3. Τὸ δεύτερον συνθετικὸν

α'. Τὸ οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικὸν

1. Παραδείγματα : ἵππο-πόταμος ἵππο-δρομος
ἡμί-θεος ἄμφι-θέατρον

Ὄταν τὸ ὅλον σύνθετον μένη οὐσιαστικόν, τότε ἡ κατάληξις του συνήθως δὲν μεταβάλλεται.

2. Παραδείγματα :

- α') ἄ-ύπνος β') (μηχανή) πολυ-μήχανος
πάν-δημος (ἡμέρα) ἐφ-ημέριος
εὐ-δαίμων (νίκη) ὀλυμπιο-νίκης
βαθύ-πλουτος (κτῆμα) ἄ-κτῆμων

Ὄταν τὸ σύνθετον γίνεται ἐπίθετον, τότε τὸ οὐσιαστικὸν ὡς δεύτερον συνθετικόν, ἢ: α) μένει ἀμετάβλητον, ἢ: β) μεταβάλλεται καὶ λαμβάνει τὰς καταλήξεις -ος -ιος, ης, -ων.

β'. Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν

- Παραδείγματα : κατά-λευκος, ἄ-γνωστος, φιλ-αλήθης
Τὸ ἐπίθετον ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον.

γ'. Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

1. Τὸ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένει ἀμετάβλητον, ὅταν τὸ πρῶτον συνθετικὸν εἶναι πρόθεσις καὶ ἡ σύνθετος λέξις εἶναι πάλιν ρῆμα: περι-κόπτω, ἀντι-γράφω.

2. Ὄταν μὲ ρῆμα ὡς δεύτερον συνθετικὸν σχηματίζεται ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον, τότε τὸ θέμα τοῦ ρήματος προσλαμβάνει τὰς καταλήξεις: -ος (ταχύς + γράφω=ταχυγράφος,) -ης (βιβλίον+ πωλῶ=βιβλιοπώλης), -της (ἐπιστάτης).

δ'. Τὰ ἄκλιτα ὡς δεύτερον συνθετικὸν

Τὰ ἄκλιτα ὡς δεύτερον συνθετικὸν μένου ἀμετάβλητα: παράδγ.
ὑπερ+ ἄνω= ὑπεράνω, σύν+ ἄμα= συνάμα.

Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

1. Ὁ τονισμὸς τῶν συνθέτων

1. Παραδείγματα : εὖ-καιρος, μεγάλο-φρων, φιλό-πονος.

Τὰ σύνθετα ἀναβιβάζουν συνήθως τὸν τόνον πέραν τῆς ληγούσης, ἀλλὰ ὄχι καὶ πέραν τῆς τελευταίας συλλαβῆς τοῦ α' συνθετικοῦ.

2. Παραδείγματα : συμφορά (φορά), προσβολή (βολή), συνδικαστής (δικαστής), ἀρχιερεὺς (ιερεὺς), συλλογισμὸς (λογισμὸς).

Τὰ σύνθετα εἰς τὰ ὁποῖα τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικὸν καὶ λήγει εἰς α, -η, -της, -εως, -μος, τονίζονται ἐπὶ τῆς ληγούσης.

3. Παραδείγματα : ἀπό-γονος, εὖ-φορος, δύσ-τροπος, ἄ-χρηστος.

Τὰ σύνθετα εἰς -ος ὅταν ἔχουν ὡς α' συνθετικὸν πρόθεσιν ἢ τὸ ἐπίρρημα εὖ, ἢ τὰ ἀχώριστα μόρια δυσ- καὶ α- (ἀν-ἀνα-) καὶ ὡς β' συνθετικὸν ρῆμα, προπαροξύνονται.

4. Παραδείγματα : ἀξιόλογος, πολύτιμος, διάδοχος.

Τὰ σύνθετα εἰς -ος, μὲ β' συνθετικὸν ὄνομα, προπαροξύνονται. Ἐπίσης καὶ τὰ λήγοντα εἰς -τος προπαροξύνονται· παράδγ. χειροποιήτος, ἀξιόπιστος, ἀπρακτος, πρόσθετος.

2. Ἡ σημασία τῶν συνθέτων

Τὰ σύνθετα ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο λέξεις μετὰ διαφορετικὴς ἐννοίας. Αἱ ἐννοιαὶ ὅμως αὐταὶ εἰς τὸ σύνθετον δὲν ἔχουν συνήθως τὴν ἰδίαν δύναμιν.

1. Παραδείγματα : ἀκρόπολις (ἄκρα-πόλις), δημογέρων (δημος-γέρων), πάμπτωχος (πάντων πτωχός).

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ παρατηροῦμεν, ὅτι τὸ α' συνθετικὸν προσδιορίζει ἀκριβῶς τὸ β' (πάμπτωχος = πτωχότερος ὄλων).

Τὰ σύνθετα αὐτὰ ὀνομάζονται *ὀριστικά*.

2. Παραδείγματα : λογογράφος, φιλοπόλεμος, ξιφομάχος.

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ παρατηροῦμεν ὅτι τὸ α' συνθετικὸν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἄλλο καὶ διὰ τοῦτο ὀνομάζονται σύνθετα ἐξαρτήσεως.

3. Παραδείγματα: μονόχειρ, σώφρων, ἀργυρότοξος.

Τὰ σύνθετα αὐτὰ ἀναλύονται μὲ τὴν μετοχὴν ἔχων: (μακρόχειρ= ἔχων μακρὰν χεῖρα, σώφρων= ὁ ἔχων σώας τὰς φρένας, ἀργυρότοξος= ὁ ἔχων ἀργυρὰ τόξα).

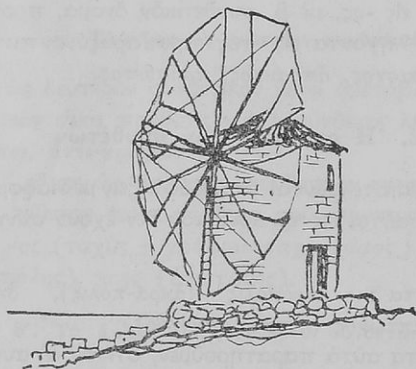
Τὰ σύνθετα αὐτὰ ὀνομάζονται κτητικά.

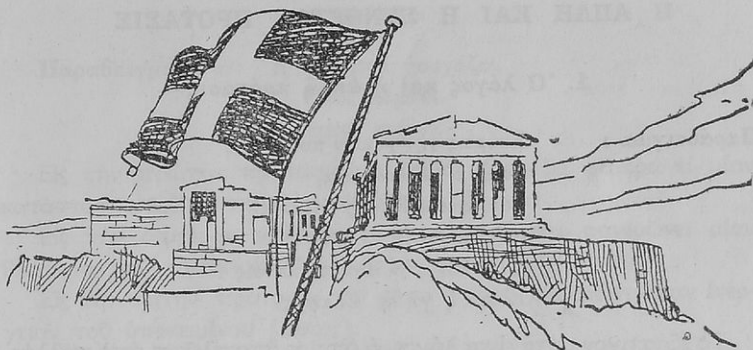
4. Παραδείγματα : ἀκριβοδίκαιος, ἡμερονύκτιον, πτωχαλαζών.

Εἰς τὰ σύνθετα αὐτὰ αἱ δύο λέξεις διατηροῦν τὰς ἐννοίας των ἀκεραίας, ὡς νὰ συνδέωνται μὲ τὸν σύνδεσμον καί: (ἀκριβοδίκαιος = ἀκριβῆς καὶ δίκαιος, ἡμερονύκτιον= ἡμέρα καὶ νύξ, πτωχαλαζών = πτωχὸς καὶ ἀλαζών).

5. Παραδείγματα : προλέγω = πρότερον λέγω, ἐπίλογος = τὰ κατόπιν λεγόμενα, ἐπιγράφω = γράφω ἐπάνω.

Αἱ προθέσεις ὡς α' συνθετικὸν ἔχουν σημασίαν ἐπιρρήματος.

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τί διδάσκει τὸ Συντακτικόν

Παράδειγμα : Τὸ σχῆμα τῆς γῆς εἶναι σφαιρικόν.

Ἡ φράσις αὐτὴ δίδει τέλειον νόημα, διότι αἱ λέξεις τῆς εἶναι τοποθετημέναι κατὰ φυσικὴν σειράν. Ἄν ὅμως τὰς τοποθετήσω κατὰ τὸν ἐξῆς ἀφύσικον τρόπον : *Σχῆμα τὸ εἶναι γῆς τῆς σφαιρικόν*, τότε ἡ φράσις δὲν δίδει νόημα.

Διὰ νὰ ἐκφράσωμεν λοιπὸν εἴτε προφορικῶς, εἴτε γραπτῶς, ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἔχομεν εἰς τὸν νοῦν μας, πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὰς λέξεις κατὰ τὴν φυσικὴν τῶν σειράν. Νὰ τοὺς δώσωμεν δηλαδὴ τὴν κατάλληλον πλοκὴν. Αὐτὴ ἡ ὀρθὴ πλοκὴ τῶν λέξεων λέγεται *σύνταξις*.

Ἡ σύνταξις τῶν λέξεων τῆς γλώσσης μας γίνεται κατὰ ὀρισμένους κανόνας, οἱ ὁποῖοι λέγονται *συντακτικοὶ κανόνες*.

Τὸ τελευταῖον μέρος τῆς Γραμματικῆς, τὸ ὁποῖον μᾶς διδάσκει αὐτοὺς τοὺς συντακτικοὺς κανόνας, τὸ ὀνομάζομεν *Συντακτικόν*.

Η ΑΠΛΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Ὁ λόγος καὶ ἡ ἀπλῆ πρότασις

Παράδειγμα : Εὐρύεις τὴν χώραν ποῦ ἀνθεῖ
φαιδρὰ πορτοκαλέα,
ποῦ κοκκινίζει ἡ σταφυλὴ
καὶ θάλλει ἡ ἐλαία ;
᾽Ω ! δὲν τὴν ἀγνοεῖ κανεὶς !
εἶναι ἡ γῆ ἡ Ἑλληνίς.

Τὸ ἐξάστιχον αὐτὸ εἶναι λόγος, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς φράσεις, μὲ ἰδικόν τῆς νόημα ἢ καθεμία. Ἡμεῖς διὰ νὰ εὐρωμεν τοὺς συντακτικοὺς κανόνας τῆς γλώσσης μας, θὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ ἀπλᾶς καὶ συντομωτάτας φράσεις, δηλ. ἀπὸ τὸν ἀπλοῦστερον λόγον.

Παραδείγματα : Ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος.
Ὁ Ἰωάννης μελετᾷ.

Καθεμία ἀπὸ τὰς δύο αὐτὰς ἀπλᾶς φράσεις ἔχει ἓν μόνον νόημα. Ὁρισμός. Ὁ συντομώτατος λοιπὸν λόγος, ὁ ὁποῖος ἔχει ἓν μόνον τέλειον νόημα, λέγεται ἀπλῆ πρότασις.

2. Οἱ κύριοι ὅροι τῆς ἀπλῆς προτάσεως

α'. Τὸ ὑποκείμενον

Παραδείγματα : Ὁ Δημήτριος γράφει.
Ἡ ἀηδὼν κελαδεῖ.
Τὸ παράθυρον εἶναι ἀνοικτόν.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὸν Δημήτριον (πρόσωπον). Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὴν ἀηδόνα (ζῶον). Καὶ εἰς τὴν τρίτην πρότασιν γίνεται λόγος διὰ τὸ παράθυρον (πρᾶγμα).

Ὁρισμός. Τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον γίνεται λόγος εἰς μίαν πρότασιν, λέγεται ὑποκείμενον.

Τὸ ὑποκείμενον εἶναι συνήθως ὄνομα οὐσιαστικὸν ἢ ἀντωνυμία καὶ τίθεται πάντοτε εἰς πτώσιν ὀνομαστικῆν.

β'. Τὸ ρῆμα

Παραδείγματα : Ἡ θάλασσα ἡσυχάζει.
Ὁ ἥλιος λάμπει.
Ὁ ἵππος τρέχει.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ρῆμα ἡσυχάζει φανερώνει μίαν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου (θάλασσα).

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ρῆμα λάμπει φανερώνει μίαν ιδιότητα τοῦ ὑποκειμένου (ἥλιος).

Εἰς τὴν τρίτην πρότασιν τὸ ρῆμα τρέχει φανερώνει μίαν ἐνέργειαν τοῦ ὑποκειμένου (ἵππος).

Ὁ ρι σ μ ὶ ς 1. Τὸ ρῆμα τῆς ἀπλῆς προτάσεως φανερώνει τὴν ἐνέργειαν ἢ τὴν ιδιότητα ἢ τὴν κατάστασιν τοῦ ὑποκειμένου.

Ὁ ρι σ μ ὶ ς 2. Τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα λέγονται μὲ ἐν ὄνομα : κύριοι ὄροι τῆς προτάσεως.

* Ἀσκησις. Νὰ προσθέσετε τὸ ρῆμα εἰς τὰ ἀκόλουθα ὑποκείμενα διὰ νὰ σχηματισθοῦν ἀπλῆι προτάσεις. (Παράδγ. Ὁ ἄνεμος φυσᾷ).

Ὁ ἄνεμος—.	Ὁ μύλος—.	Τὸ αὐτοκίνητον—.	
Τὸ πῦρ—.	Τὸ ἄνθος—.	Τὰ πτηνὰ—.	Τὰ πρόβατα—.
Ἡ βροχή—.	Ὁ Ἄνδρέας—.	Ἡ μηχανή—.	Ἡ ἀνοιξίς—.
Ἡ χελιδὼν—.	Τὸ πλοῖον—.	Οἱ μαθηταί—.	Ὁ διδάσκαλος—.

γ'. Τὸ κατηγορούμενον

Παραδείγματα : Ὁ Δημήτριος εἶναι ἐπιμελής.
Τὸ ρόδον εἶναι ἄνθος.

Αἱ λέξεις ἐπιμελής καὶ ἄνθος φανερώνουν τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τῶν ὑποκειμένων Δημήτριος καὶ ρόδον. Αἱ λέξεις αὗται τῆς προτάσεως, αἱ ὁποῖαι φανερώνουν τὴν ιδιότητα ἢ τὴν ποιότητα τοῦ ὑποκειμένου, λέγονται *κατηγορούμενα*.

Τὸ κατηγορούμενον συνδέεται μὲ τὸ ὑποκείμενον διὰ τοῦ ρήματος *εἶναι*. Τὸ ρῆμα αὐτὸ λέγεται *συνδεδεικόν*.

Συνηθέστερα συνδεδεικὰ ρήματα εἶναι τὰ ἐξῆς : εἶμαι, γίνομαι, φαίνομαι, λέγομαι, καλοῦμαι, ὀνομάζομαι, θεωροῦμαι, ἐκλέγομαι,

Ὅταν ἡ πρότασις ἔχη συνδεδεικὸν ρῆμα, τότε οἱ ὄροι τῆς εἶναι τρεῖς : α) Τὸ ὑποκείμενον, β) τὸ συνδεδεικὸν ρῆμα καὶ γ) τὸ κατηγορούμενον. Τὸ κατηγορούμενον εἶναι συνήθως ὄνομα ἐπίθετον.

Άσκησις. Νά σχηματίσετε ἀπλᾶς προτάσεις με τρεῖς ὄρους, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ τρίτος, δηλ. τὸ κατηγορούμενον, νά εἶναι ἐν ἀπὸ τὰ ἀκόλουθα ἐπίθετα :

—ἐπιμελής, ἐνάρετος, εὐσεβεῖς, καλοί, ἐργατικοί, ὠραῖος, γελαστός, καθαρὸν, ὄριμα, εὐώδη.

Άσκησις. Νά ἀναγνωρίσετε τοὺς κυρίους ὄρους τῶν ἀκόλουθων προτάσεων :

Ἡμεῖς εἰμεθα Ἕλληνες. Ἡ σημαία κυματίζει. Ὁ Παῦλος εἶναι βασιλεὺς. Οἱ μαθηταὶ εἶναι προσεκτικοί. Ἡ Φωτεινὴ εἶναι ἐπιμελής. Ἐκεῖνος ὀνομάζεται Γρηγόριος. Τὸ παιδίον παίζει. Ἡ μέλισσα πετᾷ. Τὸ παράθυρον εἶναι κλειστόν. Ὁ οὐρανὸς εἶναι γαλανός. Σεῖς εἰσθε μαθηταί. Οἱ Σπαρτιάται ἦσαν ἀνδρείοτατοι. Ἡ Ἑλένη μελετᾷ. Ὁ Ἰωάννης γράφει. Ἐγὼ ὀνομάζομαι Δημήτριος.

3. Ἡ σύνθετος πρότασις

α. Πρότασις με δύο ὑποκείμενα

Παραδείγματα : Ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης ἦσαν Ἀθηναῖοι.
Ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος ἦσαν Ἀπόστολοι.

β. Πρότασις με δύο κατηγορούμενα

Παραδείγματα : Ὁ Δημήτριος εἶναι ἐπιμελής καὶ προσεκτικός.
Ὁ οὐρανὸς εἶναι αἴθριος καὶ γαλανός.

Ὁρισμός. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἔχει δύο ἢ περισσότερα ὑποκείμενα ἢ κατηγορούμενα λέγεται *σύνθετος πρότασις*.

Άσκησις. Νά σχηματίσετε πέντε συνθέτους προτάσεις με δύο ὑποκείμενα καὶ ἄλλας πέντε με δύο κατηγορούμενα.

Η ΕΠΗΥΞΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Τὸ ἀντικείμενον

Παραδείγματα : Ὁ κηπουρὸς ποτίζει τὰ ἄνθη.
Ὁ γεωργὸς ὀργώνει τὸν ἀγρόν.

Εἰς τὴν πρώτην πρότασιν τὸ ρῆμα (ποτίζει) φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (κηπουρὸς) μεταβαίνει εἰς τὰ ἄνθη, δηλαδὴ εἰς ἓν ἀντικείμενον.

Εἰς τὴν δευτέραν πρότασιν τὸ ρῆμα (ὀργώνει) φανερώνει, ὅτι ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου (γεωργὸς) μεταβαίνει εἰς τὸν ἀγρόν, δηλ. εἰς ἓν ἀντικείμενον.

Ὁρισμός. Ἀντικείμενον ὀνομάζομεν τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸ ὁποῖον μεταβαίνει ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑποκειμένου.

Σημ. 1. Τὸ ἀντικείμενον εἶναι συμπλήρωμα τῆς ἐννοίας τοῦ ρήματος καὶ τίθεται συνήθως εἰς πτώσιν αἰτιατικὴν.

Σημ. 2. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἔχει ἀντικείμενον λέγεται ἐπιηυξημένη πρότασις.

Ἄσκησις. Νὰ προσθέσετε ἀντικείμενα εἰς τὰς ἐξῆς προτάσεις :

Οἱ πλούσιοι βοηθοῦν τοὺς—. Τὸ σχολεῖον μορφώνει τοὺς—. Ὁ ἄμπελουργὸς περιποιεῖται τὴν—. Ὁ στρατηγὸς ὀδηγεῖ τὸν—. Οἱ γονεῖς ἀνατρέφουν τὰ—. Τὰ τέκνα ἀγαποῦν τοὺς—. Οἱ μαθηταὶ μελετοῦν τὰ—. Ἡ χιὼν σκεπάζει τὴν—. Ὁ ἥλιος φωτίζει τὸν—. Ὁ στρατὸς νικᾷ τοὺς—. Οἱ νόμοι τιμωροῦν τοὺς—. Ἡ γυμναστικὴ ὠφελεῖ τὸν—. Τὰ πτηνὰ κατασκευάζουν τὰς—. Οἱ γεωργοὶ καλλιεργοῦν τοὺς—. Οἱ βόες βοηθοῦν τοὺς—. Οἱ κύνες φυλάττουν τὰ—.

2. Οἱ προσδιορισμοὶ

Αἱ προτάσεις, συνήθως, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους ὄρους τῶν ἔχουν καὶ ἄλλας λέξεις. Αἱ λέξεις αὗται προσδιορίζουν καλῆτερον τὸ ὑποκείμενον ἢ τὸ ρῆμα ἢ τὸ κατηγορούμενον ἢ τὸ ἀντικείμενον τῆς προτάσεως. Διὰ τοῦτο ὀνομάζονται προσδιορισμοί. Ἡ πρότασις ἢ ὁποῖα ἔχει προσδιορισμοὺς λέγεται ἐπιηυξημένη πρότασις.

8. Γραμματικὴ Ἀπλῆς Καθαρεύουσας

α'. Προσδιορισμός του υποκειμένου

Παράδειγμα : Ὁ πιστός σκύλος φυλάττει τὴν οἰκίαν.

Ἡ πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον (σ κ ὕ λ ο ς), τὸ ρῆμα (φυλάττει) καὶ τὸ ἀντικείμενον (τὴν οἰκίαν), ἔχει καὶ τὸ ἐπίθετον *πιστός*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται *προσδιορισμός τοῦ υποκειμένου*.

Κανὼν. Τὸ ὑποκείμενον δύναται νὰ λάβῃ ὡς προσδιορισμὸν συνήθως ἐπίθετον.

Ἀσκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολουθοῦντας προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ υποκειμένου :

Ὁ ἐπιμελὴς μαθητὴς ἐπαινεῖται. Ὁ μακρὸς βίος διδάσκει πολλά. Ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἀγαποῦν τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δίκαιος Ἀριστείδης ἦτο Ἀθηναῖος. Αἱ καλαὶ συναναστροφαὶ ὠφελοῦν τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ φιλόστοργα τέκνα βοηθοῦν τοὺς γονεῖς των. Οἱ γενναῖοι στρατιῶται ὑπερασπίζονται τὴν πατρίδα. Αἱ δευτερεῖαι σκέψεις εἶναι ὀρθότεραι.

β'. Προσδιορισμός τοῦ ρήματος

Παράδειγμα : Τὸ πτηνὸν ἐπέταξε μακράν.

Ἡ πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον καὶ τὸ ρῆμα ἔχει καὶ τὸ ἐπίρρημα *μακράν*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὸ ρῆμα καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται *προσδιορισμός τοῦ ρήματος*.

Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος δύναται νὰ εἶναι καὶ πτώσις ὀνόματος μὲ πρόθεσιν· παράδγ. *Τὸ πλοῖον ἔρχεται εἰς τὸν λιμένα.*

Κανὼν. Τὸ ρῆμα λαμβάνει συνήθως ὡς προσδιορισμὸν ἐπίρρημα ἢ ὄνομα μετὰ πρόθεσεως. Ὁ προσδιορισμὸς τοῦ ρήματος φανερώνει χρόνον, τόπον, ποσόν, τρόπον κλπ.

Ἀσκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολουθοῦντας προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ ρήματος :

Οἱ μαθηταὶ προβιβάζονται κατ' ἔτος. Γράφω τακτικῶς τὰ μαθήματά μου. Ἡμεῖς θὰ μεταβῶμεν εἰς τὸ ὄρος. Τὸ ὄρος εἶναι μακράν. Οἱ στρατιῶται μάχονται ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος. Ὁ Ἰωάννης μελετᾷ καλῶς τὰ μαθήματά του. Ὁ στρατιώτης γυμνάζεται καθημερινῶς. Τὸ αὐτοκίνητον τρέχει δλοταχῶς. Ἐπανέλαβον πολλὰκις τὴν ἀνάγνωσιν. Οἱ φίλοι μου ἤλθον πρὸ ὀλίγου.

γ'. Προσδιορισμός τού κατηγορουμένου

Παράδειγμα : Τὸ κωδωνοστάσιον εἶναι πολὺ ὑψηλόν.

Ἡ πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα καὶ τὸ κατηγορούμενον ἔχει καὶ τὸ ἐπίρρημα *πολύ*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὸ κατηγορούμενον (*ὑψηλόν*) καὶ τὸ προσδιορίζει καλύτερον. Διὰ τοῦτο λέγεται *προσδιορισμός τού κατηγορουμένου*.

Ὁ προσδιορισμός τού κατηγορουμένου δύναται νὰ εἶναι καὶ πτώσις ὀνόματος μὲ πρόθεσιν· παράδγ. Ὁ λαγῶς εἶναι ταχὺς εἰς τὸν δρόμον.

Σημ. Ὅταν τὸ κατηγορούμενον εἶναι οὐσιαστικόν, τότε δέχεται ὡς προσδιορισμὸν τοῦ ἐπίθετον· παράδγ. Ὁ Νικόλαος εἶναι ἐπιμελής μαθητής.

Κανὼν. Τὸ κατηγορούμενον λαμβάνει συνήθως ὡς προσδιορισμὸν ἐπίρρημα ἢ ὄνομα μετὰ προθέσεως ἢ ἐπίθετον.

Ἀσκησις. Νὰ ἀντιγράψετε εἰς τὸ τετράδιόν σας τὰς ἀκολουθοῦντας προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ κατηγορουμένου:

Ὁ Ἰωάννης εἶναι πολὺ ἐπιμελής. Τὰ ρόδα εἶναι ἐξαιρετικῶς εὖσσμα. Ὁ Ὀμηρος ἦτο μέγας ποιητής. Ὁ Φειδίας ὑπήρξεν ἀνυπέρβλητος ἀνδριαντοποιός. Ὁ οὐρανὸς εἶναι τελείως καθαρός. Ὁ Ἀχιλλεὺς ἦτο πρῶτος εἰς τὴν ἀνδρείαν. Ὁ Θεμιστοκλῆς ἦτο ἔνδοξος εἰς τὰ πολεμικά. Ὁ Κίμων ἦτο ἐξοχος στρατηγός.

δ'. Προσδιορισμός τού ἀντικειμένου

Παράδειγμα : Ὁ κηπουρὸς μαζεύει τοὺς ὄριμους καρπούς.

Ἡ πρότασις αὐτὴ ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ὑποκείμενον, τὸ ρῆμα καὶ τὸ ἀντικείμενον ἔχει καὶ τὸ ἐπίθετον *ὄριμους*, τὸ ὁποῖον ἀνήκει εἰς τὸ ἀντικείμενον (*καρπούς*) καὶ τὸ προσδιορίζει ἀκριβέστερον. Διὰ τοῦτο λέγεται *προσδιορισμός τού ἀντικειμένου*.

Κανὼν. Τὸ ἀντικείμενον δύναται νὰ ἔχη ὡς προσδιορισμὸν τοῦ ἐπίθετον.

Ἀσκησις. Νὰ ἀντιγράψετε τὰς κατωτέρω προτάσεις καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τοὺς προσδιορισμοὺς τοῦ ἀντικειμένου:

Βάδιζε τὴν εὐθείαν ὁδόν. Ἄς μιμούμεθα τὰ καλὰ παραδείγματα. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ τοὺς καλοὺς ἀνθρώπους. Ὁ Δράκων ἔγραψεν αὐστηροὺς νόμους. Ἡμεῖς μελετῶμεν τὰ διδασκτικὰ βιβλία. Ὅλοι ἐπαινοῦν τοὺς ἐπιμελεῖς μαθητάς. Ὁ ξυλοκόπος κόπτει τὰ ἄγρια δένδρα. Ὁ Ὀδυσσεὺς ὑπέστη πολλὰς περιπετείας.

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

1. Ἡ περίοδος

Συνήθως διὰ νὰ ἐκφράσωμεν τὰ διανοήματά μας ἐν πλάτει χρησιμοποιοῦμεν πολλὰς προτάσεις, τὴν μίαν κατόπιν τῆς ἄλλης.

Παράδειγμα : Ὁ Κροῖσος, ὁ βασιλεὺς τῆς Λυδίας εἰς τὴν Μιχράν Ἀσίαν, ἦτο τόσο πλούσιος, ὥστε τὰ πλούτη του κατήντησαν παροιμιώδη. Ἐκαυχᾶτο διαρκῶς διὰ τοὺς ἀπείρους θησαυροὺς του καὶ ἐπίστευεν, ὅτι ἦτο ὁ εὐτυχέστερος τῶν ἀνθρώπων.

Ὁ λόγος αὐτὸς ἀποτελεῖται ἀπὸ πολλὰς προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται εἰς τὸ μέσον μὲ μίαν τελείαν.

Τὸ διάστημα ἀπὸ τὴν ἀρχὴν μέχρις οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν πρώτην τελείαν, λέγεται *περίοδος*. Καὶ τὸ ἄλλο διάστημα ἀπὸ τὴν τελείαν αὐτὴν ἕως τὸ τέλος ἀποτελεῖ δευτέραν περίοδον.

Αἱ περίοδοι ἀποτελοῦνται ἀπὸ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι χωρίζονται μεταξύ των μὲ κόμματα ἢ μὲ τὸν σύνδεσμον *καὶ*. Κάθε περίοδος ἀρχίζει μὲ κεφαλαῖον γράμμα καὶ τελειώνει εἰς τελείαν. Ἐχει δὲ τόσας προτάσεις ὅσα εἶναι καὶ τὰ ρήματά της.

Ὁρισμός. Ὡστε ὁ λόγος χωρίζεται εἰς περιόδους καὶ κάθε περίοδος εἰς προτάσεις.

Σημ. Ἦμπορει ὁμως ἡ περίοδος νὰ χωρίζεται μὲ ἄνω τελείαν εἰς δύο μικρότερα τμήματα, τὰ ὁποῖα τὰ ὀνομάζομεν *κῶλα*: παράδειγμα :

Οἱ Τοῦρκοι συνεκέντρωσαν πάσας τὰς δυνάμεις των εἰς τὰ Γενιτσά, κατέλαβον ὄχυρὰς θέσεις, ἐτοποθέτησαν τὰ πυροβόλα των καὶ ἐπεσήμαναν ὅλα τὰ σημεῖα τῆς ἐπιθέσεως ἦτο ἡ τελευταία των προσπάθεια, τὴν ὁποίαν κατέβαλον διὰ νὰ σώσουν τὴν Θεσσαλονίκην.

Ἀσκησις.—Ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν σας νὰ ἀντιγράψετε τρεῖς περιόδους εἰς τὸ τετραδίου σας καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε τὰς προτάσεις των.

2. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων

Παράδειγμα : Ὁ Ἰάκωβος λύει τὰ προβλήματα του καὶ ὁ Φώτιος μελετᾷ τὴν ἱστορίαν του.

Ἐδῶ ἔχομεν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ κάθε μία ἐκφράζει ἓν τέλειον νόημα.

Ὅρισμός : Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἐκφράζουν μόναι τῶν τέλειον νόημα, λέγονται κύριαι ἢ ἀνεξάρτητοι προτάσεις.

Παράδειγμα: Τὰ ἄνθη ἐμαράνθησαν, ἐπειδὴ ἔμειναν ἀπότιστα.

Ἐδῶ ἔχομεν δύο προτάσεις, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ πρώτη ἐκφράζει τέλειον νόημα (τὰ ἄνθη ἐμαράνθησαν). Ἡ δευτέρα ὁμως πρότασις (ἐπειδὴ ἔμειναν ἀπότιστα) δὲν ἔχει μόνη τῆς τέλειον νόημα. Διότι τὸ νόημά της ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν πρώτην πρότασιν.

Ὅρισμός : Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι δὲν ἐκφράζουν μόναι τῶν τέλειον νόημα, λέγονται δευτερεύουσαι ἢ ἐξηρητημένα προτάσεις.

Ἄσκησις.—Νὰ ἀντιγράψετε τὴν ἀκόλουθον ἄσκησιν καὶ νὰ ὑπογραμμίσετε μόνον τὰς κυρίας προτάσεις τῆς :

Ὁ ἐπιμηλὴς μαθητὴς προοδεύει. Ἡ Φωτεινὴ θὰ προοδεύσῃ, διότι μελετᾷ. Ὁ χρόνος παρέρχεται ταχέως. Ὁ σκύλος εἶναι χρήσιμος εἰς τὸν βοσκόν, διότι φυλάττει τὸ ποίμνιον. Καθήμεθα πλησίον εἰς τὴν πυράν, ἐπειδὴ κάμνει ψύχος. Θὰ καθίσω εἰς τὸ γραφεῖόν μου, ἵνα μελετήσω τὰ μαθήματά μου. Ἡ ἐγκράτεια φέρει τὴν ὑγείαν. Νὰ συγκρατῆς τὰ πάθη, ἵνα μὴ παρασυρθῆς ἀπὸ αὐτά.

3. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων

Αἱ προτάσεις τὰς ὁποίας ἔχει κάθε περίοδος συνδέονται σχεδόν πάντοτε μεταξύ των κατὰ ὠρισμένην λογικὴν σειράν. Ἡ σύνδεσις αὕτη τῶν προτάσεων εἰς περιόδους γίνεται κατὰ τρεῖς τρόπους,

α'. Ἀσύνηδοι προτάσεις

Παράδειγμα :

Σημαίνει ὁ Θεός, σημαίνει ἡ γῆ, σημαίνουν τὰ ἐπουράνια.

Αἱ προτάσεις αὗται ἀκολουθοῦν ἢ μία τὴν ἄλλην, χωρὶς νὰ συνδέωνται μεταξύ των. Διὰ τοῦτο ὀνομάζονται ἀσύνηδοι προτάσεις.

β'. Σύνδεσις κατά παράταξιν

Παραδείγματα :

1. Ἡ γῆ εἶναι σφαιρικὴ καὶ στρέφεται περὶ τὸν ἄξονά της.
2. Γράψε τὴν ἔκθεσίν σου ἢ λύσε τὰ προβλήματα σου.
3. Θὰ σὲ περιμένω, ἀλλὰ νὰ μὴν ἀργήσης.

Ἡ πρώτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μετὰ τὸν συμπλεκτικὸν σύνδεσμον *καὶ*.

Ἡ δευτέρα περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μετὰ τὸν διαζευκτικὸν σύνδεσμον *ἢ*.

Ἡ τρίτη περίοδος ἔχει δύο προτάσεις, αἱ ὁποῖαι συνδέονται μεταξύ των μετὰ τὸν ἀντιθετικὸν σύνδεσμον *ἀλλὰ*.

Ὁρισμός : Ὅταν αἱ προτάσεις μιᾶς περιόδου συνδέωνται μεταξύ των μετὰ συνδέσμους συμπλεκτικούς, διαζευκτικούς ἢ ἀντιθετικούς ὀνομάζονται *π α ρ α τ α κ τ ι κ α ἰ* προτάσεις.

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν προτάσεων λέγεται *σύνδεσις κατά παράταξιν*.

Ἀσκήσις. Νὰ προσθέσετε τὸν κατάλληλον σύνδεσμον (συμπλεκτικόν, διαζευκτικόν ἢ ἀντιθετικόν) διὰ τὰ συνδεοῦν κατά παράταξιν αἱ προτάσεις τῶν ἀκολουθῶν περιόδων :

Τὴν ἀνοιξιν ὁ ἥλιος θερμαίνει τὴν γῆν—οἱ χιόνες τῶν ὀρέων διαλύονται. Σὰς εὐχαριστεῖ περισσότερο τὸν ἀνοιξιν—σὰς ἀρέσει τὸ φθινόπωρον; Ἡ ἀνοιξιν ἔχει ἀνθη—δὲν ἔχει ὀπωρικά. Κατὰ τὸ θέρος ἡ ἀτμόσφαιρα εἶναι θερμὴ—κατὰ τὴν ἀνοιξιν εἶναι εὐχάριστος. Τὴν ἀνοιξιν τὰ πτηνὰ κελαδοῦν—κτίζουσι τὰς φωλεὰς των. Τὸ θέρος ὁ οὐρανὸς εἶναι αἰθριὸς—τὸν χειμῶνα καλύπτεται μετὰ σύννεφα. Οἱ ποιμένες κατὰ τὸ φθινόπωρον ἀφήνουν τὰ ὄρη—ἔρχονται εἰς τὰς πεδιάδας.

γ'. Σύνδεσις καθ' ὑπόταξιν

Παραδείγματα :

1. Μοῦ εἶπεν ὁ Ἀνδρέας, ὅτι ἐμελέτησε τὸ μάθημά του.
2. Ἐπαινῶ τὸν Νικόλαον, διότι εἶναι ἐπιμελής μαθητής.
3. Θὰ παύσωμεν, ὅταν τελειώσωμεν τὴν μελέτην μας.
4. Ὁ βοσκὸς τρέφει τοὺς σκύλους, ἵνα φυλάττουν τὸ ποίμνιόν του.
5. Θὰ ὑπάγωμεν ἐκδρομὴν, ἐὰν ὁ καιρὸς εἶναι καλός.
6. Ἄς σοῦ δώσῃ ὁ Θεός, ὅ,τι ἐπιθυμεῖς.

Καί εἰς τὰς ἑξ αὐτὰς περιόδους ἡ πρώτη πρότασις εἶναι κυρία. Ἡ δὲ δευτέρα εἶναι ἐξηρητημένη, διότι μόνη τῆς δὲν ἔχει τέλειον νόημα· τὸ νόημά της ὑποτάσσεται εἰς τὴν κυρίαν καὶ τὴν συμπληρώνει. Διὰ τοῦτο λέγεται καὶ ὑποτεταγαμένη πρότασις.

Ἡ ἐξηρητημένη ἢ ὑποτεταγαμένη πρότασις συνδέεται πρὸς τὴν κυρίαν μὲ σύνδεσμον:

εἰδικόν: *ὅτι*

αἰτιολογικόν: *διότι, ἐπειδὴ*

χρονικόν: *ὅταν, ὁπότε, ὅτε, ὁπότε, ἀφοῦ* κτλ.

τελικόν: *ἵνα, ὅπως, διὰ νά*

ὑποθετικόν: *ἐάν, ἂν*

ἢ μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν: *ὅ,τι, ὁ ὁποῖος, ἡ ὁποία, τὸ ὁποῖον.*

Ὁ τρόπος αὐτὸς τῆς συνδέσεως τῶν ἐξηρητημένων προτάσεων μὲ τὰς κυρίας λέγεται *σύνδεσις τῶν προτάσεων καθ' ὑπόταξιν*.

*Άσκησης. Νὰ συμπληρώσετε τὰς ἀκολούθους περιόδους προσθέτοντες τὰς καταλλήλους ὑποτεταγμένας προτάσεις:

Ἡ θάλασσα εἶναι ἡσυχος, ὅταν... Ἐὰν ταξιδεύσωμεν αὐριον, ἐάν... Δὲν ἀνεχώρησαμεν χθές, διότι... Ἐφθασε τὸ πλοῖον, τὸ ὁποῖον... Τὸ πρακτορεῖον εἰδοποίησεν, ὅτι... Ἡμεῖς ἐτοιμαζόμεθα, ἵνα... Αὐταὶ εἶναι αἱ ἀποσκευαί, τὰς ὁποίας... Τὸ ταξίδιον εἶναι εὐχάριστον, ὅταν... Ἐὰν ἐπιστρέψωμεν τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα, ἂν... Δὲν θὰ μείνωμεν πολλὰς ἡμέρας, διότι... θὰ σᾶς τηλεγραφήσωμεν, ὅταν...

Η ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

α'. Ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα :

Εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος (=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος ἐρχεται).

Αἰσθάνεται ψυχικὴν εὐχαρίστησιν ὁ εὐεργετῶν (=ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος εὐεργετεῖ).

Ὁρισμός. Αἱ μετοχαὶ αὐταί, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν μὲ ἀναφορικὴν ἀντωνυμίαν εἰς πρότασιν, λέγονται *ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ*.

Αἱ ἐπιθετικαὶ μετοχαὶ συνοδεύονται ἀπὸ τὸ ἄρθρον των.

β'. Κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα : Ἦρχισεν ὁ Κύριος διδάσκων (νὰ διδάσκη).

Ἀπέκαμα τρέχων (=νὰ τρέχω).

Ὁρισμός, Αἱ μετοχαὶ αὐταί, αἱ ὁποῖαι δύνανται νὰ ἀναλυθοῦν μὲ τὸ: νά, λέγονται *κατηγορηματικαὶ μετοχαὶ*.

γ'. Ἐπιρρηματικαὶ μετοχαὶ

Παραδείγματα :

α') Οἱ Ἕλληνες νικήσαντες τοὺς Πέρσας (=ἀφοῦ ἐνίκησαν), τοὺς ἔτρεψαν εἰς φυγὴν.

β') Τιμῶντες (=ἐὰν τιμῶμεν) τοὺς γονεῖς μας, τοὺς ἑαυτοὺς μας τιμῶμεν.

γ') Λέγω εἰς σὲ ταῦτα, ἐπιθυμῶν (=ἐπειδὴ ἐπιθυμῶ) νὰ σὲ πείσω.

δ') Ἦλθον οἱ μαθηταὶ τρέχοντες εἰς τὸ σχολεῖον.

Αἱ μετοχαὶ αὐταὶ λέγονται *ἐπιρρηματικαὶ* καὶ προσδιορίζουν τὸ ρῆμα τῆς προτάσεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκουν. Τὰς διακρίνομεν δέ : α) εἰς *χρονικάς*, β) εἰς *ὑποθετικάς*, γ) εἰς *αἰτιολογικάς* καὶ δ) εἰς *τροπικάς*.

ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗ

α'. Σύνταξις ἐνεργητικῆ

Παραδείγματα : Ὁ γεωργὸς καλλιεργεῖ τὸν ἀγρὸν.
 Ὁ ἵππος σύρει τὴν ἄμαξαν.
 Ὁ ἥλιος φωτίζει τὸν κόσμον.

Αἱ προτάσεις αὗται ἔχουν τὸ ρῆμά των (καλλιεργεῖ, σύρει, φωτίζει) εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενόν των (ὁ γεωργός, ὁ ἵππος, ὁ ἥλιος) ἐνεργεῖ. Ἡ δὲ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς τὸ ἀντικείμενον (τὸν ἀγρὸν, τὴν ἄμαξαν, τὸν κόσμον).

Ὁρισμός. Αἱ προτάσεις, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ ρῆμά των εἰς τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν, καὶ τὸ ὑποκείμενόν των ἐνεργεῖ, ἢ δὲ ἐνέργειά του μεταβαίνει εἰς ἓν ἀντικείμενον ὀνομάζονται ἐνεργητικαὶ προτάσεις. Καὶ ἡ σύνταξις των λέγεται ἐνεργητικὴ σύνταξις.

β'. Σύνταξις παθητική

Ἐάν τὸ ρῆμα τῆς ἐνεργητικῆς προτάσεως τὸ τρέψωμεν εἰς παθητικόν, τότε ἡ πρότασις ἀλλάζει καὶ γίνεται *παθητική*.

Παραδείγματα : Ὁ ἀγρὸς καλλιεργεῖται ἀπὸ τὸν γεωργόν.

Ἡ ἄμαξα σύρεται ἀπὸ τὸν ἵππον.

Ὁ κόσμος φωτίζεται ἀπὸ τὸν ἥλιον.

Εἰς τὰς προτάσεις αὐτὰς τὸ ὑποκείμενον (*ἀγρὸς, ἄμαξα, κόσμος*) παθαίνει (*καλλιεργεῖται, σύρεται, φωτίζεται*). Τὸ πάθημά του προξενεῖται ἀπὸ κάποιον αἴτιον (*ἀπὸ τὸν γεωργόν, ἀπὸ τὸν ἵππον, ἀπὸ τὸν ἥλιον*). Τὸ πρόσωπον, τὸ ζῶον ἢ τὸ πρᾶγμα τὸ ὁποῖον προξενεῖ τὸ πάθημα εἰς τὸ ὑποκείμενον, λέγεται *ποιητικὸν αἴτιον*.

Ὁρισμός. Αἱ προτάσεις αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὸ ρῆμά των εἰς τὴν παθητικὴν φωνὴν καὶ φανερώνει, ὅτι τὸ ὑποκείμενόν των πάσχει, τὸ δὲ πάθος προξενεῖται ἀπὸ τὸ ποιητικὸν αἴτιον, ὀνομάζονται *παθητικαὶ* προτάσεις. Καὶ ἡ σύνταξις των λέγεται *παθητικὴ σύνταξις*.

γ'. Τροπὴ τῆς ἐνεργητικῆς συντάξεως εἰς παθητικὴν

Παραδείγματα :

Ὁ Ἰωάννης ἐπότισε τὰ δένδρα = Τὰ δένδρα ἐποτίσθησαν ἀπὸ τὸν Ἰωάννην.

Ὁ μαθητὴς ἔλυσε τὸ πρόβλημα = Τὸ πρόβλημα ἐλύθη ἀπὸ τὸν μαθητὴν.

Κανὼν. Ἡ ἐνεργητικὴ σύνταξις τρέπεται εἰς παθητικὴν, ὅταν τὸ ρῆμά της γίνῃ παθητικὸν εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὸ ἀντικείμενόν της γίνῃ ὑποκείμενον καὶ τὸ ὑποκείμενόν της, ποιητικὸν αἴτιον.

* Ἀσκήσις. Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολουθοῦσας ἐνεργητικὰς συντάξεις εἰς παθητικὰς.

Ὁ διδάσκαλος διδάσκει τοὺς μαθητάς. Οἱ μαθηταὶ γράφουν τὸ μάθημα. Ὁ Δημήτριος ἔλυσε τὴν ἀσκήσιν. Ὁ Παῦλος ἐκλείσει τὴν θύραν. Ἡ Μαρία ἔστρωσε τὴν τράπεζαν. Ὁ Νικόλαος ἐκαθάρισε τὸν πίνακα. Οἱ μαθηταὶ ἤνοιξαν τὰ βιβλία. Ἡ μαθήτρια ἐσχεδίασε τὸν χάρτην. Ὁ Ἰωάννης ἠγόρασε τὸ βιβλίον. Ὁ διδάσκαλος ἠρώτησε τοὺς μαθητάς. Ὁ Κωνσταντῖνος ἔδωσε τὴν ἀπάντησιν.

δ'. Τροπή τῆς παθητικῆς συντάξεως εἰς ἐνεργητικὴν

Παραδείγματα :

Ἡ Ἁγία Σοφία ἐκτίσθη ἀπὸ τὸν Ἰουστινιανόν.

= Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐκτίσεν τὴν Ἁγίαν Σοφίαν.

Ὁ Χοσρόης ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν Ἡράκλειον.

= Ὁ Ἡράκλειος ἐνίκησεν τὸν Χοσρόην.

Κανὼν. Ἡ παθητικὴ σύνταξις τρέπεται εἰς ἐνεργητικὴν, ὅταν τὸ ρῆμά της γίνῃ ἐνεργητικὸν εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον, τὸ ὑποκείμενόν της γίνῃ ἀντικείμενον καὶ τὸ ποιητικὸν αἴτιον ὑποκείμενον.

Ἀσκήσις. Νὰ τρέψετε τὰς ἀκολουθοῦσας παθητικὰς συντάξεις εἰς ἐνεργητικὰς:

Ὁ Ἀχιλλεὺς ἀνετράφη ἀπὸ τὸν Κένταυρον Χείρωνα. Ὁ λέων τῆς Νεμέας ἐφονεύθη ἀπὸ τὸν Ἡρακλῆ. Οἱ νόμοι τῆς Σπάρτης ἐτέθησαν ἀπὸ τὸν Λυκούργον. Ἡ Τροία ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Οἱ χρῆσμοι ἐδίδοτο ἀπὸ τὴν Πυθίαν. Ὁ Παρθενὼν ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Περικλέους. Ὁ Δαρεῖος ἐνίκηθη ἀπὸ τὸν Μ. Ἀλέξανδρον.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Additional faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Φ Θ Ο Γ Γ Ο Λ Ο Γ Ι Κ Ο Ν

ΦΘΟΓΓΟΙ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

1. Οι φθόγγοι	Σελ.	4
2. Τὰ γράμματα τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης	»	5

ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

1. Φωνήεντα καὶ σύμφωνα	»	6
2. Διαίρεσις τῶν συμφώνων	»	6
3. Διαίρεσις τῶν φωνηέντων	»	7
4. Αἱ δίφθογγοι	»	7

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΣΥΛΛΑΒΩΝ

1. Διαίρεσις τῶν λέξεων ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν συλλαβῶν των	»	8
2. Ὀνομασία τῶν συλλαβῶν	»	8
3. Ὁ χρόνος τῶν συλλαβῶν	»	9
4. Ὁ συλλαβισμὸς	»	9

ΟΙ ΤΟΝΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΝΕΥΜΑΤΑ

1. Οἱ τόνοι τῶν λέξεων	»	10
2. Περὶ τοῦ τονισμοῦ τῶν λέξεων	»	11
3. Ἄτονοι λέξεις	»	12
4. Τὰ πνεύματα	»	12

ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΣΤΙΞΕΩΣ

Εἰς τί χρησιμεύουν τὰ σημεῖα τῆς στίξεως καὶ ποῖα εἶναι	»	13

ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΩΝ ΦΘΟΓΓΩΝ

1. Ἐκθλιψις	»	14
2. Συναίρεσις	»	15
3. Εὐφωνικὰ σύμφωνα	»	15

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΤΥΠΙΚΟΝ

ΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ ΤΙ ΔΙΑΚΡΙΝΟΜΕΝ ΕΙΣ ΤΑ ΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Θέμα - χαρακτηριστῆρ-κατάληξις	»	17

ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

1. Ποίας λέξεις ονομάζομεν ἄρθρα	Σελ.	18
2. Ἡ κλίσις τῶν ἄρθρων	»	19

ΤΟ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται οὐσιαστικά καὶ εἰς τί τὰ διαιροῦμεν	»	20
2. Αἱ κλίσεις τῶν οὐσιαστικῶν ὀνομάτων	»	20

ΠΡΩΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ πρώτη κλίσις	»	21
2. Ἀρσενικά πρωτόκλιτα ὀνόματα	»	22
3. Θηλυκά πρωτόκλιτα ὀνόματα	»	22
4. Συνηρημένα ὀνόματα τῆς πρώτης κλίσεως	»	23

ΔΕΥΤΕΡΑ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ δεύτερα κλίσις	»	25
2. Ἀρσενικά δευτερόκλιτα ὀνόματα	»	25
3. Θηλυκά δευτερόκλιτα ὀνόματα	»	26
4. Οὐδέτερα δευτερόκλιτα ὀνόματα	»	26
5. Συνηρημένα ὀνόματα τῆς δευτέρας κλίσεως	»	27

ΤΡΙΤΗ ΚΛΙΣΙΣ

1. Τί ὀνόματα περιλαμβάνει ἡ τρίτη κλίσις	»	28
2. Διαίσεις τῶν τριτοκλίτων ὀνομάτων	»	28

ΦΩΝΗΝΤΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Αἱ καταλήξεις τῶν	»	29
2. Κλίσις τῶν φωνηεντολήκτων	»	29

ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ ΤΡΙΤΟΚΛΙΤΑ

1. Ἡ διαίσεις τῶν συμφωνολήκτων	»	31
2. Κλίσις τῶν συμφωνολήκτων	»	31

Α'. Ἀφωνόληκτα

1. Οὐρανικόληκτα	»	31
2. Χειλικόληκτα	»	31
3. Ὄδοντικόληκτα (μὲ χαρακτήρα τ, δ, θ)	»	32
4. Ὄδοντικόληκτα (μὲ χαρακτήρα ντ)	»	34
5. Αἱ καταλήξεις τῆς τρίτης κλίσεως	»	34

Β'. Ἡμιφωνόληκτα

1. Ἐνρινόληκτα	»	35
2. Ὑγρόληκτα	»	37
3. Συγκοπτόμενα ὑγρόληκτα	»	38
4. Σιγμόληκτα	»	39
5. Γενικαὶ παρατηρήσεις	»	40

ΤΟ ΕΠΙΘΕΤΟΝ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἐπιθέτα	»	42
2. Διαίσεις τῶν ἐπιθέτων	»	43
3. Κλίσις τῶν ἐπιθέτων	»	44
α) Δευτερόκλιτα ἐπιθέτα	»	44
β) Τριτόκλιτα ἐπιθέτα	»	46
γ) Ἀνώμαλα ἐπιθέτα	»	48

ΟΙ ΒΑΘΜΟΙ ΤΩΝ ΕΠΙΘΕΤΩΝ

1. Τὰ παραθετικά	Σελ.	51
2. Αἱ καταλήξεις τῶν παραθετικῶν	»	52
3. Ἀνώμαλα παραθετικά	»	53

ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΑ

1. Ποῖαι λέξεις λέγονται ἀριθμητικά καὶ διαίρεσις αὐτῶν	»	54
2. Ἀριθμητικά ἐπίθετα	»	54
3. Ἀριθμητικά οὐσιαστικά	»	57
4. Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα	»	57

Η ΑΝΤΩΝΥΜΙΑ

1. Ποῖαι λέξεις ὀνομάζονται ἀντωνυμιαὶ καὶ διαίρεσις αὐτῶν	»	58
2. Προσωπικαὶ ἀντωνυμιαὶ	»	59
3. Δεικτικαὶ ἀντωνυμιαὶ	»	60
4. Κτητικαὶ ἀντωνυμιαὶ	»	61
5. Αὐτοπαθεῖς ἀντωνυμιαὶ	»	62
6. Ἀλληλοπαθεῖς ἀντωνυμιαὶ	»	63
7. Ἐρωτηματικαὶ ἀντωνυμιαὶ	»	63
8. Ἀναφορικαὶ ἀντωνυμιαὶ	»	64
9. Ἀόριστοι ἀντωνυμιαὶ	»	65
10. Ἐγκλιτικαὶ λέξεις	»	66

ΤΟ ΡΗΜΑ

1. Ποῖαι λέξεις ὀνομάζονται ρήματα	»	67
2. Τὰ παρεπόμενα τοῦ ρήματος	»	68
3. Ὁ σχηματισμὸς τῶν παρεπόμενων τοῦ ρήματος	»	71
4. Κλίσις τῶν βοηθητικῶν ρημάτων	»	73
5. Διαίρεσις τῶν ρημάτων	»	74

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΒΑΡΥΤΟΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Παρατηρήσεις εἰς τὴν κλίσιν τῶν ρημάτων	»	78
2. Ἀνωμαλῖαι εἰς τὸν σχηματισμὸν τῶν φωνηεντολήκτων	»	79
3. Ἐνεργητικὸς ἀόριστος β'	»	80
4. Παθητικὸς ἀόριστος β	»	81

Η ΚΛΙΣΙΣ ΤΩΝ ΠΕΡΙΣΠΩΜΕΝΩΝ ΡΗΜΑΤΩΝ

1. Γενικαὶ παρατηρήσεις διὰ τὰ περισπώμενα	»	85
2. Τὸ ἀπαρέμφατον	»	86

Η ΜΕΤΟΧΗ

1. Αἱ μετοχαὶ καὶ αἱ καταλήξεις τῶν	»	87
2. Ἡ κλίσις τῶν μετοχῶν	»	88
3. Ὁ ἀναδιπλασιασμὸς εἰς τὴν παθητικὴν φωνήν	»	91

ΤΑ ΑΚΛΙΤΑ ΜΕΡΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

Αἱ προθέσεις	»	92
Τὰ ἐπιρρήματα	»	93
Οἱ σύνδεσμοι	»	93
Τὰ ἐπιφωνήματα	»	93

1200/75

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ
ΕΤΥΜΟΛΟΓΙΚΟΝ

Γενικά

Τὸ Ἑτυμολογικὸν καὶ ἡ διαίρεσις αὐτοῦ ..... Σελ. 97

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ

1. Πόσων εἰδῶν εἶναι αἱ παράγωγοι λέξεις	»	99
2. Τὰ παράγωγα ρήματα	»	99
3. Τὰ παράγωγα οὐσιαστικά	»	100
4. Τὰ παράγωγα ἐπίθετα	»	102
5. Τὰ παράγωγα ἐπιρρήματα	»	103

Η ΣΥΝΘΕΣΙΣ

1. Αἱ σύνθετοι λέξεις καὶ τὰ μέρη των	»	104
2. Τὸ πρῶτον συνθετικόν	»	104
3. Τὸ δεύτερον συνθετικόν	»	106

Ο ΤΟΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΩΝ ΣΥΝΘΕΤΩΝ

1. Ὁ τονισμὸς τῶν συνθέτων	»	107
2. Ἡ σημασία τῶν συνθέτων	»	107

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟΝ

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΟΝ

Εἰσαγωγή

Τί διδάσκει τὸ Συντακτικόν ..... » 109

Η ΑΠΛΗ ΚΑΙ Η ΣΥΝΘΕΤΟΣ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Ὁ λόγος καὶ ἡ ἀπλή πρότασις	»	110
1. Οἱ κύριοι ὄροι τῆς ἀπλῆς προτάσεως	»	110
3. Ἡ σύνθετος πρότασις	»	112

Η ΕΠΗΥΣΗΜΕΝΗ ΠΡΟΤΑΣΙΣ

1. Τὸ ἀντικείμενον	»	117
2. Οἱ προσδιορισμοὶ	»	117

ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ Η ΣΥΝΔΕΣΙΣ ΑΥΤΩΝ

1. Ἡ περίοδος	»	116
2. Τὰ εἶδη τῶν προτάσεων	»	117
3. Ἡ σύνδεσις τῶν προτάσεων	»	117

Η ΑΝΑΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

3. α) ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΞΙΣ ΠΑΘΗΤΙΚΗ	»	120
β) Τριτο	»	121
γ) Ἄνωμα	»	121

Μ δ. δά δμω

Μ ε δά δμω σκα

δ δμω σκα

παρ. ε' χα δμω σκα

παρ. ε' χα δμω σκα

παρ. ε' χα δμω σκα

ωσ?

ρι

δμω σκα

δμω σκα

ΤΑ ΩΡΑΙΟΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΛΙΚΙΩΤΗ

«Ο ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ»

ΣΤΑΔΙΟΥ 41 - ΑΘΗΝΑΙ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

ΤΑΣΙΣ Α' - Β'

- No. 1. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Α.-Β.
- 2. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ Β.

ΤΑΣΙΣ Γ' - Δ'

- No. 3. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΔΩΚΗ Γ.
- 4. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Γ.
- 5. ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΡΩΕΣ Γ.
- 6. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Γ.
- 7. ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ Γ.
- 8. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Γ.
- 9. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΓΔ.
- 10. ΓΕΩΓΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
- 11. ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
- 12. ΚΑΙΝΗ ΔΙΔΩΚΗ Δ.
- 13. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Δ.
- 14. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ Δ.
- 15. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Δ.
- 16. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Δ.

ΤΑΣΙΣ Ε' - ΣΤ'

- No. 17. ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
- 18. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
- 19. ΧΑΡΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε.
- 20. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε.
- 21. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ Ε.
- 22. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε.
- 23. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΕΣΤ. ΕΣΤ.
- 24. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤ. ΕΣΤ.
- 25. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΣΤ. ΕΣΤ.
- 26. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΕΣΤ. ΕΣΤ.
- 27. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ Ε.
- 28. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ ΣΤ.
- 29. ΛΕΙΤΟΥΡ. ΚΑΤΗΧΗΣ. ΣΤ.
- 30. ΝΕΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΣΤ.
- 31. ΧΑΡΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
- 32. ΓΕΩΓΡ. ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
- 33. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΤ.
- 34. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤ.

• Συγγραφείς οι άριστοι των δοκίμων Έλλήνων συγγραφών βοήθητικών βιβλίων • Περιεχόμενον σύμφωνον με τας νεώτερας παιδαγωγικάς αντίλήψεις, εύληπτον και μεθοδικόν. • Ειδική γραφή μοναδική υπό κορυφαίων Έλλήνων καλλιτεχνών. • Στοιχειώδεις μονοχρώμι χρωμα και πολύχρωμοι οι εσωτερικοί σελίδες. • Σχημα πρακτικόν. • Έκδοσις καλλιτεχνική επί λευκού χάρτου. • Τιμαί οι συνηθείς.

Αι καλύτεραι και καλλιτεχνικώτεραι ελληνικαί σχολικαί εκδόσεις μέχρι σήμερον.

- » 116
- » 117
- » 117
- » 120
- » 121

ΤΑ ΘΡΑΙΩΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΣΧΟΛΙΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΔΙΚΙΩΤΗ

ΠΡΟΜΗΘΕΥΣ

ΣΤΑΔΙΟΥ 41 - ΑΘΗΝΑΙ - ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6

ΤΑΞΙΣ Α' - Β'

- No. 1. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Α.-Β.
2. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ Β.

ΤΑΞΙΣ Γ' - Δ'

- No. 3. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ Γ.
4. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Γ.
5. ΕΛΛΗΝΕΣ ΗΡΩΕΣ Γ.
6. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Γ.
7. ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ Γ.
8. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Γ.
9. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΓΔ.
10. ΓΕΩΓΡ. ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
11. ΧΑΡΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΓΔ.
12. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ Δ.
13. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ Δ.
14. ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ Δ.
15. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ Δ.
16. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Δ.

ΤΑΞΙΣ Ε' - ΣΤ'

- No. 17. ΕΚΚΛΗΣ. ΙΣΤΟΡΙΑ Ε'
18. ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε'
19. ΧΑΡΤΗΣ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε'
20. ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΗΠΕΙΡΩΝ Ε'
21. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ Ε'
22. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ Ε'
23. ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΜΟΥ ΕΣΤ.
24. ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΕΣΤ.
25. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΕΣΤ.
26. ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΕΣΤ.
27. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ Ε'
28. ΑΓΩΓΗ ΠΟΛΙΤΟΥ ΣΤ.
29. ΛΕΙΤΟΥΡ. ΚΑΤΗΧΗΣ. ΣΤ.
30. ΝΕΟΙ ΧΡΟΝΟΙ ΣΤ.
31. ΧΑΡΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
32. ΓΕΩΓΡ. ΕΥΡΩΠΗΣ ΣΤ.
33. ΦΥΣ. ΠΕΙΡΑΜΑΤΙΚΗ ΣΤ.
34. ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤ.

• Συγγραφείς οι δρισοί των δοκιμών Έλλήνων συγγραφέων βοηθητικών βιβλίων • Περειχόμενον συμφωνον με τας νεωτέρας παιδαγωγικός αντίληψεις, εύληπτον και μεθοδικόν. • Εισαγωγά- φησι μοναδική υπό κορυφαίων Έλλήνων καλλιτεχνών. • Στοι- χιοθέτησις μονοτόπι • Εκτύπωσις ΟΦΘΕΤ με εξώφυλλα εξα- χρωμα και πολύχρωμοι αι εσωτερικοί σελίδες. • Σήμα πρακτικόν. • Τιμαί αι συνηδεις.

Αι καλύτεραι και καλλιτεχνικώτεραι έλλη- νικά σχολικά εκδόσεις μέχρι σήμερα.

- » 116
» 117
» 117

» 120
» 121